

فە، ھە، نگی کور دەواری

کۆکردنە ھو و نامادە کردنی

ھۆشیار نوری ئەک

مەنتەسێ ئیقرأ الثقافی

للکتب (کوردی - عربی - فارسی)

www.iqra.ahlamontada.com

لتحميل انواع الكتب راجع: (مُنْتَدَى إِقْرَأِ النِّقَافِي)

پدای دانلود کتابهای مختلف مراجعه: (منتدی اقرا النفاقی)

بۆدابهزاندنێ جۆرهها کتیب: سهردانی: (مُنْتَدَى إِقْرَأِ النِّقَافِي)

www.iqra.ahlamontada.com



www.iqra.ahlamontada.com

للکتب (کوردی ، عربی ، فارسی)

فەرھەنگى كوردەھوارى

كۆكردنەۋە و ئاماددکردن

ھۇشيار نۇرى ئەك

ھەولير

۲۰۰۸

زنجیره كتیبی نوانه‌ی نوی

ژماره (۸۲) سالی ۲۰۰۸

سهر نووسهر

ناری ناغوك

۷۴۰۷۷۷۶

خاوهنی ئیمتياز

هوشیار نوری لهك

۴۶۲۰۱۶۹

ناوی كتیب: فهرهنگی كورده‌واری

بابهت : كه‌له‌پور

كۆكردنه‌وه‌ی و ناماده‌کردن: هوشیار نوری لهك

نه‌خشه‌سازی و به‌رگ: نووسینگه‌ی (هيو)

چاپ : چاپخانه‌ی (چوار چرا)

تیراژ : (۱۰۰۰) دانه

به‌رگی به‌كه‌م - چاپی به‌كه‌م - مه‌ولیز / ۲۰۰۸

له‌كتیبخانه‌ی گشتی هه‌ولیز ژماره‌ی سپاردنی (۱۱۱) سالی (۲۰۰۸) ی دراوه‌تنی

له‌سهر نه‌رگی

سه‌نته‌ری رۆشنییری به‌هره

به‌چاپ گه‌یاندراره

بە ناوی يەزوانى بالأ دەست

پيشەكى

شوناسنامەى نەتەوايەتى راستەقىنەى ھەر مىللەتتەك لەفۆلكلورۇ
كەلەپوورەكەيدايە، (كورد) يىش يەككە لەمىللەتە زىندەكانى سەر پرووى ئەم
زەمىنە پان وبەرىنە، كە خودان گەنجىنەيەكى دەولەمەندو لەبن نەھاتوو،
كەلتورۇيىكى رەسەن و (داب و نەرىت) ئىكى تايىبەتى ھەبە.

نەتەوى كورد... ناسنامەى نەتەوايەتى راستەقىنە خۇى لەناو كەلتورۇكەى
دەدۆزىتەو وەنى ناكا، تا نەوكاتەى گرىنگى دانىش بەكەلەپوورو كەلتورۇ لە
ئارادا بى، ئەو گەلى كورد مېژوو كەى ناشىوئىندرى و كەسىش ناتوانى دەركى پى
بىبات.

فۆلكلور پەروەران... خوئىنەوارانى ئازىز...

ھەلبەتە پەنجەرە زۆرە لەبەردەم بايەخدانەكانى (گەنج) و (لاو) دا بەلام مەن پىم
وايە (گەنج) و (لاو) ھەرچەند خزمەت بە(ئەدەب) و (ھونەرى نەتەو كەى خۇيان
بكات، دەبى (ھەوئىنى) ھەم و باسەكانى لەكەلتورۇو ھەلئىنجابى، چونكە وەكو
باسمان كرد (شونسناسنامەى نەتەوايەتى) راستەقىنەى ئىمە لەفۆلكلور دايە،
كورد گووتەنى (گيا لەسەر بنجى خۇى دەپرى) بۇيە گرنگى دانى منىش
بەكەلەپوورو خۇتتەكەل كوردنەو لەگەل باب و باپىرانم بۇ ئەو رەسەنايەتییە
دەگەرئىتەو، مەن ئەوكاتە خۇم بە پۆلەيەكى (شیر حەلالى) ئەو نەتەويە دەزانم
كە خزمەت بە كەلتورۇكەى بگەم، ئەو بەرھەمەى لەبەردەستان دايەو دیدەنتانى
رۆشنگرۆدتەو ئىوى (فەرھەنگى كوردەوارىيە).

ناوەرۇكى بەرھەمەكە برىتییە لە پىناسە كردن و لىكدانەو ھى مانای زۆربەى
زۆرى ئەوشتەكەلەپوورىيانە و وشەو زاراوانەى كەكاتى خۇى لەگوندى دىتەتەكان
پىسى دواوون و بەكارىان ھىناو، بەنومىدەم سوودى گشتى ھەبىت و توانىبىتەم
خزمەتتەك بەرھەسنايەتى نەتەو كەم بگەم، پىتتان دەلئىم خەرمان بەرەكەت.

ھۇشيار نورى لەك / ۲۰۰۸

پیتی (له)	
نهستی و بهرد	جۆره پۆلایه که له بهرده نهستی ددرئ که بهردیکی سهختی سپیه نهو بریسکهی بههۆی لیدانی چه خماخهوه له بهرده که پهیدا نهبن، نه دات له (پیفو) د که ناگر نهستین و دانه گرسیت، جاران که سخاته نه بوو بهو جۆره نه بوایه ناگر دهستگیر نه ده بوو، هه تاتفهنگی ره شوکی دارانیشی به نهستی و بهرد ناگر نه دراو نه تهقی.
نهقره به	نهو ناسنه شیشه ییه که قۆلیکی خوار کراوهی چه شنی کلکی دوو پشکی هیه، له ناوه راستی دار (نهقره به) به کلکیکی ناسنه تیژی دووسهر بهند بووه و چه مایتهوه.
نیچک	داریکی لورسی که وانیه، به سهری که ژیهوه بۆ بهستان به کاردیت
ناخۆر	بریتییه له دیواری تا پشتینه بهرز له سهروهه چال به قوروخست دروست ده کری نالف و نالیکی تیده کری بۆ نهوهی و لاخی بهرز له سهری بلهوه ریت.
نالیک	به خواردنی ناژله ده گوترئ نالیک.
نهستهویر	ههراژلهیکی (مییه) که سالتیک نه زابی، پی ده گوترئ (نهسهویر) تا ناوس نه بی بهستهویر ده میینهتهوه.
ناغابان	به خانووهک ده گوترئ، بانه کهی تهخت سهره کهی به خۆل یاقوور پهست ترابیت، له بهرامبهری خانی جهزیری هیه.
ناو خۆروهه	کهسیکه له دیدا کاری جوتیاری نه بیت.

فهرمهنگی کورده واری

خراپ، قریژک.	نایه غ
رووتکردنهوه.	ناوهرت
شکاندنهوهی بهسرممل تاوانبار کردن.	نوبار (نوبال)
لهناهی من خودا ههرت پروکیتین.	ناه
کیژ دهچیت (تورکیه).	نوغوبی
چهق چهقهی ناش، بریتییه لهو دارههی بهستراوه، به کهویجهوه لهگهله گهپانی بهمداش دا ورده(دان) دهوهرینیتسه ناو گهرووی بهمداش بز هارین.	ناژینه
نهوواره دریزانهی کهریشالی لهسهه رادهوستن پیتن دهلین نهستون.	نهستون
بریتییه لهونهندهازه نارهه لهپاش هارینی باراش نهدرن بهناشهوان.	نارهه باره
بهوتاریکا، دهلین نهنگوست لهچاوت رانهچی نابینی.	نهنگوسته چاو
ناردیکه لهبرنج پهیدا نهبن، بههوی کوتاندنیهوه.	نارهه برنج
ساواری زۆر ورده.	نارهه ساوار
ناردی تووی کوتراوو بیژرا.	نارهه توو
لهتکه نوکه لهزۆر شوین لهگهله برنج تیکهله دهکریتو لینههریت.	ناری نوک
زهوی زار.	ناقار
دادوهاوار.	نامان
نیستاکه.	نهلعانهکه

ناماده کردنی : هوشیار نوری له ك

كوانى، له كوژ تيه .	نه گانى
نينجا، نهوجا .	نيدى
رۆندك، فرميسكو تهسرين .	نه شك
لهوديو، لهولا بۆ نهولا .	ئاوديو
پيتكاوليئدراو .	نه نگافت
ئيوه .	نه نگۆ
پهيوه ندى .	نيلاقه
من .	نه ز
نه خلاق، رهوشت .	ئاكار
باردهش .	ناميز
خراپ، قه پۆك .	ناياغ
ئاگر .	ئاور
پرپيشكى ئاگر، بريسكانهوه، خونارى سه رگياو رووهك .	ئاوزنگ
شهونم .	ئاونگ
كراوه .	ئاوه لا
په خه .	نيخه
خۆل، گۆل، خاك .	ئاخ
باره گاي له شكر .	ئوردى
سرهوت، نارام .	نۆقره
ئاو قوف، هارته مهن، ئاوزه، هاوزه، ههندى يهك، بارته قا .	ئاو قهران
توو، نه توو، تهه، توو .	نه توو

فهرمهنگی کورده‌واری

سهرتاپای، هه‌موو، تیکرا، (نازای له‌شی لیکرا هه‌ژا).	نازای
کولیترد، نانی نه‌ستور.	نه‌ستورک
به‌که‌سیک یان پیاویک ده‌گوتری که هه‌رده‌م له ماله‌وه ده‌سته و نه‌زه‌ر بی.	نۆمه‌ر
کات، وه‌خت، سات، نه‌و محه‌لان، نه‌و وه‌ختانه.	نه‌و محه‌لان
هه‌موو شتیکی بۆ مه‌یسهر بووه، کینایه‌یه بۆ که‌سیک که که‌سیکی دیکه نه‌توانی ده‌ست له‌به‌ر ده‌ستی هه‌لبدا، بۆی چوینه سه‌ری.	ناوت لۆرژایه
له‌ فزه‌وه هاتووه، قسه‌ کردن، (له‌ ترسان نه‌لفازی نه‌گه‌را).	نه‌لفاز
هاوته‌مه‌ن، ناوزه، هاوگوف.	ناوکوف
نزم، به‌زم، کیشه، مه‌کریاز، جه‌مباز، فرت و فیل.	نۆیین
هه‌ردوو په‌نجه‌ی گه‌وره.	نه‌سپی‌کوژه
جوایه‌ز، جیاواز، نایه‌غ.	نایری
سه‌کۆی خشت یان له‌ دار دروستکراو، نه‌و شوینه‌یه که له ژوره‌وه‌ی ماله‌وه (بنه‌بانی) به‌ به‌ری گه‌زیتک باند دروست ده‌کراو سه‌ری به‌ دار ده‌گیراو (جاجم، مافور، لباد، نوینی) له‌سه‌ر داده‌نرا له ژیره‌ودش که‌ل و په‌لی زیادی لی هه‌لده‌گیرا.	نه‌ستیرک
نه‌ستۆ، گه‌ردن، مل، کلله‌ی مل، ریشه‌ی مل.	نه‌سکورد
هه‌لاوتین، رشانه‌وه.	نیستیفراق
زۆرزان، دانا، زانا، پارێزه‌ر.	ناوقات
قروقه‌پ، بی‌ده‌نگی، قسه‌نه‌کردن، (نورقومی لی‌وده‌نه‌هات).	نورقوم

پیتی (ب)	
بالینگان	ئەو وشەیه لەگەڵ جیتی دیت، جی و بالینگان ئەو نوێنەییە راخراپیت.
بەراگیر	بەقوربان.
بی بەری	بیتەش.
بەرغەبابە	ئەو کۆشتمە لەژێر چەناگە ی مرۆڤ شۆردە بیتەو.
بزنۆک	دارێچکە دەخزیتە ناو دەوی کارو بەرخ تا ناکیان نەمژن.
باقزە	کۆلیکیکی سەورەو لە کۆلیکە مێلاقە بچوو کترەو پەری وەک ئەو نەستووژ ناییت.
بنکۆ	ئەو برنجی بە بن مەجەلەو نووساوەو ردق بوو.
بەرچیغ	ئەو دارەیه کە دەدریتە بەرە چیغی رەشال، زۆر شیاوێ بە شەرکردن.
باقۆ	کارو بەرخیکە لەساوایی تیرشیر نەبووبن و بەژن گچکەو بی هێزو زگیان گەورە.
بالیفۆکە ی خوا	کرمیکی رەنگاو رەنگو نەرمە.
بزموک	(بزمک، بلامک) پەلە ناریکی بچوێ کەو هەردوو سەری بەنی پتوێ بەستراوێو.. وەک لفاو لە دەمی کار دەکریت، تاکو نەتوانیت دایکی بمۆت.
بنفۆک (دۆک)	کەفەژیلە کە یەکی سپییە لە کاتی توانسەو دی (کە مەر): سەردە کەویت.

فهره‌نگی کوردەواری

بانونک	کەسێکە نازدەلتی نەبان لەسەر بێتچوری خۆی یان لاییدا بیانیته‌وه.
بەگژداچوون	پیاھە‌لشاخان.
بنکە‌وئ	کورتەکی ژنان.
بەرپوولە	تیزکردنە‌وه‌ی نووکی (گاسن)ی جووت دوا‌ی کول بوونی پێدە‌لتین (بەرپوولە).
بەر‌او‌یشتە (بەر‌او‌یتە)	ناژە‌لتیکە بێتچوری لەبەر چووبیت.
بەر‌یوارد	مەرۆ بزنیکی بێتچوری یە‌کە‌میان بە‌ری کردبیت.
بەر‌دیل	سپیا‌نی مێنی تە‌مەنی گە‌یشتبیتە‌ س‌ال و نیوود تادە‌شزیت بەر‌ددیل پێدە‌لتین.
بە‌لە‌چە‌ک	گندۆرە‌و کوردی... وشک کرا‌وه.
بۆسە (وێژان‌بەر)	زە‌نگۆل (تە‌فیز)یکی دا‌روو بە‌هیرتە‌وه‌ شو‌ربۆتە‌وه‌و سە‌ری مژانە‌ی لیتایم دە‌کریت.
بەر‌یۆسە	بە‌لە‌داریکی بە‌قە‌دەر دوو بە‌نجە پانە‌و لە‌ناو‌ه‌راستی بۆسە‌ی درا‌وه‌و سە‌ری گیا‌نجە (مژانە) را‌گیردە‌کات.
بزرگان	تینکچوونی شیر.
بنکیش	جۆرە‌ دروومانیکی سادە‌یە.
بینوکه	زنده‌ودریکی زۆر بچووکه‌و لە‌ناسن و دار دە‌دات و دە‌بجوات.
بەرە‌ مە‌شکه	(کەرە)ی هە‌ژاندنی مە‌شکه‌ی رۆژانە.
بنۆک	قربۆکی خوری و مووی لە‌شانە‌درا‌وه.

گیایانکه لهدهو چرکاوان دهوئو و بۆنی ناخۆشی لیدیت، ههروی نهو گیایهی پینخوستی لهسهر بیته، مهرو بزنیش نهو گیایانه ناخۆن.	بۆگه
۱- برکی سهوزه وهك برکه ته ماته برکه گندۆره. ۲- ته نکاو، نهوشوینهیه لهرووبار قول نه بیته و مرۆڤه بتوانیت لیتی ده ربابیته.	برک
نهو کارێزانهی نزیک سه چاره که به تهی کاتیک لهوئ وه دهرمان تیده که نهو بۆ راهه ماسی تا ماسیه کان بۆ سه روچاوه بیته خوار بهم کارێزانه دهوتریت بهند.	بهند
یارمهتی، کۆمهک.	باربوو
گرد، زوورگ.	بستی
ههراش.	باخۆش
بهه (بهه) یا بهه + باد (با) له بهه بای دهروا واته خراپ و بی کهلک.	بهه باد
به کول، به توندی.	به کۆر
به قوربان.	به راگیر
پیس بوون، قیژه وهه.	بیژه وهه بوون
جوله لی برین. بهرزه فتی کرد نه بهیشتن بچولیتته وه.	بهرزه فت
کچینکی ته مهن گچکه له بری کچیک که به میتر ده دریت و ماره ده کرت.	بن پشک
به ده مهجه، بهری رووه کی شواشینک.	به ره شنک
بیمۆک، به نش، جۆره قه زوانیکی وردو نه رمه.	به نه وشه
پاڤیژه، هه لیدهو، بهاوژیژه.	باوی
نه ویستن، قیژه.	بیژ

فهرمهنگی کورده‌واری

<p>قیتزه‌وهر، راگیت‌دراو، پیسبون، پلتوخ.</p>	<p>بیزموور</p>
<p>به‌شۆز کردنه‌وه‌ی کراسی نافره‌تانی کورد له‌که‌مه‌رتاسه‌رچۆک باغهر و دامه‌نی به‌که.</p>	<p>باغهر</p>
<p>به‌و زه‌وییه که‌سالتیک بیت نه‌کیتل درابیت.</p>	<p>بووره</p>
<p>تیژی و نووکی گاسنه که‌خورابی، له‌کووره سه‌رله‌نووی تیژی ده‌که‌نه‌وه و نووکی دریتۆ ده‌که‌ن، به‌م کرداره ده‌لین گاسنه‌که به‌رووله‌یه، به‌بی زیاد کردنی ناسن.</p>	<p>به‌رووله</p>
<p>به‌وداره ده‌لین که‌له‌لای سه‌ره‌وه‌ی زه‌نگۆله (بۆسه) ده‌دری و بۆ سه‌که ده‌کاته دووبه‌ش و سه‌رمژانه که‌را ده‌گرئ له‌کاتی راکیشانی هه‌وجاره‌که.</p>	<p>به‌ریبۆسه</p>
<p>له‌هر په‌رگه‌دار کراوه‌کان به‌نیکی گشتی هه‌رنراوه هه‌یه، له‌چه‌شنی نیوه گوریسیکی باریکی به‌سایه‌ی له‌که‌ی خواره‌وه به‌دار کراوه‌کان به‌ستاره بۆ قایم و به‌ستنه‌وه‌ی هه‌ردو‌دار کراوه‌که به‌کاردیت.</p>	<p>به‌نگراوه</p>
<p>په‌له‌دارتیکی بچووکه و هه‌ردوو سه‌ری به‌نی پتوه به‌ستاوه و ده‌ک لقاو له‌وه‌ی کارده‌کریت تا‌کو نه‌توانیت دایکی بژیت.</p>	<p>بزمووک (بزمک، برامک)</p>
<p>گوتنه‌که‌ی بن مله، به‌لام له‌سه‌ر ملی و لاغ داده‌نریت، رووتیکی پارچه جلیتکه له‌کۆنه لباد به‌چهند قه‌د به‌یه‌که‌وه دده‌وورن، رووه‌که‌ی تری له‌قایش و لاستیک پیکدیت، نابی له‌سی پارچه که‌متر بجزیتته سه‌ریه‌ک له‌به‌ر مه‌ترسی و بریندار کردنی ملی و لاغ.</p>	<p>بن مل</p>

<p>بهو گوریسه دریژه دهلی، که هر چوار دهوری جه نجهړی پیده بستنه وه، بۆ شهودی جه نجهړه که له باریهک نه چی والیکه له نه و شیتته وه له کاتی کار کردنا.</p>	<p>بهستهکی جه نجهړ</p>
<p>بهونیوه گوریسه باریکه دهلین که هر دوو پیچکه شه غره لاپهردگی پی ده به ستریتته وه و توند بنه تهک ده درئ، به سایه دار به ستهک بۆ شهوی له گرگره که نه ترازین ودانه که لی.</p>	<p>بهستهکی شه غره</p>
<p>له چه شنی خاکه ناسه، به لام ده مه که ی لوس و پانه و ده سکیکی به قه ده در دسکی شه نه ی هیه، له داریش دروست ده کرت.</p>	<p>بیروک</p>
<p>خر کردنه وهی خاک و خولی بن جوخینه به پای ده که ی، (سه رنده) و (بیژینگی) ده که نو دانه که ی خاوتین ده که نه وه.</p>	<p>بن جوخین</p>
<p>سال واده بیت نه بوونی ونه هات ده بی، برای وه رزیر باراشی نامینی، چند شه غره به که له (گه نم) یا (جۆ) وه یا (گه نم و جۆ) مزاش) و پیش جۆخین دانان ده ی کوتی و گه نه که ی ده کاته شاردو ده خوات به م کاره ده لین (به رکۆت).</p>	<p>به رکۆت</p>
<p>بریتیه له و دوونیوه گوریسه که له بالیک هتا دوو سال دریژ ده بیت، له دوو پیچکه ی شه غره ده پیچری، هر دووسه ره کانی له سه ره کانی (ماده) که ده به ستری و ده بیتته بنچینه و جی باوه شی قرشه.</p>	<p>به ن قاده</p>
<p>پارچه ته نه که یه کی کون کونه ده خریتته سه ر سی کوچکه، ناگری له بن ده کرتته وه و ناوه ناوه (کای) به سه ر ده پرژینن.</p>	<p>به رده سیر</p>

فهرهنگی کورده واری

<p>به باکردنی دهغلّو دانه بۆ جیاکردنه وهی کوزروتۆزو خۆلّ، بهسایه ی (بیرۆک).</p>	<p>بیرهبا</p>
<p>به وپارچه زهوییه دهلتی، که به کهم کاسنی لی ده درۆ، دهلتین فلانه زهوی به یار بری فلانه کهسییه.</p>	<p>به یاربر</p>
<p>دابیرینی پارچه بهک له تهباردیه بۆ دوورین.</p>	<p>به ر</p>
<p>ده رختیکسی کیتییه، زۆر به رزنابی گه لا وردی درکاییه، به ره کهمی نه خوریت وردو رهنگاو رهنگ وه کو گیتلاس، ناوه که کهمی زۆر خیرایه بۆ رهوانی.</p>	<p>به لالوک</p>
<p>به وگه نم و جۆیه خاوتین کراوه دهلتین که بۆلی کردن و نانی سالی دانرایه.</p>	<p>باراش</p>
<p>بریتییه له هه لوه راندن و لابردنی گژوگیای خراب که زیان بهخش بی له ناو کشت و کالّ دا به تاییه تی (زیوان).</p>	<p>بژار</p>
<p>بریتییه له دووپارچه له تهخته دار دروست کراون، نه خرینه سه ر پستی (گویدریژ) بۆ به ردوخت کیشان.</p>	<p>به ردکیشی</p>
<p>به ره ههلتینه بریتییه له پارچه قوماشیکسی رهش لاکیشه، یاجوار گۆشه ده بیت نافرهت راست و چۆپ له ملی خۆی بکات، رووه کهمی ده که ویتنه پیتشه و دیی نافره ته که، له کاتی هه ویتزمالین، شت به باکردن و قورکاری و کاکیشانه وه به کاری دههیتنی، بۆ پاک و خاوتینی جل و بهرگیان (به رامپل) یان دپۆشی.</p>	<p>به رامپیل</p>
<p>قۆچه قه نانی شتیکه له بهن چنراو، به قه د ناوله پی پان و دریتۆدو هه ردو سه ری رووشته پی پتوده، پاهوانی پاساری و چۆله کهمی پی ده کریت له سه ر مه رده له باتی چهک.</p>	<p>به رده قانی</p>

<p>له دار كهوت دروست ده كړیت، كه بلنډیه كهی به قه ده ر، پینج په نجه ده بیټ، تیره كهی ناوړه وی نژیکه وی (۵۰) سانتیمه تر ده بیټ، شیوه وی بازنیه یی، بنه كهش به داوډه (سیرمه) پروله پال یك به راست و چه پ تیپه ریووه و دروست كراوه، هه موو كون كونه بۆ بیژینگدانی ده غل ودان به كاردیت و زنجو زیوان و به رده هورده وی لی رزگار ده كات، سهردار كهوت دروست ده كړی.</p>	<p>بیژینگ</p>
<p>له قه نه فل و سۆتكه و زه نگیانه دروست ده كړی، نافرته به یه قه ی كۆمه له جبهانه وهی ده خه ن بۆ جوانی.</p>	<p>به نتك</p>
<p>نه ورۆنه یه كه له ژهنده نی مه شكه ده رده یندری، هه ژاندنی مه شكه روژانه.</p>	<p>به رمه شكه</p>
<p>به وژنه ده لی، كه له سه یز و بهینی بووك دی و ده چیت، روژك و هیا دوو روژ خه ریکى رازانه وه و ریخستنی بووكه.</p>	<p>به ربووك</p>
<p>چاله به فر، چالیكه قۆله هه ل نه كهندریت له زستاندا پر ده كړیت له به فر، له چیاكاندا له پاش كوتانه وده و داپۆشینى به پووش و پالاش و هه ژگ تاله هاویندا سوودی لی و ده رگریت و به كار به یتریت.</p>	<p>به فره چان</p>
<p>هه وریكى تۆزی لیته باریت نه بیټ به هوى توانه وهی به فر.</p>	<p>به فره خوړكه</p>
<p>برتییه له فریدانی كولو ش خه رمانی بۆ ژیر پی گا جووتی گیره، له ورووی ناوی خه رمانه وه بۆ لای ده روه بۆ نه وهی باش و وردی بكات و بیكوتی.</p>	<p>بنیله</p>

فەرمانگی کورده‌واری

بنوانی - ناوی سه‌رچاوه	بریتییه له‌سه‌رچاوه‌ی جزگا، له‌ویدا به‌ستی نه‌به‌ستری له به‌رده‌می ناودا (کانی) بی یا (چم) ناوه‌که به‌هژی نه‌و به‌سته‌وه به‌رز ده‌بیته‌وه به‌جزگادا ده‌جیت بۆ سه‌ر کشتوکال.
به‌رده‌بیر	به‌ردیک که‌بۆ مه‌ردۆشین شوان دابنشی له‌سه‌ری.
باوه‌خوون	کاتی سووک یه‌که‌م جار ده‌جیتته‌وه ماله‌ باوکی له‌پاش گواسته‌وه‌ی.
بیری	ژنه مه‌ر دۆش.
بازنی شاخ	نه‌ویازنه و‌دکو دار وایه، به‌لام ره‌نگی ره‌شی نه‌خشار بوو، نه‌ویش له‌به‌قال ده‌کرا.
بازنی باسک	نه‌ویازنه‌ش له‌هی ده‌ست گه‌وره‌تر بوو، له‌باسکی خۆیان ده‌کرد، نه‌مه‌ش هه‌ر له‌دیوره‌و به‌قال ده‌یان کپی، چکه جاینلی گوندی له‌باسکی خۆیان ده‌کرد، بازن له‌ناوگۆشتی باسکی ختم ده‌بوو نه‌وه‌نده جوان بوو.
بالته	(په‌ر) له‌هه‌ندیک شوین به‌تۆبه‌داره‌که‌و ناسنه‌تیژه‌کانو په‌ره‌کان ده‌لی، بالته، له‌هه‌ندئ شوینی تر ته‌نها به‌وپه‌ره‌ تیژانه ده‌لین که‌به‌ندن به‌پاسایه‌ی نه‌وکلکه ناستانانه‌ی خۆریان، له‌تۆبه‌داره‌که‌وه پاچاینه‌وه، بۆ شکاندن و کۆتایی قرشه به‌کاردین.
به‌له‌ک پینج	به‌له‌ک پینج له‌وه‌رزنی زستان له‌سه‌ر شه‌روال له‌به‌له‌کی خۆیان ده‌پینچا، زۆر گه‌ردم بوو له‌خوری دروست ده‌کرا.
به‌له‌ک	چاویکی ره‌شینکه‌ی زۆر ره‌شی و سه‌په‌که‌ی زۆر سه‌پی بی
باسخۆز	که‌مارۆ.

به قا	بپوا، نومید.
بلاوه	په رت بوون.
به جری	ده ریایی.
به ران	به لام، به لان، (به ران/ به نیرینه ی مه ریش ده وترئ).
بپاوی	بپاوی.
بپرشت	توانا.
به ستین	لیوار، که نار، قه راغ.
بژوین	شوین گیاوگۆلی ژۆر.
به تیه	وه کو عه بایه، له مه رده ز دروست ده کریت، ته نکه له سه رجلو به رگ گه وه پیاوان له به ریان ده کرد.
به رمه شکه	نه و رونه یه که له وه ژه نندی مه شکه ده رده هیندرئ.
به رده بپیر	به ردیک که به ژمه ردۆشین شوان له سه ری دا بنشی.
بووکی ساری	بوکیک که سالتیک هاتبئ.
به رخستن	له بار چوونی مندان، یاساوا به ناکامی و مردووی.
باله شوژی	جۆره نه خۆشیه که تووشی، (مریشک) ده بی باله کانی شوژده کات.
بۆز	ماش و برنج، رده و سپی به تیکه لآوی.
به ره مار	به غیره ت، نازا، ره شید، زیت.
به نه مه ک	شیر حه لال، لاوچاک.
به ته بایی	به ریک و پیک له گه ل یه ک.
بن وچاغ	بینه وه، بی منال.
به زه بپری	به هیزی.

فهرهنگی كورده‌واری

به‌جهم	به‌هیتز.
ببرای بپر نایینیته‌وه	جاریکی تر نایینیته‌وه.
بازۆن	لییخۆرن.
بزرپوون	ون بوون.
به‌به‌ر	هه‌رده‌ختی به‌ری هه‌بی.
ببین لی‌دان	پیشودان، فروقوم لی‌دان.
به‌یی	تووندیبی، یه‌کتر بگری.
به‌حه‌ژمه‌تی	به‌حه‌زی، به‌ناره‌زووی / بی نارامی.
بی بپرشت	که‌م به‌ره‌که‌ت، که‌م به‌رهم.
بی مراد	نه‌گه‌یشتن به‌ناوات.
به‌ره‌ژه‌ه‌وند	قازانج، مه‌سه‌حه‌ت.
بۆن کرۆز	بۆنی سوتاندنی خوریه.
به‌کاو‌ه‌خۆ	بی په‌له‌کردن له‌سه‌ره‌خۆ، هی‌دی.
بارته‌قا	به‌قه‌ده‌ر، هه‌ندی.
باوه‌ش	نامیز.
بیشکه	لانک.
بن گه‌ر	ژیر که‌نده‌لان.
باراش بپر	باراش لی‌براو، گه‌م و جۆ بپراو، نان بپراو.
به‌قا	بروا، ئومید.
باست	خه‌به‌ر، ده‌نگ و باس، هه‌واڵ.

به دهن	لهش، بالا، بهژن.
بتوقنی	گیان ده‌رچوون، ترسیکی گه‌وره.
به‌شارهت	مزگیننی، خۆش / مزده.
بنگه‌چی	هورده ساواری ژیر گوش.
باتمان	شەش هۆقه‌یه، دوانزه کیلویه.
باربوو	یارمه‌تی، ده‌ست گرتن.
به‌خۆکه‌وه	ناماده‌به.
بریا	خۆزگه.
به‌چکه	مندال.
بسك	زولف.
بشه‌تینه	توندبکه.
به‌کوونکی	به‌خورتی، به‌زۆری.
بادام	باوی.
به‌قانونیهك	قالۆ، شه‌قاو، هه‌نگاو.
بینژینگ به‌سه‌ر	به‌ریزترین تریبکه له‌ چیا‌ی بلباسان (قه‌ره‌چو‌غ) چیا‌ی قه‌ره‌چو‌غ، که هه‌ردوو ده‌شتی که‌ندی‌ناوه و قه‌راج لی‌کدی جیا ده‌کاته‌وه، له‌ دوو به‌ش پینکه‌اتوو، یه‌که‌میان (بلباسان) نه‌وی دیکه‌ش (مامه‌ رووته)، هه‌رچی قه‌ره‌چو‌غه ناوی‌کی سه‌پیندراوه.
بنی قسان	بن کۆتایی، بنی قسان، دوا‌یی به‌ قسان هینا، هه‌موو قسه‌کانی برپه‌وه.
بی‌نموود	بی‌پیتز، گچکه‌له‌یی، سیس هه‌لگه‌راو، لاواز، له‌ر و نا‌پووت.
به‌هه‌وه‌نته	به‌لاش، له‌ خۆرا، به‌بی‌نرخ.

فهرهنگی کورده‌واری

هه‌موویان، سه‌رجه‌میان، ته‌واویان، تی‌کرایان (منداله‌کان بیلیتوون نووستون).	بیلیتوون
فرچکه، بۆ خوین به‌ربوون به‌کار دی.	بارزقه
مزیری، خراپه‌کاری، تی‌کدان، به‌دکاری.	بۆمزیری
به‌گالته‌ود، به‌تیزه‌ود، به‌تانه‌وه.	به‌ته‌وسه‌وه
سه‌یرکه، بنواره، ته‌ماشه‌که، زه‌ین بدی.	بېرونی
به‌ناشکرا، به‌سۆره‌سۆر.	به‌باره‌بار
بی‌قسه، بی‌گفت، بی‌ورته، قې و قه‌پ، بی‌ده‌نگ.	بی‌مه‌ق
بۆ به‌شداری کردنی، بۆ تیوه‌ردانی.	بۆگاردانی
ناگوزور، که‌م و کورتی، نه‌بوونی، بی‌ده‌رامه‌تی، فه‌قیر.	به‌ناگوزیری
گرد، به‌زایی، شوینی بلند، (عولاغا یه‌ک رکیب به‌سه‌ر بستی‌که هه‌لگه‌را).	بستی
به‌ره‌له‌بینه، له‌چارۆکه‌بچو‌کتره، بۆ گواسته‌نه‌وه‌ی که‌ل و په‌ل به‌کار دی.	به‌رامپیل
حیدده‌ت، هیتز، قوه‌ت، توانا.	به‌حیدده
خه‌لانکه، کون، ده‌لاقه، په‌نا.	بن‌خه‌لانکه
خۆشی، کامه‌رانی، شادی، فه‌ره‌حنایی، (که‌زانی نه‌گیراوه‌ بافه‌ی سه‌رفرازی هاتی).	با فره
له‌خه‌فته‌تان مردن له‌خه‌مان مردن، مردن له‌سوین.	به‌زگ‌دان
نانی لولدراو، نوردی، پارووی گه‌ورده.	بابۆنه
باسکه، مله‌کیتز.	باریکه
جوجه‌له‌ی چوار مانگ، فروج که‌هیشتان به‌هیلکه‌نه‌هاتین.	بار

کاتینک، ساتیک، ختینک، پیتیک سه رنجی له دەم و چاوی دا).	پینیک
به ناشکرا، به زۆری زۆرداری، به هارە هار.	به باره بار
به ردیل، که مه‌ر ده‌زی به‌رخى ده‌بی پاشان ده‌بیته کاور، پاشان به‌ردیل، پاشان به‌ر بوارد، به‌و به‌ردیله ده‌لین که مه‌ردار بۆ زدکاتی مه‌لای گوندی داناره.	به‌ردیله زه‌کات
زه‌وی نه‌کینل‌راو، تۆ نه‌کراو بۆ یه‌ک سال، به‌و زه‌روییه ده‌لین که هیچ نه‌کینل‌رابی، یان کۆنکی تۆکردنی به‌سه‌ردا تیپه‌ر بی.	به‌یار
به‌و زه‌ویه کینل‌راوه ده‌گوتری که دوو گاسنی لین‌رابی شو‌برابی و‌درد دراییته‌وه، به‌لام تۆ نه‌کراوه.	بوور
بی تۆقره، بی توتکه، به‌ که‌سینک ده‌لین که له شو‌تینک تۆقره نه‌گری و به‌رده‌وام جی گۆزکی بکات.	بی تۆنه‌بان
خۆشی، فه‌ره‌حنایی، سرکنایه‌تی.	بافره
حه‌یرمان، سه‌رسورمان، عه‌جایب.	به‌حه‌یرمانه‌وه
پارچه داروچکه‌یه‌ک بوو به‌ قه‌ده‌ر په‌نجه‌ی بچوک، له‌ ده‌وری کاروبه‌رخى ساوا به‌ به‌نیک گریده‌درا تا‌کو نه‌توانی گوانی دایکی بمۆی.	بزموک
به‌ری، باخه‌ل، گیرفان.	به‌رک
تۆزینک، قیچینک، نه‌ختینک، هه‌ندیک، پیچه‌ک.	بړینک
ئه‌و پارچه ل‌باده یان به‌ره لیک‌دراوه‌یه که له‌سه‌ر ملی و‌لاخ داده‌نری له‌کاتی جووت کردن یان خه‌نجه‌ر کرکردن، نیر و کۆبه‌لانی ده‌که‌و‌یتته سه‌ر.	بن‌مل
ده‌ره‌هه‌تی دی، له‌هه‌قی دی.	به‌روه‌ستی دی

فهرمهنگی کورده‌واری

بووزی	شال له مووی مه‌ره‌ز دروست کرابی، پارچه قوماشیک یان په‌رۆیه‌کی (دپ) زبر.
به‌له‌کار	بزنی گوی لول.
به‌ره‌جوت	ئه‌و پارچه زه‌ویه‌یه که جوتیار توانای ساخبیری کردنی هه‌بیت.
به‌ردی‌گه‌رم	به‌ختی باش(نامرازی ته‌مه‌نايه).
بکوره‌گینه‌وه	گریانی له‌سه‌ره‌خز.
به‌رشه‌ق	قه‌د بر، یه‌کراست.
باریکانی ده‌رست	کروبی‌حدوور، بی‌هیزو لاواز، ده‌بنا، سیس هه‌لگه‌پان، ره‌ق و لاواز هه‌لگه‌پان.
به‌له‌دی	شاره‌زا، لیژان.
به‌رینگینیت	بروسکه بدات، (هه‌ور زگی له‌عه‌رد ناوه‌و ده‌به‌رینگینیت).
به‌فیتی	به‌قسه‌ی، هاندان، به‌هانی.
بنیشته‌شینکه	بنیشته‌خ‌شکه.
بۆزه‌ته‌مایه‌کی	بۆزه‌ئومیتیک، یارم هیوایه‌ک، نیازۆکه‌ک.
به‌جاوه‌جاو	به‌پارانه‌وه، به‌ناورانه‌وه، زمانلووسی.
قاودا	ده‌کردن، به‌خورتی باربی‌کردن، وده‌ه‌ر‌نان له‌گوندی، (واده‌که‌م ناغا قاوتان بدات).
به‌رینگ	وشک، بی‌باران.
به‌حیرس	نه‌فس به‌رز.
به‌ژیوان	ناویژی‌که‌ر، مام ناوه‌ندی.
به‌نگه	هه‌واره‌به‌هاره، بۆ‌له‌وه‌ری مه‌ر و مالات شوانکاره‌ی ده‌چنی.

ناماده‌کردنی : هوشیار نوری لهك

بقرسیتن قرساندن	خه‌ملاندن، ته‌خین کردن، مه‌زنده کردن.
بی‌حدوور	کز، لاواز، مه‌لوول، داماو، پوت، سیسی، رهق.
باراش	به‌و گه‌مه خاوین کراوه ده‌لین که بو لی‌کردن و نانی سالی داندرايه، نه‌و گه‌مه تاكو ده‌بیته نارد.
بنه‌چه	رده‌لهك، ناگردان، وچاغ، ره‌سه‌ن، باپیران، نه‌ژداد، ناجه‌رات، به‌رده‌باب.
به‌دیوم	شوم.
بیـــــان بوغزینه	بوغز، رق، قین، خو‌شنه‌ویستن.
بوغز لی‌دان	رق لی‌بوونه‌وده، خو‌شنه‌ویستن.

پیتی (پا)	
پسکه	نه خوښیه کی ناژده له وو... وهک په سیوووه رووده کتیکیش پینده لټین (دارپسکه) گواپه رووده که که وهک میروو به ملی ناژده له که وه بکریت چاک ده بیته وه.
پشتیر	تهوبله، هۆلی ناژده لان.
په رخوړ	له ودرپو نالیکی نیو ورگی ناژده ل، که هیشتا ته واو هه رس (ههزم) نه کرایت.
په رکو	کوتانی ساواری خپ تاکو په لکه ته نکه که ی ته واو به رده دات.
په ستهک	وهک که رک وایه، به لام له مهرز دروست ده کریت. نهک (لوا) له ده شتی هه ولیر له په رۆش دروست ده کراو پیندا گوترا (غه رگه).
پتر	زیاتر، زۆر زۆر، گه لهک.
پۆقله	دواى نه وهی نان له فونى یاله سر سیلّ ده برژیت، له چه ند جیه کی هه لده ستیت، جابه م هه لستانه ده کوتریت پۆقله، له سر شتو دی پفکه یه.
پفکه	پفکه زیاتر تووشی ناو له پی پاله و نیشکه ران ده بیته به هۆی کارکردنیانه وه.
پشس	هه ناسه ته نگیرون، هه ناسه هاتن به زده جمت.
هه رمان	
پاراو	پاکر د نه وهی بیر تاناوی زیاد بکات، بیرده که پاراوه کی ده ویت (تیرناو).

خوار دىتىكه بۆجولان ناماده ده كرىت.	پېر پوره
كۆتايى خەسار، مريشكه كه گەنەكهى پەركۆزد.	پەركۆ
لە دەشتى ھەولير بەتايبەتى لە قەراج سالىكى نەھات بوايە خەلك مەھچەچەو جۆيان تىكەل دە كردو بە جۆنى دەيانكوتا دديانكرده پەپۆكهو دەيانپرژاند.	پەپۆكه
پفكه، زۆر لە كاتى نازار پىنگەيشت دەست و پى ھەوا دەچىتە ژىر پىستەكهى و لە شىوئەى دۆمبلان ئەم شىوئە ھەلدەستىت. دەستم ھەمووى بووتە پۆقلە لەبەر نيشكردن.	پۆقلە
بلاو بوونەوئەى زياتر بۆ ناوو بۆن دەگوتريت بۆنەكه پەنگاوى داوہ يا ئەوہكه پەنگاوى داىوہ.	پەنگاو
بىرى نەودەندە شتەبوو. كە نافرەتان دەياخستە ناو بەرمامپىل. وەك پاشۆلەك قشپىل.	پاشۆل
پىويستە، پىتثىيە.	پىيدەوئ
لەقە، پى.	پى لەقە
لەھۆش خۆى چوو، پەلەكانى بەرەو ناسمان كرانەوہ.	پەلەواژ بۆوہ
ھىزى لىپرى.	پىرزە لى برى
يەكىنەكە جل و بەرگى باشى لەبەر بىت.	پۆشتە
گۆرەپان. كۆزە پانكە = گۆرەپانى كۆرپى مەرى، پانكى . دزەبىيان = گۆرەپانىتەكە لە گوردى (گەرەوانى) خۆشناوئەتى.	پانك
كەندو جۆم.	پەلەك

فهره‌نگی کورده‌واری

پای پیلان	به‌ناره‌زووی خۆی، زۆر خه‌رج ده‌کات، به‌پای پیلان پارهی خه‌رج ده‌کات.
پیسکه	مرۆقی بی‌نرخ، هیچ و پوچ، قه‌چۆک.
په‌له‌هاوژ بنوه	که‌وته سه‌رپشت و په‌له‌کانی به‌رزبوونه‌وه.
پینکۆر	پینکۆل، رکه، سه‌کۆل.
پهل	ده‌ست و پیتی ناژده‌ل، گرد، پارچه‌دار، نه‌وه‌ی رازو نه‌پیتی پی‌ راناگیریت ده‌وی په‌له، چه‌توون، مردن مردنه نه‌و په‌ل وه‌شاندنه چییه؟!.
په‌رچه‌م	نه‌وه‌نده پرچه‌ی دیتته سه‌ر نیتو چه‌وان، جاران قاقۆلی پی‌ ده‌گوترا.
په‌رکه‌م	خوو، فی.
پیک بره	نه‌ویش جزره کرمینکه له‌گریی سه‌روهه ده‌دات، له‌قه‌فی پیکه‌که نه‌وگریی که‌گۆلی لی‌ ده‌ده‌چیت ده‌بیتته هۆی وشک بوونی گۆله‌که پیتی ده‌لین (پیک بره).
په‌له‌پیسه	کرمینکی ره‌شی بچووکه له‌سه‌ری په‌له‌که‌کانی ده‌غل ده‌دات و ده‌پخوا په‌له‌که‌کان کورژو وشک ده‌بنه‌وه.
په‌ره، په‌له	گه‌یشتنی ناوو ته‌رایی باران بو بن زه‌وییه کینلداوه‌که، بن کینلکه. گاسن، وه‌یا نزیکه‌ی (۳۰) سه‌م ته‌رایی ناو بچیتته بن کینلکه و کینلکه‌که ده‌تاو‌یتته‌وه بو‌ساوه‌ی (۶-۷) رۆژ ساکی سپی له‌مه‌رد په‌یدا نابو، وهر ره‌شه پاش لی‌ کردنه‌وه باران،

<p>وهياشهر به له باران پر ببي، يانه گهرييت له ناو كينلگه نا له دواي پي هه لگرتنت دهو دهست ناري تيبجي وپر بيت، وهياجتي سمى ولاغيش پر بكات زور جاريش به مه ده لئين (په رهي ياقوب ناغا).</p>	
<p>بهوكسانه ده لئين، كه بهر ژوانه كړي پالنه ده كه نو دوورنه ده كه من، نهك به مهرج و ريژه ي رهوسه و سه پاني.</p>	<p>پالنه</p>
<p>بريتييه له چوار شهبكي به هيژ مهيله و دژل و له پارچه وشه ق كردني كورته كارپته كي دژل (ته ژه) هه چوار سه رة كانيان به يه كه وه بندين به سايه ي دارتيكي لولهي زمانه ده ره يتر او نزيكهي (۵۰) سم ده بيت كه پي ده لئين (به كره).</p>	<p>پينچكهي شه غره</p>
<p>بريتييه له و دوو دارهي كه هه ردو سه رة كانيان به چوار گژشي وه يالا كيشي كولدرايه و ده چپته سه سه ري شونكي حوشتر كه نه و يش هه ر بژ به نند كردني جه غه ره كه يه.</p>	<p>پر دوكهي جه نجه ر</p>
<p>نه و يش بريتييه له له و حه دارتيك به قه ده ر بستيك زياتر، كه متر ده كه ويته نيوان پرژد كه ي پاش پيشي جه غه ر بژ دانيشتنی جه غه روانه، دريژيه كشي به قه ده ر به ريني جه غه ره كه يه.</p>	<p>پر دي دانيشتن</p>
<p>بريتييه له وه رگيتراني نه و قرش و قاله ي بن پي جه غه رو سراو بن بژ كوتين.</p>	<p>پي وهرگيران</p>
<p>له ماهوي فرشه شكين و كوتيني هورده كوت پي جه غه ر هه لده دريته وه له قرشه شكين بژ لاي راستو له هورده كوتيش به لاي چه پي جه غه ر.</p>	<p>پي هه لدا نه وه</p>

فهره‌نگی کورده‌واری

<p>له‌کاتی ده‌ست بال گرتن ده‌بیت که‌سیک هه‌بیت بۆ پشته‌بال که‌هه‌ر دوو گوئیچکه‌ی تایه‌که یاخزاده‌که یا فهرده‌ه یا جواره‌که بگریت و تاهه‌کو به‌پشت دا نه‌روات و به‌رنه‌بیته‌وه یارمه‌تی ده‌ست بار به‌ره‌کان ده‌دات بۆ بار کردن.</p>	<p>پشت بان- بار</p>
<p>درك و داره له‌ده‌وری باخچه‌و ره‌زادا ده‌چه‌قیتندری بۆ پاراستنی له‌ناژده‌ل به‌ دیواری په‌لکه‌داریش ده‌لی، (په‌رژین).</p>	<p>به‌رژین</p>
<p>بۆشت له‌زه‌وی هه‌لکه‌ندن به‌کار دیت به‌تایبه‌تی که‌نگر، زار که‌زه‌وی هتد.</p>	<p>پیشه‌قان</p>
<p>یه‌کینکه له‌به‌ینی دوو‌دلدار هات و چۆ ده‌کات و به‌یه‌کیان ده‌گینن.</p>	<p>پیناو</p>
<p>هه‌ل که‌ندنی ناویراوی توتنو کشتوکال ژیر دره‌خته به‌پاچ.</p>	<p>پاچه‌کۆله</p>
<p>پیشیل و دکو کوتانه‌وه و شیلانی سه‌ربان به‌پیتی بۆ نه‌هیشتنی درزو برینی له‌کاتی بارینی بارندا بۆ نه‌هیشتنی دلۆپه‌وتکه.</p>	<p>پاکوت</p>
<p>پالافتن وه‌کو شیریا که‌ره‌ی توواوه به‌هیله‌گ یا شیر پالیوک بیالیوریت بۆ گرتنی پیسی و هه‌موو شتی زیاده.</p>	<p>پالاوتن</p>
<p>داریکه درێژ له‌رووی ناو ماله‌وه نه‌دریته پشت قاپی بۆ زیاتر قایم بونی له‌شه‌ودا.</p>	<p>پشت کۆن</p>
<p>له‌کاتی سه‌ر برینه‌وه هه‌ندیک به‌ران یا کاوره نیتر خوری سه‌ریشتی نابریته‌وه پیده‌لین (پشته‌ک).</p>	<p>پشته‌ک</p>
<p>زه‌وی دوراوه‌یه له‌گه‌م و جۆ.</p>	<p>په‌ریز</p>
<p>نه‌و خه‌رج و باجه‌یه که‌ناغا له‌خاردن ناژده‌لی ده‌ستینن له‌سالدا به‌رامبه‌ر به‌و پوروشی ناژده‌ل خواردویه‌تی.</p>	<p>پوشانه</p>

پوپوله	نهو خوارده مه نیه - که له (سلکه و - زردو نار) دروست ده کړیت بز مریشک.
پارووی کوچیلانی	به وپاروه دهلین که ده مه که ی فراوان و قوله قرنکه که ی باریکه بز نه و ی ماستیکی زور هه لگرن له کاتی خواردنا.
په له کوته	به گيران و له پ له عه ردانی که سیکی کوره له پيشه خوی و دیاله کاتی مردنی گیانله به ریک ویا که سینک په له کوته ده کات .
پر تاو	په له کردن، خیرا.
پاچ	خاکه ناس، خاکه ناز.
پور	بالنده یه کی ده سیبه له ده و ناوو له ناو گیادا ده ژی.
پاری داوه	نوست، خورت، دریتویو.
پسمام	کورده مام.
پیشه کار	پیاری له بهر ده سته راوه ستاو.
پیش قه تار	پیش کاروان، قافله
پیکوره	رناندنه وه ی زهوی به پی/ بز ولاغ هاتووه.
پینک	لاسکی گه نمو جو یه.
په رستیار	نافرته تی سه ربه رشتکاری نه خوش
په سینو	نه دیو، جینگایه ک که خوی تیدا بشارد ریتته وه
پیل	لاپه کی له ش له شانوه تاپه نجی پی .
پر تاو	په ر کردن خیرا.

فهرمهنگی کوردهواری

په‌له‌ی یه‌عقوب ناغای	به‌و بارانه زۆره ده‌لێن که چه‌مه‌ن رۆژتیک بباری و ته‌رایی ناو بگاته (نه‌لحه‌دی قه‌بری مردوان، هه‌روه‌ها له‌کاتی رۆژیستنی. ولاغی به‌رزه شوینی سه‌کانی یه‌کسه‌ر پرش ناو ببن، گه‌لی جاریش (په‌له‌ی قه‌بریش) ی پی ده‌گوتری .
پیشه‌قان	مه‌سه‌سه، لاپوته، نامرازتیکی گیا هه‌لکه‌ندنه له سه‌رێکی یه‌ک بست درێژ و ده‌سه‌کتیکی داری یه‌ک مه‌تر.
په‌فه‌ئمان	توره بوون، دگه دگ.
پینک وهره‌وه	ناشت بوونه‌وه، ده‌ست له ده‌ست دان.
پشته‌و شار	تۆله سه‌ندنه‌وه، قه‌ره‌بوو کردنه‌وه.
په‌ره‌که‌ی ناسمان	تاقی ناسمان، حه‌فت ته‌به‌قه‌ی ناسمان.
پاله‌وان	پشتیوانی دیواری شکست، پشت به‌ستی دیوار، هه‌ر کاتیک دیوار بۆ هه‌ر لایه‌ک لار ببوایه نه‌وا پشت به‌ستی بۆ ده‌کرا که پیتی ده‌گوترت (پاله‌وانه).
پووش به‌سه‌ر	شاردنه‌وه، ته‌پس کردن، بی ده‌نگی لی کردن، (له شه‌رمان نیشه‌که‌ی پووش به‌سه‌ر کرد).
په‌ره‌که‌ی وهرگیرا	باسه‌که‌ی گۆزی، قسه‌که‌ی وه‌لانا، مه‌سه‌له‌که‌ی ناودیر کرد.
پینبلقه	قاندرمه، په‌یژه، نیرده‌وانه، قالدرمه.
پر سو	پر نیش، به‌نازار، خه‌مبار.
پینشاو	ده‌ست به‌ ناو گه‌یاندن، چونه سه‌رناو.

ناماده کردنی : هوشیار بوری لهك

پهنگاو	زۆربوونی ناو، ناوی راوهستار.
په رپووت	بێ خێر، لاوازا، بێ كهلك.
پشوو	نومید، ناوات، هیوا، (به دیتنی پشروی هاتهوه بهری).
پلك	پوور، میمك، خالته، خوشکی دایك و باوك بۆ منداڵ دهبیته (پلك).
پنچك	بنه خرنوك، حوشرالوك، پنج.
پر هه لّما	تووړه بوون، پف هه لّما.
پت	په نجه، پل، تل، (پف هه لّما بوو پت لی بدابوایه دهتهقی).
پشکی دههینا	غزه بی لی دهباری، زۆر تووړه بیوو، ناگری له چتاو هه لّدهستاند.
په له واژ	مردار بونهوه، به پشت دامهتن.
پینی به ناو نه دههات	ساخیتری پی نه ده کرا، پینی به رپۆه نه ده چوو.
پرکیشی	پر دان، هه لّکوتانه سهرا، ئاره زوو کردنی لیدان.

فهرمهنگی کورده‌واری

پیتی (ت)	
تارك	په‌لکه هه‌نارو جه‌وت ده‌کولینریت بۆ ده‌یغکردنی پیتستی مه‌شکه‌و کونده‌و دۆدان.
تازییه	بهم دوومانایه دیت : أ- پرسه . ب- جۆرکینکی خامی گه‌وره‌یه‌و ماودی چه‌ند رۆژ دزی تیده‌کریت تا‌کو ناوه‌که‌ی ده‌جۆریتو وه‌ک ماست په‌یت ده‌بیت نه‌وسا له‌گه‌ل ساوار ده‌کریته داندۆک.
تانۆک	دیواری به‌شورکه‌دار، یان درک، بۆ تیکردنی می‌گه‌له‌ ناژه‌ل به‌شه‌وان.
ترپات	دوومانا هه‌لده‌گریت: ۱- (سرپات) پاشماوه‌ی به‌که‌لک نه‌هاتووی ساق دوای له‌ناو کردنیدا یاخۆ چیت نیسک له‌کاتی کۆلانیدا په‌لکه‌که‌ی سه‌رده‌که‌ویت به‌که‌وچک ده‌گریت. ۲- پشک (قه‌تره) (بیره‌که‌ ترپاتی ناوی تیدانه‌ماوه).
ترپه	ماتۆزی سواری.
ترپۆک	(سۆرینچک) بۆری خواردن له‌و دیو قرتقرتۆکه.
تۆراخ	نهم مانایانه ده‌گه‌ینیت : ۱- ماستی ناو‌لینگیراو. ۲- هیزه (نه‌وپیتستی روونی تیده‌کرا).
ته‌مۆخ	که‌پکه‌ شاخ.
ته‌پر	تۆقه‌ره. راستایی سه‌ری مرۆژ، له‌ته‌پری سه‌ریداله‌سه‌ر ته‌پری سه‌ری دانا.

ته‌پار	ئه‌وگۆشته نهرمه‌ی كه‌وتوو ته‌ خوار به‌رسرو .. وەك بېرپه‌ی پشت .
ته‌پا‌وز	ده‌غلیكه له‌دوای بارانی په‌له تۆ كراییت.
ته‌پا‌وس	ئه‌و زه‌ویه كه‌ هاوین كیتل‌دراوه دوای ئه‌وه‌ی باران ده‌باریت ئینجا ورد ده‌دریت‌ه‌وه‌و تۆ ده‌كریت، نه‌مه‌خ‌له‌ش گیا كه‌م دینیت.
تورت	بهم مانایانه دیت : ۱- تفت مه‌یل‌ه‌و ترش و تال. ۲- بهم ته‌رز ه‌شم (مه‌مکی ئه‌و كچه‌ تورت بووه‌) واته‌ تازه دیت به‌رده‌ستان بكه‌ویت.
ته‌ربیش	بزار کردنی بیستان و شتی تر.
ته‌ره‌ داندۆك	هه‌ركه‌ ساوار له‌نیو (دۆ) ی تی‌ری (تازییه) خوساوه‌ پینیده‌گوت‌ریت (ته‌ره‌داندۆك)، كه‌كرا سه‌لك‌و له‌به‌ر رۆژ و ش‌كراوه‌ (داندۆك)ه‌.
ته‌ی‌مان	چه‌په‌ر، ده‌ركه‌و دیواری له‌شۆ‌پ‌دارو دپ‌ك درووست كراو بۆ راگرتنه‌وه‌ی مه‌رو مالات.
تی‌ه‌ریخ	به‌نیکی كشتی باریکی (ته‌هون)ه‌ پاش ته‌واوبوونی هه‌رریزه‌ (گوفك)ی مافوور، دووجار تیزو فیزی به‌سه‌ر گوفكه‌كان رایه‌ل ده‌كریت.
توونكیش	كه‌سته‌ك و به‌ردی ورد له‌ملا له‌ولای تووله‌ی بركه‌ بیستان داده‌نریت، تاكو (با) لوولی نه‌دات.

فهره‌نگی کورده‌واری

تویکلی ته‌نگی پیست، ده‌ستی نه‌و کچه تفری هه‌لداوه.	تفر
لارکردنه‌وه.	تی کردنه‌وه
تۆ بزانه.	تومه‌ز
کۆلی سه‌ر پشتی ژنان.	تینه‌گه
هه‌راسان.	ته‌نگاو
زیزبوون.	تۆزان
شه‌ده، تیلاک خوار شه‌ده خوار.	تیلاک
تاری کرد یاتارو ماری کرد واته زۆری لیدا یامار کوژی کرد.	تار
نزیک (تخونی مه‌که‌وه).	تخون
گۆزپینه‌وه.	تاو و تۆ
ته‌نیشتی و لآخ- له‌ته‌نیشتی قایم بکه.	ته‌نیش
پیلان، موئامه‌ره.	ته‌ون و بست
پیشبرکی، غارغارین.	ته‌رادانی
واقی و پرما، موچرکی به‌له‌شی داهاات.	تاسا
ناوبره.	تیخه
که‌له‌که، کیتله‌ک.	ته‌رۆک
پرچ یا چهند دارێک له‌پرچ، تینک.	تینک
جۆزه خواردنیکه له‌وتووشی ده‌چیت.	ته‌رپساز
توانا، هیتز، تۆک و لۆکی نه‌ماوه ناتوانی به‌رپێگادا به‌روات.	تۆک و تۆک
تایر، به‌رده‌ مرده به‌ردێک له‌کاتی به‌کارهینانیدا هه‌لبه‌ره‌یت و پارچه‌ی وردی لی به‌ریسته‌وه.	ته‌نۆخ

تاخچه	(تاخ= تاق، دیوار + چه) چیکرن وله دیوار دانسی دارتیک بۆ له سەردانانی ورده والهی مالا.
تارات	پاککردنەوه له (تهاره) ی عەرەبی هاتوو، دەست بەناو گەیاندن.
تهقله	ناو دیوبوون، ئەومندالە زۆر بەناسانی تهقله لێدەدات.
تێك قزقران	تێكەل بوون و کەس بەکەسی نەبوون.
تالوکه	زۆر بلیتی و بەپرته پرت.
تهقلو	هەلۆه شان، دەستی سووتار له تهقلۆهاته دەری.
تهنی	نەودوکه له رهشەیی بەژێرهوی سیل یابۆری سۆبەیی داره و سۆبەیی قشیل و مەنجەلهوه دەنووسی.
تیمايه	سەری سوپماوه، تی ماوه نازانی چ بکات.
تیش	نەو بەرز زایسانەیی که له شیوهی چاداوان و کهوتوونەتە دامینی چیاکان.
تروھات	جینگیز، بی خیر، بی کەلک.
تهراوز	هەرتۆیه که له دواي (۱۳) ی مانگی (۱۲) دوانزه بکری که له زستانه، پیتی دەلین (تهراوز) وەیا دواي که تني پەرد لەزستانی تۆبکری وەیا له گەل هاتنی حاجی له قلع، ئەو هەش دووبەختیان دەبیت وەدە گەڕیتەوه سەر بواره بارانیش.
تهباره	دەغل و دان، گەم جز پیش ئەوهی بدوریتەوه پیتی دەلی، تەبارە.

له‌ره‌ه‌نگی کورد‌ه‌واری

<p>پارچه ناوه‌نده‌کی راسته له‌شێوه‌ی ریچۆ‌کۆله‌ی شه‌غره‌ وه‌یا حه‌یوان له‌ نیتوان دووپارچه‌ زه‌وی دیار‌کراو سنووری زه‌وی دیارد‌ه‌کات.</p>	<p>توو‌خوب سنووری زه‌ویه</p>
<p>دوو بالینه‌یه‌به‌ درێژی کورتانی شه‌غره‌، له‌کۆنه‌گوش ولبادو په‌رژ دروست ده‌کریت، له‌سه‌ر پشتی کورتانه‌که‌ ده‌به‌ستری لای پیشه‌وه‌ی ته‌پانیش بۆ که‌م ژانسی و نه‌زیه‌تی پشتی و لاغ به‌کار دیت. زۆ رجاریش واده‌بیته‌ کاکی که‌شتیار ده‌یه‌وی شه‌غره‌ک قرشه‌بیاته‌وه‌و ته‌پانی نه‌کردیه‌ هه‌لده‌ستی به‌لوولدانی پووش ویه‌راش وقرشه‌ و له‌سه‌ر پشتی کورتانه‌که‌دا داده‌نی و بن مله‌کی له‌سه‌ر داده‌نی و بن زگی لی ده‌به‌ستی و شه‌غره‌ی له‌سه‌ر داده‌نی تاده‌گینییته‌ مان.</p>	<p>ته‌پان</p>
<p>بریتییه‌ له‌دووداری پته‌وی لoolی خۆش‌کرای به‌قه‌ده‌ر‌کار‌یه‌کی نه‌ستوو‌ر ده‌بن درێژه‌که‌ی به‌گۆیره‌ی گه‌وره‌ و بچووک جه‌نجه‌ره‌ نزیکه‌ی یه‌ک مه‌تر هه‌تا مه‌ترێک و (۲۰) سانتیمه‌تر ده‌بیته‌ بالته‌کانی جه‌نجه‌ری تیدا ده‌چه‌سپیندری.</p>	<p>تـۆپـی جه‌نجه‌ر</p>
<p>به‌وه‌ده‌لێن که‌ که‌شتیارێک دوو عه‌لبه‌ گه‌م ده‌چینیته‌ له‌ کاتی دورینه‌وه‌و ره‌سه‌هه‌لگرتن سه‌رکۆیه‌که‌ی ره‌وسه‌ی ده‌بیته‌ چوار عه‌لبه‌ به‌وه‌ ده‌لێن (تۆبراته‌ۆ) مانای تۆیه‌که‌ چه‌نده‌ هه‌نده‌ی تری کردیه‌.</p>	<p>تۆوبراته‌ۆ</p>
<p>به‌و پارچه‌ ناسنه‌پانه‌ ده‌لێن که‌ده‌وری سه‌ری تۆپی داوه‌و نایه‌لی بشکێ و بقه‌لشی پانیه‌که‌ی نزیکه‌ی دووپه‌نجه‌ ده‌بیته‌ به‌بزمار قه‌یم کرایه‌و ژماره‌شیا‌ن چوارن.</p>	<p>تۆقی تۆپ</p>

لهچه شنی دار نه قره بهیه بهم دواییه دروست ده کرا، له دوی حوشترۆکه بهرامبهر به داری نه قره به به زمانه ده چوو و ناو حوشترۆکه کان.	(تسیر) هی حوشترۆکه
ریژهی بیستی دوو یاییستی چوار و درده گیرا بۆ خاوهن زهویییه که بوو.	تاپۆی عهد
پیوانیه که ده کاته (٤٠) ربه بۆ دهغل پیوان به کاردیت.	ته غار
باریکی سووک و قهباره گه وردهیه، له پووش یا قسه ل نافرته به کۆل هه لێ ده گری.	تینگه
کۆمه له خړکراوه که ی هوردهیه له پیش شنه باکردن ههروه ها خړ کردنه وهی (ناش) له سهردیک به بارستایه کی چاک هه رپیتی ده لێ، تارمه .	تارمه
سارد.	ته زی
خوارده مه نی.	ته عام
سه رسورمان.	ته عه جوب
تانجی.	تازی
که میتک، نه ختیک.	تاوهک
داواکردن.	ته له پ
ده رباز، سه رکه وتن.	ته رهقی
نه جات بوون، ده رباز بوون.	توفیق
ره شمال.	تاور
سه گی بچکۆکه (بۆراوکردن به کاریان دینا).	تووله

فهرهنگی كورده‌واری

ته‌نئی	ته‌نیا.
ته‌ره‌كار	هه‌رتۆیه‌ك له‌چله‌ی زستان بكری پیتی ده‌لێن ته‌ره‌كار.
تابیل	به‌دوا داگه‌ران.
تالان	لیستاندننی شتومه‌ك به‌زۆر داری له‌خاوه‌نه‌كه‌ی.
ته‌خشی و به‌خشی	به‌خشانده‌وه‌و دابه‌ش كردن.
تاسوولقه	پارچه‌ی شكای هاما‌نه گلكارییه‌كانی كۆنه له‌جه‌ره‌و جه‌لمه‌و كوبه‌رودیزه‌و گۆرزه‌و شه‌ربه‌.
ته‌تره‌ی لێو	لێوه له‌رزه له‌كاتی گریان و ناخۆشی له‌خۆشیشی واده‌بسی رووده‌دات.
ته‌رخ	زه‌ردو هه‌لبه‌زركاو.
ته‌مۆخ	نه‌و لاشه تاشراوده‌یه، كه‌پێكه‌یتنه‌ره‌كانی گشتی له‌م وزیجه‌.
تاسب	مه‌رق.
ته‌ریژ	به‌وپارچه سینگۆشه‌یه ده‌لێن كه ده‌كه‌وتیته بن هه‌نگل.
تام گیل	گیلتیکی ناشكراو دیار.
تاقیب	لی پیچه‌وانه‌وه، به‌شویندا گه‌ران.
ته‌خسیر	كه‌مه‌تر خه‌می، كه‌مو كوری.
ته‌ور	قازمه‌.
ته‌رلان	شۆخ، شۆره‌سوار.
ته‌ده‌ربینی	لیتی وه‌ربناتی، به‌گۆی دابجی.
ته‌به‌ش پان	پوو، پوومه‌ت، ده‌م و چار، به‌ زۆری بۆ ئافه‌رتی ده‌م وچاو پان

ته بهش	به كاردی (ته بهش پانه ده لئی ی مانگه) .
ته شكه مافور	مافور، قالی، ته شكه مافور، مافوری كوروت (۲) مه تر دریتتر نه بی، ته شكه لبادیش ههیه .
تان	توانا، هیتز، هان، (ههندی تان دا به ره خو).
تۆپه بهرماغ	بهرماغ، په ره دهفتهری جفارهیه، دهسته بهرماغ (۹۰-۱۰۰) په ره ده بو، تۆپه بهرماغ (۱۲) دهسته بوو .
ته قه ی سه ری ده هات	ناگاداری له هه یج نییه، به یه كینك ده گوتری كه هه رچی چاكه و خراپه ی بۆ بكه ی نه و ناگادار نه بیته، كینایه یه بۆ كه سیكی گیل و بی خه م .
تاسولقه	پارچه شكاری هامانی گلکاریه كانی كۆنه، پارچه جه ره د، گۆسكه، شه ربه و كویه و جه لحه و گۆزه و دیزه ی ناو .
تای ته ورداس	ته ورداس، ته ور، نه و نامیره یه كه بۆ دار به رین به كار دی، هه رده م سواو و ناماده یه .
تای	ده م، تیژیایی، به كه سیك ده لئین كه هه رده م ناماده و سواو بی .
ته نگی گرت	توره بوو، دلته نگ بوو، قاری پی خوارد، رق هه ستاو، (به ده ست ماچ كرده كه ته نگی گرت) .
تاخچه	رده، ره فكه، تاخچه كه .
ته نجه	نه و پارچه شه خته یه یه كه زستانان یاری (بز ن زانی) بی ده كرا .
ته نخ	ره نگ زه رد، بزركاو، نارپك .
ته قران	ساكه گۆز، راست، لوس، ره ق (جیگای جۆخینان ته قرانه) .
ته ویل	نیوجه وان ته بهش، نه نی، هه نیه .
ته رادانی	قۆشه كردن، نه و سه ر و نه و سه ر كردن، غار غاران، به زۆری بۆ قۆشه ی دلاخ به كار دی

تخون كەوتن	نزىك كەوتن، چۈنە لاي.
تەقىيە لى بكا	لىسى بىرسىت، بېنەنگىشتەۋە (سەكس كەم كەس تىقىيە لى دەكەت).
تەيلەقە	بىر بېرەي پىشت، گازدەرى پىشت.
تەلان	ھەوراز، رك، بەرزايى، كەندەلان، نەورايى.
تەرح	جۆر، نەرح (لە مېژە شارەزاتم نەوتەرحە پىاۋەي).
تومەز	بە پروام، كورتكرادەي (نەتەر مەزانە يە).
تاسان	تەزىن، سەيرىبوون (كە ھەۋالى مردنى كورە كەيان زانى ھەموويان تاسان).
تەبەرايە	ۋالايە، كراۋەيە، لە تەبەروعى عەربى نىزىكە.
تەرىقان	پىكەنى، خىلكە.
تەخونيان بىكەون	تخون/ نىزىك، بەلاياندا بىچن، بە كىياندا بىچن.
تەنكە قەلەم	قەرەم، رىش، ردىن.
تەقىيەۋە	دووبارە بوونەۋەي دەنگ و باس، دەنگى داىيەۋە، ناشكرابوۋ، پەرت بوۋ.
تەلك	پەنجە، تەل (دو سى تەلكى لە ناگرە كە ھەلدە) كە واتە (پەنجە)، بەلام بۆ ناگر، دار ياخود شىشە بە كاردى، كەچى ھەر دەگوترى تەلك، زۆرجار بۆ كارى خراپىش بە كاردى.
تاسا	توانا، نارەزوۋ، (تاساى نە كەرد بىچىتە لاي).
تۇغيان	ھەرەت، گەنجى، عازەب، ھەندى جار يە كىكى ھەبوۋە خورا پىندارو دەست رۇشىتوۋ پىنى دەگوترى (تۇغيان) بىتى.
تەنارۇكە	تەنار، مەندال، رەنگە لە (گىل) ي عەربى ۋەرگىرابى.

تروھات	پروپوچ، بى مەعنا، بى ناوەرۆك، (حاجى به زۆرى قسەى تروھاتى كرد).
تۆتكە	نۆقرە، نارام.
تەرۆك	تەنكيش، لاتەنيشت، قەپرغە.
تەربيش	بزار كردن وياك كردنەوهى بىستان.
تى چاو	تى، نيگا، گۆشە، لاچاو، گۆشەى چاو
تۆپە حاجم	جاجى نەدوراو.
تەپلى قيامەت	تەپل، رۆژ، (هەتا تەپلى قيامەتى لەگەلى ناشت نابەوه).
تەبسى كرد	بى دەنگى لىكردن، (بۆ ئەوهى خەمان پیتو نەخوات قسەكەى تەبس كرد).
تیلەگە	ئەو پارچە قوماشە چوار گۆشەيەيه كە نافردت دوو لچكى راست و چۆپ لەسەر لاشانى خۆى گرى دەدا، كەل و پەل و پىداويستى تىدەكات، دوو لچكەكەى ديكەى يان بەدەست دەگرى يان لەناو قەد گرى دەدرى (پاشۆليش)ى پىدەلین.
تروھات	پوچ، بى شەرم، ناكەس بەچە، پووشت.
تیتلە سماقە	ياربەكى كچانەو مندالانەيه، لە تەمەنى(۹-۱۲) سالى بە شيوەى بازنە بە دەورى يەكتردا دەسورينەوه.
تەبارە	شكارتە، زەوى تۆكراو، دەغلى نەدوراو.
توولە	پەل، لق، قاسك.
تخ	قيروسیا، چش.
تیتك	بەرچەم، پرچ، قز قاقۆل.
تەختەى قور	قور كيش، زەمەلە، ئەو تەختەو دارەيه بۆ قورشكيشا بەكار دى، دوو دەستەى هەيهو بە دوو كەس هەلدەگيریت.

فهرمهنگی کوردیه واری

پیتی (ج)	
جدهو	گوزانی پشتی و لاخ و گویدریژبه هۆی باری گرانه وه.
جورغ	پینه، تاییه ته به پینهی پیلاو.
جووت باقی	دوو پینهی سیگۆشه ییه و بۆ فایمی له ملارو له ولای لیوزاری کهوش دهدرا.
جهرگ و دوو (جهرگ و دونگ)	دهرگ ورد ورد ده کریت و له نیو دونگدا سوور ده کریتسه وه، خواردنیکی زۆر به تامه.
جهلعه	وهك جهره ییه، به لام بچوو کتره و شاری تیدا بۆ سه ر جووت دهددرا.
جهویر	که سیکه مهر بیرته وه.
جهو	مقه سیککی گه و ره ی تاییه ت به برینه وه ی مهر، له لورستان پیپی ده لاین (چره).
جهوهنده	کوندیه کی بچوو که وه له پیستی کاره و شوان شاری تیده کردو له بن زگی گویدریژی هه لده و اسی.
جزیلک (جزیلک)	دونگی سوور کراوه.
جهویرانی	مهر برینه وه.
جاشپر	پارچه داریکه، یان (بهرمیل) چهند سه ره تیژه که ی بزما ری لیجودا بووه ته وه دو له سه ر قه پۆزی (جاشک) شهك ده تریت، تاکو نه گهر (بیبه ویت دایکی بمژیت بزماره کان نازاری بده نو نه وسا بۆی ناوسه نیت سمۆیت

جاغ	جۆركيڭكە لەچاوپان دروست كرابيئت.
جەلە	جۆرە ھۆنينەوھەيە كى قەراغەكانى جەمەدانىيە.
جۆم	كەندى نزم.
جۆبەرگير	بەقوربان.
جارس	مرۆڭيڭكە واز نەھيئىنى لەجيبەجى كەردنى كاريڭ؟.
جەرەبزە	بزىو.
جۆبەرگە	مەقسەسە، بەعەردەبى (جەوزا)ى پيئەلەين، جۆرە زىندەوھەريڭكە لەژير زەوى دەژيئت.
جەوى جەوى	پرچ ھەرقاچين بەشيتوھەيە كى ناريڭك و لەشيئوھەي برينەوھەي مەپرو بزىن.
جىسن	رەسەن، ئەوھەسپە رەسەنە.
جەرغەمە	كارى ناريڭك و ناپوختە.
جىياز	بارگەي بووك.
جەلجە	نيمچە جەرپەيە كى بچووكى گەرە بارىكە، جووتيار نارى (پىن) دەباتە سەرجۆت بۆ خواردنەوھە.
جەنجەر	بريتيبيە لەوناميتەرە سادەو دەست كەردە كەلەچەند پەلەدارو بزمارو ئاسن و پردودارى لوولە دروست كراوھ، بۆ كوتانى قرشە بەكاردۆيت.
جەنجەرپوان	بەوكەسە دەلەين كە كاروبارى جەنجەرپە كە رىڭك دەخات و سەربەرشتى ودا بەستانو بەردان و سوارى جەنجەرپيش دەبيئت.

فهره نگی کورد ه واری

<p>بریتییه له دابهستانی دوو و لاغسی جه نجه پرو بهند کردنیان به سایه ی نیرو گزبه ران و تیخستنی مژانه ی جه نجه پرو و راکیشانی جه نجه پرو به سهر پی قرشه ی جوخین.</p>	<p>جه نجه ر دابه ستان</p>
<p>نهو شوینه به کاتی بهر له کوتانی دهغل و دانی لی روو دهگهن.</p>	<p>جوخین</p>
<p>جوگه بریتییه له هیل و هه لکه نندن و قول کردنی زهوی به هیلکی قول و دریز بۆ نهودی ئاو پیندا بروات بۆ سهر کشتوکان.</p>	<p>جوگه</p>
<p>دروناسنی و دکویه کن، ههروهک سهریان تیژده وقسونگین دهسته ناویهک بهس بۆ برینهودی (مهرو بزن) به کار دیت.</p>	<p>جهو</p>
<p>کیسه یکه له موشه ما دروست دهکری، توتنی تیده کری، له فهرده بچو و کتره.</p>	<p>چاخ</p>
<p>بریتییه له دووگا جووت، یادوو نیستر یادوو گۆی دریز که له ژیر یهک نیله دا بنو به سترابن به یه که وه بۆ جووت کردن و کیتلانی زهوی بۆ کشت وکان.</p>	<p>جووت</p>
<p>جوال دهفریکه بۆ هه لگرتنی دانه به کار دیت.</p>	<p>جوال (جوار)</p>
<p>جه مه دانی له بازاری شار هه بوو خه لکی گوندان دهیانگری و ده دیان هینا به لام پیش نهودی له سهری کهن چوار لای رۆخی به که یفی نهو پیاره ی که چۆنی پی جوانه نهوها بۆیان چاک ده کردو ده چنرا به زۆریش جه له دهکرا نه گهر جه مه دانی دهست نه که وتبایه، چه فیه یان له سهرده نا یاخود هه وری و (مشکی) جه له دهکران و گولینگیان بۆتن ده خرا.</p>	<p>جه مه دانی</p>

ناماده کردنی : هوشیار نوری له

جهم	كاتى نان خواردن.
جانهور	گياندارى دړنده و د كور (گورگ) و (چه قهه) و كه ميتار هتد...
جوگه له	جوگه ي بچوك.
جه له و	جله و، شپه له غاو.
جيقنه	ريقنه، پيسى په له و هرو مريشك
جونی	مه به ست (هاون، ناون).
جله ي بگه ي ن	بيهور نينينه و د.
جړيوه	دهنگى كيشكو سواندوكه.
جله و دار	جله و كيشى، سه ر قافله چى .
جه ندمره	وشه يه كى ناخوشه، بو پياوى خراب به كار هاتووه ياسه رباى داگير كړ.
جه وال خرار	له گونيه و فرده گه و رته ر بوو، جو لا دروستى ده كرد، له خورى و مووى بز ن ده چنرا، بو گواستنه و ه ي گه نم و جو نيسك و نوك به كار ده هات .
جانگ شاش	جوړه قوماشيك بوو، زور باش نه بوو، له چه شنى خيوه ت، مندا ل بو ي ده كرايه كراسى شوړ، هر مندالتيك نه گه ر زور گرينكوك و بى ده سلات بوايه پتيان ده گوت (جانگ شاش) .
جگى رهنگ و رهنگ	نينسكيتكه له دوو لاقى دواوه ي ناژه لاند ايه . هه رسيكيان به داو وده و خريت ده كرانه خناوكه و به لانك شوړ ده كرانه وه له كاتى راهه ژانى لانك ددنگيان ده هات و منداليان پى ژير ده كرايه وه، هه رسيكيشيان له كور د ه اريدا پيروزيان هه يه .

فهرمهنگی کورده‌واری

<p>ئەو جۆره خانودیه که خشتی دیواره‌کانی به درێژی له‌سه‌ر یەک داندراون و هه‌ردوو لا دیواری به‌رینی خانووه‌که به‌سی‌گۆشه به‌رز ده‌کریته‌وه له سوچی لای سه‌ره‌وه کاریتیه‌یه‌ک داره‌پێ ده‌کری، به‌فر و باران له‌م جۆره خانووانه راناوه‌ستن و که‌م دلۆپه ده‌کات.</p>	<p>جزیری</p>
<p>خه‌ونی ناخۆش.</p>	<p>جڕنا و فرنا</p>
<p>جیرت ده‌نگینکی ناخۆشه له زار ده‌ردی به‌ نانه‌ست، له کورده‌واریدا به‌ کرداریکی ناشیرن ده‌ژمی‌دری.</p>	<p>جرتان بکیشی</p>
<p>دۆزه‌خ، جه‌ه‌نده‌م.</p>	<p>جه‌ه‌نده‌م</p>
<p>توورده‌گه‌ی ماست، جۆرک.</p>	<p>جاغ</p>
<p>زیره‌ک، ژیر، زۆرزان .</p>	<p>جوعه</p>
<p>هه‌لدان، هاریشتن، یایسه‌کی کورده‌یه‌ (مارده‌که‌ی خۆی جلیت کرد).</p>	<p>جلیت</p>
<p>ته‌جربه، تاقیکردنه‌وه.</p>	<p>جه‌رباندن</p>

پیتی (ج)	
چه قین	نهو شوینهیه که زیاتر نیمچه بهرزاییه و خاکینکی چه گراری ههیه و دهخلودان باشی ناینی.
چیره	زۆر بلتی وازنهینان لهقسهکردن چه نه لیدان، چیرشوی چه نه دریزه واز ناهیتی.
چردو	بزنیکه له کاتی دژشینیدا گوانی خۆی چر دهکاته و دو شیر ته و او نادات، تاکو بو بیتچوو هه که یه مینیتته و ده.
چرگه	گیایه کی زۆر ورده و چه شنی فریز ده چیتته پال به کدی.
چرگه لان	نهو زهویه راستانهیه که ته نیا چرگه ی لئ روایت.
چه رخوس	(جۆ) که گولئی کردو سووه فه ریک دووسی سواره یان لیده و دوریه وه به ناگر ده یان برژاندو جا ده یان کوتا ورده که ی (قاویت) ی پینه گوتراو دو خورا. درشته که شی (چه رخوس) ی ناوبوو به (که ره) و (دۆشاو) ده خورا. به تام بوو.
چه ره گه	داریکه ده دریتته به ره شمال و له ناوه راستی ره شمال ده چه قیندریت، جاران مهردارانی قهراج و که ندیناوه داره به نیا ن له چیا ی قه ره چو غ بو چه ره گه ده بپی.
چه په روک	لیدان به رووی ناوه و دی دهستی به ناو له پ و په نه کان.
چه نگ	له پ- چه نگه گه نم، له په ک گه نم.
چاوشه	نهو که سه ی زۆر ده گه ری و چاو ده گیری.
چما	که واته.

چه‌کمه	جۆرد کلاشینک بووه سه‌ری خوری وینی چه‌رم بووه، ده‌لین له مرکریانه‌وه ده‌گه‌یشته ده‌شتی هه‌ولیر.
چاو پی هه‌راتی نایه	هه‌سوودی پی ده‌با.
چاوه	١- ژوور، هۆده، ٢- رۆخانه‌ی خه‌رمان له‌کاتی کوتان چاوه‌ی بده‌وه.
چه‌موش	بریو. که‌ریکی چه‌موشه.
چه‌نگره‌ باز	یه کیتک به‌چه‌نگان په‌لاماری یه‌کیتک بدات، پرډان، تاودان.
چه‌توون	سه‌خت.
چاکی (چاکه)	پینکه‌هاتنه‌وه‌ی دوو هۆز دوا‌ی شه‌ر کردن، مه‌لودی گه‌ردی ده‌لینت به‌گیتی من ده‌که‌ی چاکه له‌گه‌مه‌سه‌رتی.
چه‌تیم	کچه هیتیم، بۆنزم کردنه‌وه‌ی کاسه‌یتی کچان به‌کاردیت.
چان	بریتییسه له‌وچاله‌ی که‌له‌زه‌وی هه‌لی ده‌که‌نن به‌رینایه‌که‌ی له‌یه‌ک مه‌تر که‌مه‌تر نیه‌و قوولی له‌دوومه‌تر تاسی مه‌تر ده‌ییت بۆ داکردنی ده‌غلو دان) به‌کاردیت.
چاوه	به‌لای چه‌پی سورانه‌وه‌ی (جه‌نجه‌ر) ده‌لی، که‌ ده‌که‌ویته لای په‌ندی جۆخین به‌شه‌نده دریتته به‌رپیتی جه‌نجه‌ر که‌ له‌ کاتی و سورانه.
چیخ	له‌قامیش دروست ده‌کری و له‌ده‌وه‌پشتی ره‌شمال هه‌لده‌به‌سه‌رتی.
چارۆگ	له‌شه‌ش گه‌ز قوماش ته‌نکی ناسک به‌شینه‌ی چوار گۆشه ده‌دروا شافه‌یت له‌ملی خۆیان ده‌کردو له‌سه‌ر شانی ده‌هاته خوار، له‌گه‌ل جلو به‌رگی کورده‌واری له‌به‌ر ده‌کرا.

چارۆگه	له (٣) گهز قوماشی زۆر تهنك و جوان ده دورا له ناوهندی سی گهزه قوماشه که یه ان وه کو به کتر لی ده کردو هه لیان ده بیری له دوا ی رۆخه که یان به باریکی ده درووی نینجا جوان ده نکه پر له که یان لی ده درووی له سه رو کلاوه که له سه ریان ده کرد به سه ری خۆیان داده دا چارۆگه له ژیر چاناگه گری ده درا به تیپه راندنی دوولچگی له سه ر هه دووشان.
چه ره سه رانی	نه شه که نه یه و تاوان لی کردنه.
چاو چه کردنه	خۆگنجاندن، خۆ به پاش یه خستن و دوا که و تن.
چوون	چۆن، له بهر نه و دی .
چرا	فانۆس، قه ندیله، لاله.
چادر	خیوه ت.
چش	هیج.
چاو برینه چاو	تیرامان، چاو کردنه ناوچاو.
چه ره سه ر	جوینتیکی کورده وارییه.
چاشمیش	په شیتاو، سه ر شیتاو، په رگه نده، هه ره ته بوون، سه رگه ردان.
چۆقه چۆق	لینکدانی ددان، قه رچه قه رچی ددان، له نه نه جاسی سه رمابوونتیکی زۆر یان نه خۆشی له رز و تا، هه ردوو شه ویلاک ویک ده که وون و دهنگی دی.
چینشتانیکی قام	نه وکاته یه ده که ویتته نیتوان به یانی ونیوه دۆ، له وکاته ی که رۆژگه رم دادی.

فهره نگی کوردده واری

چیدی مه ریسه	ریستن، قسه کردن، گۆ کردن.
چرگه	له دوای یه کهم باران بارین گیایه کی ته من کورت دهرده چی، ناگاته دهوی بزنو مهر، وشک ده بی.
چوغان	گیایه وهك نه سپون کهف دهکا، له به خاران که گول دهکات، گولکه وشک ده کرتته وه.
چه قین	دهشت و زهوی که شوینی راوکردنی نه بی، هه گهت و په لهت، جینگای بهرداوی.
چنک لر کردنه وه	به ره ره چ دانه وه، داگزکی له خو کردن، دهست هه لیتنا، (ریقلاو خه ریکی چنک قژ کردنه وه به).
چوویت	خم، هه ش (گیایه که له توخمی چه وندهره) خمچی به کاریان دیتنا بژ له خم گرتنی جل و بهرگ.
چه پرچاخ	سیکاردا، چه قوی گه وه، ته ور، ته ور، شه کر شکین.

بیتنی (ج)	
حالوری	به ران و ته که له و درزی مهر به به ران و بز ن به ته که هاتندا له نیتو مینگه لی خویان گیر نابن و به دواي مهری به به ران و بزنی به ته که، له مینگه لیکه وه ده چن و مینگه لیکي تر.
جه بره	من زور جه بره دی بینینی نازادم واته بز دیتنی به پرۆشم.
حورمه ت	ریزگرتن.
جه فت دار	شهیدا، تامه زرو.
جه ژمه ت	داخ، سو له جه ژمه تان نانی پی نه خورا واته له تاوان نانی پی نه خورا.
جه لقه ی نه قه ربه	نهو ناسنه شیشه بییه که له چه شن لاکیشه دایه، به باز نه ی مژانه بنده بز راکیشانی جه غه ر به کار دیت.
جه مایه ن	جزدان یا جاتیه تکی بچو و که قایشیکی پیو دیه، ژاست و چه پ له مل نه کریت.
جه چه	وته یته که بزلی خورینی گویدریژ به کار دیتندری.
جه له نه	روته یته که به کار دیتندری بزتی به ردان وهاندانی سه گ له شت وکیاندار.
حوشتره وان	که یته که همیشه له گمل حوشتر دابی، بز باره به ری یا بز له وه پ اندنی.
حوقه	ناوه بز نه ندازیک له کیش، دوو کیلز کگم .
جه رار	جه لآن.
جه یا	نابرو، شهرم.

فهره‌نگی کورده‌واری

کارى باش بۆ خودا.	هه‌سه‌نه‌وات
بۆ شتى كه خورماى تىي بكرىت بۆ هه‌لگرتن.	هه‌لانه
گىايىنگى به‌هارىبه لاسك به‌رز وه‌كو نىرگس، به‌لام نهم چاوه زه‌رده‌كه‌ى به‌رزه.	هه‌جىبه
په‌له‌وه‌رىنگى زه‌لامى قاچ و مل درىژ دهنوك وپى سوور خۆى سىپىبه سه‌ورىبال ره‌ش، له سه‌ره‌تايى به‌هاردا په‌يدا ده‌بى له‌هاويندا ده‌روات.	هه‌جى له‌ق له‌ق
هه‌حاهوته‌سىكه بۆلى خورىنى ره‌شه وولاغ به‌كاردىت.	هه‌حاه
به‌شهرم وه‌حيا، گران و سه‌نگىن.	هه‌هره‌م گران
هه‌راسانى لى هه‌لگرتىمه.	هه‌جمانى لى هه‌لگرتىمه
خه‌م و خه‌فه‌ت، قىن و داخ.	هه‌ژمه‌ت
زۆرزان - مه‌كرباز.	هه‌كاكى
تواناى زۆردارى كردن.	هه‌د
ده‌نگه‌ دنگ، چه‌قه‌چه‌قه.	هه‌فه‌ت و هه‌شت
مخابه‌نه، جىنگاى داخه.	هه‌هيفه

پیتیی (خ)	
خهفتخان	غه مبار، خهفته تخابات کردم واته نیگمرانت کردم.
خاوک	ریتستاری خۆزی بۆ یه کهم جار.
خلتان	جۆرد گیایه که له رووه کی گه نم ده چیت و به ژنیک بلند ده بیت.
خوینیه	له چه شنی (به ن) ی (سیتا) یه به لام مود به ن نییه.
خورجه	وهک هه گبه که له پهللی پیتوستی ریتگای تیده کراو ده خرایه پشت (پاشکۆزی) ی سوار که چیهک (تا) بوو هه گبه دوو تابوو.
خورمه چیچان	کولیکه میتاقه.
خۆشه	چهرم (پیتسته) ی خۆشکراو.
خه سوئکه	کاتی خۆزی نافره تی لادیی (سوته مهنی) وهک دارو قسه ل دپووشی له دهشت کۆ ده کرده وه له سه ریه کی داده ناو ده پیه ستاوه ج (گوریس) یان (که ژ) ی له همر چوار لاره ی شه ته ک ددها، سه ری ده برده نیتوان هه ردوو سه ری گوریسه که وه له ناست گه رده نی به قولفانه له یه کی ده به ستان. (پشتی = قسه ل) ه کۆکراوه که له پاشه لیه وه راتا کو سه ریشی ره تده دا داده گرت. جار بۆ نه وه ی قولفانه که له رینگادا نه بیته وه وه پشتیه که ی نه که ویت چهنه زله قسه لیتکی که پینه گوترا (خه سولکه) له بهر قولفانه که راده کرد. چۆن (خه سوو) هه تا مردن به رۆکی بووک به رنادات، زله قسه له کهش تا کو ده رنه ات بووایه قولفه که نه ده بووه وه.
خیلۆک	تۆکردنه وه ی ده غل بۆ دووه م جار. نه مشه به م جۆره ده بوو (سالتوا) بووه ده غل له بهر خرابی نه دورا بته وه، خاوه نه که ی به درایتک، یان شتیک گولێ ده غله که ی ده وره انده نیتو زه ویه که وه جاگاسنیتکی لیده دا هه رکه شین ده بوو ده کوترا نه وه ده غله خیلۆکه.

فەرھەنگى كوردەۋارى

خىلچان	دۆراندن.
خاپەرۇك	ھەرشىتىكى لەمبىۋەجات و وردەۋالە دواى فرۆشتىنى باشەكان دەمىنىتتەۋە.
خوسان	نەرم بوونەۋە، مانەۋەى قور بۆ چەند رۆۋىك.
خۇيى	خزم.
خىز	تەراپى خىزى بەگەرۋى تال كىردۋە(خىس شىدن) واتاى تەربوون دەگەيەنىت.
خلىسكە	وردە پىيازى چاندنى.
خىرتۇر	تۆزۈ خۆل سەگە كەى لەخىرتۇرى وەردا .
خىو	خارەن، خردان.
خەقەن	بىجگە لەواتاى خەوتن واتاى خۆ جوانكردن و نارائشكردن دەگەيەنىت خەملاندن.
خىس	قرچۆك، خىس بەچە = كورپى قرچۆكى.
خىبوونەۋە	كۆبوونەۋە، گىردبوونەۋە.
خىم	چوونە خوارەۋى دارو بزمار لەزەۋى و دىوارو شتى دىكە.
خىدو	خو، خىدو پىتود گىرتوۋە.
خوپزە	چەند زەلامىك بوون نان خۆرو پىياۋى ئاغا بوون، خەموو تىفاق و خەرجىيان لەچەك و ولاغ و خواردن لەسەر ئاغابوو بۆ دزى و رىگىرى وچوونەسەر خەلك و دوۋمىنانى ئاغا و مال سوتاندن رادەگىران.
خەئاۋكە- گەردانە	نەومىرۆقەنە فلانەيە كە كچان دەيانھونەۋە لەملىان دەكەن.

دابهش کردنی چەندىك له كەنم و جۆ له كاتى رهوسه برکردن بۆ ئەو منالانه و ههژارانەى كه دینه سهه رهوسه كه لهو كاتى.	خەرمان لۆغه
به رهو خهولتیهكەرتنیهكى دانیشتیویه جار به جار سههه به رهو خوار ده بیتهوه به ناگادیت.	خهوه كوئكه
جوخین بریتیهه له چەند شارایه كم وشارا له چەن مهلویك له گه نهم وه یاجۆی دووراهه شوینی كۆمهڵ كرابی، دانرا بی بۆ کوتان وگێزه كردن و شهن و هه لگرتن.	خەرمان
زهوئیهكە دووجار كێلدرابی.	خهرت
باریهك، خشت له دروستکردندا شهش پالویه، درێژی، پانی، بارستایی، نه گهر له سهه لای بارستایی دامهزرا پینده ئین (له سهه تی).	خشتی تی
دار له زهوی وهردان، خۆ مژول كردن.	خه تخته تۆكى
برى پینج یهك، له به رووبومی زهوی نهوهندهی بۆ خاوهن زهوی ده بی.	خومسكه ی
گوره، شیلو، مشه وهش، سه خهلت، تینكدان، خۆی له گوره نه برد، خۆی تینك نه دا.	خۆی له گوره نه برد
نهو شوینهیه كه خهچى كاری خهچیاتى لى ده كرد.	خهخانه
به رهچینگ، داردهستی درێژ، له گۆپال گه وهره تر.	خوتره
به چوكراوهی خوشكه.	خوچه
نه هاتنه رابی، سارد نه بوونه وه.	خاونه بوونه وه
جۆره نه خۆشیهه كى پینسته، په له كهی (سپى و رهش)، به زۆرى له شوینی دیار به دهه ده كهوی (دهست و ده موچارو).	خهركانه
چوون، رویشتن، (عهولا بۆ ناو مندا له كان خشی).	خشی
تى هه لسوین، نزیک بوونه وه.	خۆتى هه لسوین

پیتسی (د)	
دارجوته	سه رینکی نه فیزه داره و سه رکه ی دی له شیتوی هه و جار دوو (فلیقان = دوولق) ه خۆلی هه و جاری پی لیده کرایه وه.
دژون	چلکن مرۆڤنیک ماوه یه کی خۆی نه شوشتبیت.
دکر	رووبه روو بوونه وه به قسه کردن و جوین پیدان، دکره کی پینکرد.
دهنده	په راسوو.
دارهت	دارایی، له دارهتی دنیایی هیچم ناوی.
دهرب	شلوق، تاییه ته به گندۆردی خراب و مایه وه له بازار.
دهو	نزیک، دهن، جهم، له کن، ده چیته دهو رووباری.
دامان	دالغه لیدان.
دمۆر	خراب، بهرد.
دو	دوکه ل، دومان، کادو، تیبینی هه میسه له گه ل ناگر دیت. ناگرود و واته ناگرو دوکه ل، دوریش نییه (دخان) ی عه ره بی له دومان نه هاتبیت.
دارهت	دارایی، له دارهتی دنیایی هیچی نه مایه.
دیمی دایه	له (دام) ی فارسیه وه به واتای گهرم نزیکه، دوی کولانی له سه رخۆ.
داغ	گهرم، ریشه یه کی ناو تستایی هیه.
دۆینه	جۆره خواردنیکه.
داوته	له داوا کردن هاتوو له زمانی عه ره بی بوته (دعوه) و (دعوه) ش له زمانی کوردی بوته ده عودت.

دوځ	راست.
داغ دار	به كوز، داغ له دل.
داړسان	كه پوو به خوښن داهاتن به هژي گه رماوه، خو پچرینه وه بڼو شه پر كړدن.
دهمچه فت	كه سينكه نه توانيتت كاره كهي چې به جي بكات.
داغان	دابړ، پهرتو بلاو گورگه كه مېره كاني داغان داغان كړد.
دهسته هسته	(دهسكه دهسته ندو) داريكی پر گولمی كه سينكه، دريږيه كهي نزيكهي (۱۵) سم ترده بيت، له سه ره وهی (دهسته ندو) به ند ده كړی، به سایه ی تيك هه لكيشيان له گه ل په كتر دا.
دووشاخ	دووشاخ پهره كهي گاسن، وهيات دووگويه كهي ده خورئ، سه رله نوئ دوو پارچه ناسنی به سه ر هه ردووشا پهره كه ده تايته وه سه ريه ك به سایه ی كوره ی ناسنگر شاخه كاني به رين ده كړی پي ده لي، دووشاخ.
دووگویی نير	(دار خه زنه) كيروشه كه دووداری تراشوی بچووكن، له ناوه ندي نير نيوانه كانيان نزيكهي له (۱۲-۱۵) سم ده بي، بڼو راگراتنی هيرته به كاردیت.
داركراوه	چوارداری دووگويه، وهياوه ك سه رو قاشويه له داری به (پروو) (گويژ) و(تو) دروست ده كړی، ده خريته ناوچار كونكهي (نير) دوولای راست دوولای چه پ، نه ودار كراونه ده كه ونه لای راست و چه پي ملی ولاغه دابه ستروه كان، ده كي وپته پيش كوپه ران، لای خواره وهی دار كراوه كان بڼو به ستانی به ن كراوه.

<p>داریتکی خوڤشکرایه ناوه‌نده‌که‌ی لووله‌یه‌و باریکه، به‌قده‌ر تیرۆگی ناز کردن ده‌بیت، سه‌ره‌کانیشی باریکه، درێژیه‌که‌ی به‌قده‌ر بستیک ده‌بیت، نه‌وداربه‌سته‌که ده‌خریته‌ناو گوریسی به‌سته‌ک بای ده‌ده‌ن، تا وه‌کو گوریسه‌که تروند ده‌بیت سه‌ریکی له‌شه‌بکه‌ی (شه‌غره) گیربیت.</p>	<p>داربه‌سته‌ک</p>
<p>به‌ینی هه‌ردوو شونکه حوشرۆکه‌یه، ده‌لاقه‌یه‌کی تیدایه‌و رووه‌که‌شی نه‌خشرایه پی ده‌گوتری ده‌لاقه‌ی حوشرۆکه.</p>	<p>ده‌لاقه‌ی حوشرۆکه</p>
<p>بریتییه له‌و دووته‌خته داره‌ به‌رینه، پیتش جه‌نجهر و پاش جه‌نجهر له‌لینکدانی چهند پارچه‌ شه‌بکه پینکه‌هاتوو و چوارتیره‌ی به‌به‌رینی لیدرایه‌و هه‌ر ده‌فه‌ی چوار زمانه‌ی هه‌یه، ده‌چیته‌ ناوه‌رۆکی پیتش و پاش حوشرۆکه، ده‌بیته‌پارچه‌ی توند کردن‌و شاردنه‌وه‌ی باله‌کانی و لابردنی چهند مه‌ترسی روو له‌کاتی که‌ران و سورانی جه‌نجهره‌که.</p>	<p>ده‌فه‌ی پاش و پیتش</p>
<p>سه‌رمژانکه له‌کونی ناخری مژانه به‌لای سه‌ره‌ده‌ دادنه‌ین، گاسنیش رست ده‌بیت، و لاغ زیاد ماندوو ده‌بیت له‌کیتلانی زه‌ویه‌که، گاسن داده‌که‌وئ.</p>	<p>دوو‌ره‌گا</p>
<p>نه‌وداره‌یه که له‌ ناوه‌ندی (جۆخین) ده‌کوتری، زه‌نگۆله‌ی ده‌خریته‌سه‌ری بۆ راگرتنی گوریسی زنجیره‌ی جۆخین.</p>	<p>دارجۆخین</p>
<p>ده‌ست گرتنی دوو‌که‌س بۆ هه‌لگرتنی و بارکردنی ناو خراوجوراه، که ده‌که‌وتیه به‌ینی هه‌ردوو زه‌لامه‌که‌و ده‌ستیان به‌ده‌ووری باره‌که‌دا به‌لای پیشه‌وه ده‌سوریته‌وه به‌ ده‌سته‌کانی تر بنی باره‌که ده‌گرن و باری ده‌که‌ن.</p>	<p>ده‌ست بار</p>

<p>پیستەى حەیانە (مەر) و (کۆنک) و (بەرخ) یش دەبیت، دێیان تێدەکرد بۆ سەپانەکان دەیان برده سەر پەرێز، وەله پیستە (مامز) یش دروست دەکرا، دۆی تێدا گەلتی بەتام بوو.</p>	<p>دۆوان</p>
<p>لەشیوەى داسى گەورەیه بەلام دەم بچووک و دەدەسک کوپرتە، ژنان و دیا منالان دوورنەى پى دەکەن.</p>	<p>داسووکە</p>
<p>دوو بەردى وەکو یەکە، بەردى بنهوه کەمىنک قۆرتە بەردى سەرەوهش دووکونى تێدايه، یەک دارىکى لى قايم دەکەن، بۆ ئەوهى پىتى بسورێن، کونى دووه مېش گەمە کەى تێدەکەن.</p>	<p>دەستار</p>
<p>نەوانسەپانە نیو بازنەیه کە باسکیتى ناسنى خپى شیشەبى هەیه، سەرکى بە دارىکى تراشای لووس پى گۆملىک کۆتایى دیت، دەمى لای ژوورى پان و کراوەتەوه تێهوههسانى لى دەریۆ (دوورنەى) پى دەکرى، (داس) ناسنىکى خورا کراوەیه لای سەرى تێه، لای خوارەوه وەشوێنى دەستى دروست کرت.</p>	<p>داس</p>
<p>ئەوکەله دەغلانەیه کە پێوه دەمىنیت و نادوریتەوه، لەسەپانا بەجى دەمىن.</p>	<p>داوەر</p>
<p>دارىکى خپى لووسە، درێهە کەى (٤٠) سم دەبیت، بۆ دارمالتى ربه بەکار دیت.</p>	<p>داررېه</p>
<p>بەپىوانى (٢٠) بیست ربه دەلێن داریه (یە کداریه).</p>	<p>داریه</p>
<p>بریتیه لەپىوانى ئەو سەپانانەى کە بەیه کەو بەیه ک دەست دەغله کەروو دەکەن، لەکاتى رەوسە برکردن.</p>	<p>دەست</p>
<p>لەشیوەى کەژیه، بەپانى بەبەنى رەنگاو رەنگ هونرايتەوه و چەند گورینگى سەرەکانیهوه هەیه، بۆ هەرلانىکى دوو (دسە ترازه) بەکار دیت.</p>	<p>دەستراز</p>

فهرمهنگی کورددهواری

دار پیروه	دووداری راست وچهپه، ددهرتنه دم یهك، شوان له (بیتره) دا لهسه ری دانه نیشت.
دهلینگ	له (۲) گهز قوماشی به سیمی (۲) گهز پۆلین ده دورا، قوماشه به سیمکه که بۆ خواره وهی قوماشه پۆلینکه بۆ سهروهی دهورا، دهلینگه کانی لاستیکی تی هه لده کیشرا و دیان هه ترس مۆر ده کرا به ده لینگه کانی نینجا به سیم دهیان نه خشانده زۆر جوان بوونه وهی ش له ژیره وه ئافره تان له پیتیان ده کرد.
دۆخین	دۆخین سه ره تا گوریه، دریتزایی (یهك مه تر) یا که میتک زیاتره خوری ده ریسراو ده کرا به داوو، نینجا ئافره ته به ته مه نه کان به ده ست دهیان چنی دهیان کرده دۆخین، هه ردوو سه ره کانیش تۆزیک به ئارموش وسیم ده پیچرا، تا نه کریته وه (نه به زی) وه بۆ جوانیش بوو.
هاندۆک	دۆوینه، خواردنه نیکی کورده وارییه له (دۆویروش گه نم) دروست نه کریت.
دهرته	پیره ستان.
هوویریان	لینکدان وتیه پرپوونی دوورتگایه به سه ره یه کتر هه ر چاریان پیتک دیتیت له شیوهی (X)
ده ترازینی	له بهر یه کی دهر دیتنی.
هاریانی	کراو کر، پر.
هۆلمام	کچه مام.
هابلین	سیس هه لده گه ری، لاواز وره ق هه لده گه ری .

ناماده کردنی : هوشیار نوری لهك

دابەستی	نەو ناژەلە ماتییه کەبەتاییه تی پەرورده ده کړی بۆ سەربەپښ، بۆ نه‌ودی قەلەو بې و گۆشتی زۆر بې.
دیقه‌ت	ورد بوونه‌وه.
ده‌شه‌تینم	توندی ددکم.
ده‌بیزئ	بیتره‌ر، له‌بەر چاوکه‌وتوو.
ده‌پښم	ده‌لیم.
ده‌وار	ره‌شه و‌لاخ.
ده‌نا	ده‌بې .
ده‌گۆ	ده‌نگی بۆق.
دین	شیت، سه‌رلی شیواو.
در	دی.
دیلان	شایی داوه‌ت.
دوند	به‌رزین شوین.
داروویه	داریکی خړی لووسه، درێژیه‌که‌ی (٤٠) سم ده‌بیته، بۆ دار مالی رووبه‌کار دیت.
ده‌بۆرژین	پیش نووستنه به‌چهند چرکه‌یه‌ك، وه‌یا ناگا له‌خۆپرانه.
دادۆشین	دۆشین و‌ده‌ست به‌گوانی چه‌یراندا هینان به‌نه‌یم و‌توندی بۆ ده‌ره‌یتانی شیر له‌گوان.
ده‌ست پینه‌گرتن	که‌م خه‌رجکردن، ناگا‌دار بوون.
دایه‌دوئ	به‌رده‌وام بوو، بې پسانه‌وه.
ده‌ه‌ری	تووړه، زویر، خه‌فه‌تخان (زۆری لی ده‌ه‌ری بیوم).

فهرهنگی کورده‌واری

دانډۆك	جۆزه خواردنیکی کورده‌وارییه، به‌هاران له ماست و ساوار دروست ده‌کری، ده‌یکه‌نه کفته‌ی بچووک له‌بهر هه‌تاو وشک ده‌کریته‌وه، وه‌ک شه‌چه‌ره ده‌خوری، زۆر که‌سیش ده‌یکه‌نه شیوی دانډۆک، (ترخینه‌ش) ی پینه‌گوتری.
دۆلاب	ناو له بیر هه‌لینجان به ده‌ولک، به‌لام له‌جیاتی نه‌وه‌ی گوریسه‌که مرۆڤه‌ رایبکیتی، له‌ تنگه‌ی گویدریژیکی ده‌خه‌ن نه‌وکات ده‌بیته کهر و دۆلاب.
ده‌م و له‌وس	ده‌م و لیو.
ده‌م لاسکه	له‌چاو کردنه‌وه، ته‌قلید، لاسایی کردنه‌وه.
دانه‌ومراوه	نۆقه‌ی نه‌گرت، نارام نه‌بۆوه، دانه‌سه‌کنا.
دردۆنگ	مپرو مۆچ، لالموز، روو گرژ، مۆپ.
ده‌نده	په‌راسو، ته‌رۆک، ته‌نگه، قه‌پرغه.
دوووشک	لالووت، دووړا، بی نیوان، لیکدی زیزبون.
دۆغری	سه‌ر راست، راستگۆ، بی پیچ و په‌نا.
ده‌ست بران	ته‌واو بوون، کۆتایی هاتن، (دوینی ده‌ستمان له‌ خانوو کردن بران).
ده‌سته‌ندو	نه‌و داره به‌ کلکه‌یه له‌سه‌ر قونکی هه‌وجار ده‌چه‌قیندریت و جوتیار ده‌ستی پته‌وه ده‌گرت، له‌کاتی هۆدانه‌وه له‌سه‌ر سه‌ده هه‌وجاره‌که‌ی بی هه‌لده‌گیریت.
ده‌له‌جاز	یه‌که‌سه‌ر، راسته‌وخۆ، (نه‌خۆشه‌که ده‌له‌جاز مرد).
دۆپ	سه‌رتاپان دوا‌برین، بۆ فرۆشتنی مه‌ر و مه‌لات دیت سه‌ر له‌بهر دۆی له‌ مائی خۆی برانده‌وه.
دۆقه	ده‌ست له‌ده‌ست دان، ده‌ست گوشین، پیکهاتنه‌وه.
دکر	ده‌رددان، خراپ بی کردن، نازاردان.

ناماده کردنی : هوشیار نوری لهك

دژوون	پيس قرېږاوى، چلكن.
درههم	دراوېكى كۆنه بهاى (۵۰ فلوسه) نيستا كارى پې ناكړيت.
درېشه	درېمش، زهرگ، نهو كه رسته يه يه كه پينه دوز بۆ كونكر دنى قايش به كارى دېنى (كورتو دارنكى پر به گوتم، پارچه تيليك يا سوژنيكى له ناو ده چه قيندرې سره كې تيز ده كهن).
دهينه سېت	كز ده بيت، لاواز ده بيت، داده ميتنيت، پووت ده بيت.
ده چوه گژ	گژ، لا، كن، به زۆرى بۆ توندو تيزى به كارديت (برۆ گژى پاره كې لى وه رگره) زۆر جاريش نه گهر كورنك لاقه ي نافرته تيك بكا ده گوترى (چويته گژ).
داس بر	هر پارچه زهويهك بۆ چند سالتك به به رده وامى له لايه ن يه كينك تو بكرى پى ده گوترى (داس بر).
ده غه زدار	قين، كينه، نياز، (زۆريان لى ده غه زدا بروم).
داكاسى	داكه وه، داسه كنى، جمه جى، نارام به.
دردونگ	مۆن، مېرومۆج.
دهى ته زينم	نازارى ده ده م، دهى گريتم.

پیتی (۹)	
رەبەق	تەوار، بێ کەم و زیاد، یەك کاتژمێری رەبەقە چاودەر و انت دەکەم.
رەدرە	کۆکردنەوادی مالت بۆ خاوەن مردووی هەژار کەچی لەلورپی بەدابەشبوونی هۆزەکان بۆ تیردو تاییفەو بنەمالەو خانەوادە دەگوتریت.
رەوان	لەبەرکردن، بابەتەکەمی رەوان کرد .
رونک	خوری.
راگێران	پیس بوون.
رەت	لادان لەرپی، بەهۆی خێراییی یا ناگا لەخۆ نەبوون یابەهۆی نەخۆشی و بێ هیزی.
رەدە	یارمەتی کۆکردنەوە لەپارە، دەخل و دان.. بۆمالتی کۆچکردووە.
راژدی	شوقازلەمی بەهێز.
رەدەل	سەودا، گۆزینەو، هەمیشە لەگەڵ وشەمی بەدەل دیت رەدەل و بەدەل، هەرلە (بدل تبدیل)ی عەریبەو هاتووە.
رەفیسک	دیوی ژوورەوادی نیتوان ران و بەلەک و دیوی دەرەوادی (چۆک- نەژنۆ)یە.
رینچکە	تولەرپی، بزەنەرپی.
رەوسە	بەو ددغله دەوتری، کە لەدوای (گێترە) و (جەنجەرش) و (شەنەبا) کردن پاک دەبیتتەو لەناو کۆتەل سەرکۆی دەغل و دانەکەمی لەباکردنی هورده کەو جیاواز بوئەوادی لەکایەکە.

<p>رهباس</p>	<p>پارچه زهوییه کی توکراو ناوده دریت تا ناوه که لهسەری ده بیت، به گۆم وه یا خهته جۆته کان پرش ناو ده بن، لهسەر دەرپوا جار جار ش نه گەر باران زۆر بیت، زهوییه که ره باس ده بیت، نه گەر ناولهسەر زهوییه که رابو دستێ و تیری مژیی.</p>
<p>رشتی گاسن</p>	<p>نهوییه که (به رکۆله) (سه رخه) ددریته به بیینی مژانه و باسکه هه و جار له لای پێشه وه، دهمی گاسنه که زیاتر روو له زهوی ده بیت بۆ ئەم مه بهسته نه بی و لاغه کان (دوو گابن).</p>
<p>رۆخه</p>	<p>به لای راستی سورشانه وهی پێ جه نجه ره ده لچین، که ددکه و یته لای زغیره که که له کاتی سورانا ده خریتته دهره وه.</p>
<p>رهندهی جۆخین</p>	<p>له دوا ی پێها و یشتنه بن جه نجه ره به لای جۆخینه که ده لچین رهندهی جۆخین له کاتی قرشو هورده کوتینی هه ره که.</p>
<p>رهوسه برشکردن</p>	<p>بریتییه له بهش کردنی رهوسه که (5) پینج بهش جۆشهش بهش گه نم و وه کوهیه ک، ئەم بهشکردنهش بۆ دیاری صافی سه پانی و تا پۆی زهوی وزه کاتی خودایه.</p>
<p>رهخت</p>	<p>خهریتە ی فیشه ک.</p>
<p>رهشبه لهک</p>	<p>هه له پرکیی هاوبهش پیاوان و نافر تانه.</p>
<p>رخوک</p>	<p>خۆلی مردوو بی هیز.</p>
<p>ریشمه</p>	<p>بۆ راکێشان و گرتنی نه سپ و ماین به کار دیت.</p>
<p>رهشاو</p>	<p>ناوی رهش، ناویکه خواردنه وهی بیته هژی مردن.</p>
<p>رهشکه</p>	<p>پێک دیت له لیک پێچان و تووندو به ند کردنی داو مووی ریسرای نهستوو به قه ده ره بن قاده ره له شیوهی تۆرش ماسی گرتن دروست کراوه، به لām شیوهی (شه لته) وه ک شلیتیکی گه وره وایه بۆ کاکێشان له تارمه ی جۆخین بۆ هورده و کادینان به کار دیت.</p>

فهرمه‌نگی کورده‌واری

راینش کردن	لینخورین، هاژوژتن.
رس، رست	بریتییه له‌قایشیکی دریز وباریک نه‌خریتته (سنگ) ی تاغی له‌کاتی (دیاری) کردنی که‌رویشکدا، قایشه‌که له‌سینگ دادده‌مالدری بۆ گیانی که‌رویشک.
رینک و چۆغه‌ل	رینک و چۆغه‌ل هیچ قۆبچه‌ی پیتوه‌نییه، نه‌ویش به‌قوماشی (کر) دده‌ورا، قوماشی (کر) به‌گه‌زومه‌تر نه‌بوو، چونکه (کر) مووی بزنه مره‌زان بوو، نافره‌تان به‌تشی ده‌یان ریت، نینجا جولا ده‌یکرد به‌قوماشکه پانیه‌که‌ی (یه‌ک بسته) دریزیه‌که‌شی (سی مه‌تر) نینجا پی‌اوان (۱۵) ته‌خته‌یان ده‌کرد هه‌ندیک جاریش زیاتریان ده‌کرد به‌رینک چۆغه‌ل، هه‌روه‌کو شه‌روال نه‌ویش (دۆخینی) تی هه‌لده‌کیشرا، به‌هاوینان و به‌هاران له‌بریان ده‌کرد.
ره‌ند	رۆخی دده‌وه‌ی قرشه‌ی خه‌رمانی نه‌کو‌تراو له‌کاتی جه‌نجهر کردندا.
ره‌ند	نه‌ترس، نازا، مانای جوانیش دیت، ئاده‌میزادی قسه‌ خو‌ش و روو خو‌ش.
رابوون	هه‌ستان.
راویچکه	غراغارینی تۆله تاغی.
روان	روانه‌ود، سوزبونه‌وه.
رووپه‌ر	په‌ر.
ریژنه	تاوه‌ بارانی توند که زۆر نه‌خایه‌نی.

ناماده کردنی : موشار نوری لهک

رامووسان	رابواردنی دوودلدار، ماچو موج له کاتی بهیهک گه‌یشتن دا.
روهان	خۆشروهو، رۆشتنی به‌خیرایی.
ره‌ش‌راو	راوکردن به‌هۆی چهک.
ره‌سه‌ن	جسن، چاک، باش.
ریچکه	ریچگایه‌کی بچووک، ریگایه‌کی باریک.
راپیش کردن	لیخوریڤن، هاژوژتن.
راو	بریتییه له چونه‌ده‌رهو گه‌ران به‌شوین نیچیرداو بۆ گرتن و گوشتنی له‌هر جۆری بیټ.
رستن	بادانی خوری، موو، لۆکه‌یه، به‌ته‌شی یابه‌خه‌رهک .
رسق، رزق	بریتییه له خواردمه‌نی له‌دانه‌ویله له‌مالدا دانراپی.
رۆله	مندال.
ره‌هینه	بارانی زۆر به‌خورهو وتوند.
ره‌نجبه‌ری	نیش کردنه به‌پاره به‌سال، یابه‌مانگ بۆ که‌سیکی تر.
ره‌نجبه‌رۆ	که‌سیکه له‌نه‌نجامی ره‌نجی خۆی بی به‌ریبی.
ره‌به‌ق	په‌، ته‌وار، خشت، کراوکر، (مانگیکی ره‌به‌ق نه‌خۆش که‌وتم).
ره‌به	پیوه‌ریکی گه‌م، جۆیه له ده‌شتی هه‌ولیر به‌کار دی (۹) کیلۆ ده‌کیشی بریتییه له شه‌به‌که دارینکی که‌وانه‌یی بازنه‌یی ته‌وار، بلندیه‌که‌ی (۱۶سم). تیره‌که‌ی ناۆی (۳۵سم) ده‌بی.
ریشمه	قهراسه، سه‌رکه‌له، نه‌و پارچه زنجیره‌یه که له‌سه‌ر که‌له‌ی و‌لاخ ده‌خستریټ بۆ راکیشان و به‌ستنه‌وه.
ره‌وسه	سۆزه‌گه‌م، ره‌شه‌جۆ، جۆخینی شه‌ن کراو.

فهرهنگی کورده‌واری

ره‌باس	ناودتیرکراو، نهو شوینه‌ی که ناویکی زۆری بدریتی، خه‌ته جۆت به‌بن ناو بکه‌ون.
راویه	نامرازیکی ناو کینشان بوو، له خیه‌وت دروست ده‌کرا، چه‌شنی تیرکه لوله‌یه‌کی له خواره‌وه هه‌بوو بۆ ناو به‌تال کردن (حه‌یزه‌رائیکی خیتواندی راویه ناویکی پی هه‌لگرت).
ره‌پ و روو	له‌سه‌چاوان که‌وتن.
راجفرین	راپه‌رینی له ناکاو، خورپه کردن، له پر به خه‌به‌ر هاتن، راجله‌کین، داچله‌کین.
راوکه	نهو هیلکه‌یه‌یه که داده‌ندریته ژیر مریشکی هیلکه‌که‌ر بۆ نه‌وه‌ی له‌سه‌ری هیلکه‌ بکات، ده‌شبی راوکه هیلکه‌ی پیس یان سه‌لکه پیازیک بیت.
رابیته‌ی ده‌کرد	رابیته، هاتوچۆ، گه‌ران له یه‌ک شوین.
رکابه‌ری	دژابه‌تی، دوژمن کاری، زدايه‌تی.

پیتی (ز)	
زهندور	قۆرتی گهروهو قول لهچیا.
زهراگار	كلاشينك بووه لهدهشتی ههولیز لهپن كراوه، قسهکی كۆنیش ههیه دهلین زهراگار لهپنیهكان رۆژهك دادی شاری بهغداد دهگرن.
زۆبلی	جۆزه خواردنیکه لههیلکهو ناروو رۆن دروست دهکریت.
زهفت (زلوییا)	زهوت، دهست بهسهرداگرتن نازتاد خانووهکهی زهفت کرد.
زهنگله (بۆسه)	ویژانبهر نهو داره به رووهیهکهچهماوه تهوهوتیک پهپویه بهسایهی هیرته لهگهڵ نیرهکه بهند دهکریت بۆ راکیشانی و بهند کردنی مژانه لهگهڵ نیر.
زبهری هاوپهڕیزی	واپتیک دهکوت دووچینه دورنه دهکرا، ههریهک بۆ کابراهک نهوچینهی کهلهسهروهه دورنهیان دهکرد، چیشتانن یانیوهپانن لهدورنه دهبونهوه، دههاتنه سهپهڕیزو تهبارهی جیرانهکیان نهو ماوهی لهرۆژدهکهماوه دورنهیان بۆ نهوان دهکمرد بهزباره.
زنجیره جوخین	بهپیتی ههلهدراوانه دهلینکه لهکاتی قرشه شکین ههلهده دریتهوهبهلای راسته راستی چۆخینهکه، وهك لیتوارو دیوارینکی نووی بهدهوری چۆخینهکه کهپیشان دههات.
زین	تاقمیکه لهدارو چهورمویست دروست دهکری، دهخریته سهپشتی ماینو نهسپ بۆ نهودی سوار لهسهری سوارین، بۆ نهودی بازار بهگیانی وولاغهکه نهگینن، زین له دووشیشی ناسنی باریکهو لای خوارهوه بهدووچارچه نوعی داری پتویه.
زیاده	کوردد زۆر جار لهژمارده(۱۳) دهلی زیاده.
زاخاو	پاک کردنهوهی زیر لای زیرنگه.
زهمهند	دهغل ودان وهیا گیاو گۆلتیکی چپو ناوگری لهپهڵ یهك، (گۆوگیایی تینکچاو).

فهرمهنگی کوردیه واری

زهندوون	بهو قهله شانه می سهر زهوی ده لئین که به سایه می ناوین کۆن و داد پرکراه.
زوقم	شتیکه سپی ورد له شتیهویی سایه قه و سهرمادا، له زستاندا نه باری زهوی سپی ده کات وه کو ورده به فر، جۆرتیکه له ناوونگ، (ناوونگ) له به هاردا ده باری، زوقم له زستاندا.
زرته سوور	زرته بوور، زه به لاج.
زریان	بارانی سهخت و، گیزه لۆکه می به فری له گه ل دابی .
زگار	په ریشان لی قه و ماوه، وهرز بیزار.
زورهان	زۆر پیروکه نهفت، که لاله.
زوروک	گردی بچکۆله بچکۆله، چه قین و بهرداوی بیت .
زهبر	زیان.
زه نویز	سازگار.
زیند	شوتینی له دایک بوون.
زد	دژ.
زی	دیک.
زیوار به زیوار	پارچه به پارچه، جیجر به جیجر.
زندهقی چوو	زراوی چوو، زۆر ترسا.
زۆوق	بریه دار جۆره پیتلۆتیک می کۆنی نافره تانه .
زیقو	به ده مار، چیر، زیت، به غیرت، نازا، رهشید .
زمووری	ناوده ست، خه لا، چه شمه، ندهب خانه.
زمریف	جوان، ته و او، لیته اتوو، زیک.
زاک و ماک	گه و ره و بچوک، ساوا و هه راش.
زنح	زینا، جوت بوون له گه ل نافره ت به ناشه رع می

پیتى (ژ)	
ژارک	کۆلکەى رووه کى کهنگر.
(ژەنگ) ی کشتوکالی	له کاتی گول و بۆق کردنی دهغل وهدان ناسمان سۆر هه لده گریت ده بیته خۆل باران، نهم خۆل بارانه ژەنگ دروست ده کات، له سر په لکی دهغل ودانه که دواى نه مه ی نه بارانیکی که می لی ده دات، به لامنه گهر بارانیکی باشی لی بدات و ناو شوژی بکات و تۆزه که ی لی بیته وه ژەنگ له بارینی باران دیار ده دات نه گهر ناوی باران نیشانه ی ژەنگ له بارینی باران دیار ده دات نه گهر ناوی باران نیشانه ی ره شکاوی هه بوایه له گۆم و قۆزته کان نهوا نه و سال ژەنگ ده بوو.
ژەک	به وماده یه ده گۆترئ که پیش له دایک بوونی کۆزیه له مه مکی دایک دروست ده بی.
ژاله	دره ختیکی هه میشه گه لای سه وز گۆلیکی هه یه رهنگی زه رده سۆر و سه ی یه زۆر تاله (که لور) بیکی درێژی هه یه داره که مش به زۆر ده کریت به (کره) ی ناشی چه لتۆکی پی کره ده کریت.
ژهندن	له قانندن، بریتییه له راه شانندی مه شکه وه ینان و بردنی له کاتیکا ماستی تیکرابی بز جیا کردنه و دی که ره له له ماست.
ژنگه نی	مه به ست له براژانگه.
ژەک	به وماده یه ده گۆترئ که پیش له دایک بوونی کۆزیه له مه مکی دایک دروست ده بی.

فهرهنگی کوردیه واری

د رهختیکی همهیشه گه لای سهوز گولیتکی همهیه رهنکی زه رده سۆر و سپی به زۆر تاله (کهلو) بیکی دریژی همهیه داره کهش به زۆر ده کریت به (کهه) ی ناشی چهل توکی پی کهه ده کریت.	ژاله
له قانندن، بریتیه له راهانندن مهشکه وهینان و بردنی له کاتیکا ماستی تیکرابی بو جیا کردنه و دی که ره له ماست.	ژهنندن
جینویکه له دهشتی ههولیر ده دری.	ژن تر باب
ژههر، مه رگه مووش، ژاری توویدی (نه من دهیناسم چند به ژاره).	ژار
ژههراوی، ژههردار.	ژاردار

پىتىسى (ئى)	
سەرىنگان	لاى سەرى نووستوۋە.
سوغرە	كار پىتى كەردىسى ناغايە بەجوتياران بەزۆرى و پىتى دىلى جوتياران لەو كارانە.
سايەد	ورىا، ناگادار - سايەبە مەرى نىتتە نار دەخلەكە.
سەروەشىن	لى تىككەن، شىواندىن.
سەرىن	ھۆ، لەبەر، لەسەرىنى جارى دى نەھاتم، لەھەندى نارچە بەبالیف.
سەرايى	سەرتەتايى، سەراى ناوى گەپشتە گوندى.
سۆتەكە	جۆرە نەخۆشپەكى (نۆك) ە سالى كە بوارە بارانى زۆر پىتى، گەلاكانى ھەمووى دەودەئى و سوراتپەكەى دەبات بەھۆپە دە كرمىك لەدەنكە نۆكەكان دەداتسۆتەكە جفارش ھەپە.
سەردوالكە	نەو گۆزانیپە بەشىپە لواندەنە لەلايەن نافرەتەنە دە بۆ كۆچكەردان دەوترىت، بەزاراۋەى لوپى پىتى دەلى، گاگىرىو.
سوچ	خەتا، لە (ختا) ى ەمەرى ھاتوۋە دوورنپە سوچ توركى پىتى.
سوفكەردنەۋە	شىتىك بەپەكىت پىشان بەدەى و نەپدەپىتى.
سەرچەنگ	نازاردان.
سەپەندى	زىرەك.
سەروكۆك	سەرو گىلاك.
سەرىچىر	بەرىدەردى كارىك بەنارىپكى .
سوغرە	كارپىتكەردى بەزۆر.
سەرايى ھا	سەرتەتايى ھات، بۆ ھاتنى ناو بەكاردىت.

فهرمهنگی کورد هوارى

سەردۆ	كهره، كهده قراوه دواتر داده نراو كه فه كهى سەرى كه سەردۆى پێده گوترا، ده خوراو لایان ده برد، بن دۆیه كەش لاده بردراونه ده خورا.
ساغكردنهوه	فرۆشتن.
سەرشۆر	گەرماو (حهمام).
سۆرهقان	بالتندیه كى كى تویه له قاز ده چیت.
سۆدره	تهنگ و چه له مه، به سۆدره ی برد واته توشى تنگ و چه له مه ی كرد.
سادانى	جۆره ساقى كى رنگ زهرده دهنكه كانى له ساقى سۆر گهوره تروبو نرخته.
سەروەشین	لێ بزر كردن.
سائدرمه	شاپ، شەق، پین.
سوخته	خەسلەت، خوورەوشت، دابونەریت.
سەروكلووفیت	سەرو كلووفیت نافره تان دروستیان ده كرد له هه وری رەش سۆرگۆلینگه و ژیر چه ندیان لێ ددووری له بن چهنگه قەیم ده كرا، له سەر كلاوه كەش لیرەى غازى لێ دەدورا، لاگیرەش به لایه كى فیتسه كه قەیم ده كرا.
سەلته	سەلته له قوماشى یه ك گەوزو نیو قەدیغه دەبیرا و بەرێ لێ ددا، بەر كەش جیت بۆ نەویش یه ك گەزو نیو بوو وەكو یه ك دەبیرا به لām به قول بوو، ئینجا كه ده دورا رۆخه كانى هه مروده نه خشا له بن سەرشانه كانى هه ردوو سەر قولە كانى به سیمی و قەیتانى سپی زۆر جوان دهنه خشا، له سەر كه وێكه به وهرزى زستانان له بریان ده كرا.

<p>(گاینجه) په له دارنیکي خوڅ ده کړی وده خریتته ناوکونی لای سهره وده ی مژانه له دوای تیپه ی بوونی سه ری مژانه که، به ناو زدنګوله که دا ده بیته رکه ی به ربو سه که بو نه وده ی سه ری مژانه که نه ترازوی و دهر نه چیت له کاتی رکیشان هه و جاره که.</p>	<p>سه رمژانه</p>
<p>راو دستانی ناوولم واته بارانیکي زور بار یووه.</p>	<p>سه یفاغ</p>
<p>(و دیاسه سه ده) خالی ده ست پیکردنی جوت کردنه هه تا نه و شوینه ی لپی ده گه ریته وه نه ویش به گو یږدی ولاغ ده بیت سه ر سه ده ی نیس تر در یژ تره له سه ر سه ده ی گزی در یژ به قه ددر هه ندو نیوی نه و ده بیت ده کړی بلین هیلیکی راستی کیلانه و کگوتایی هیلی جووت و بادانه ویه.</p>	<p>سه ده</p>
<p>کیل دراویک بارانی لی دابیت سپی هه لده گه ری و خوی واپیشان ددات.</p>	<p>سپی کیل</p>
<p>(ره شمالۆکه) چه ند گو شیکیان لیک ده وری چوار گوریسیان له چوار لچکه به گو یږدی سه بینان و نیواران ری که وتی سیپه ر سه پانه کان له ژیر سیپه ره که ی نانیان ده خوار دو داسیان ده سوی پشوویان تیدا ده کړدو، و دیا له جاجم دروست ده کرا یا له خیه وته. ره شمالۆکه عه یب بوو له دور نه ی جژه له به دن، چونکه ده یانگوت گه رما نییه ته نها له دور نه ی گه نم و له ناویستان له جۆخین هه لده درا.</p>	<p>سینه روکه</p>
<p>به و ده سه که (قامکه) ده غله ده کات له سه ره تا وه هه تا دا کردنی کاوو ده غلو دان، گیرانیشی به ممر جی سه پانییه.</p>	<p>سواره</p>

فهرمهنگی کورده‌واری

<p>له‌دوای شه‌دی سه‌پانه‌کان له‌دورنه ده‌بونه‌وه ناغاکه حه‌یوانیکی بۆ سه‌رده‌برین و بۆیانی ده‌کرده شیوو، وه‌یا گۆشته‌که‌ی دابه‌ش ده‌کرد هه‌ریه‌کیان له‌گه‌ل ماله‌ و خه‌زانه‌که‌ی ده‌یاغخوارد، سه‌پان دووسه‌ر به‌دی هه‌بوو، یه‌کیان له‌دوای کۆتایی (دورنه‌ی جۆ) نه‌وتیریش له‌دوای دورنه‌ی گه‌تم.</p>	<p>سه‌برپانه</p>
<p>نه‌وکه‌سه‌ی که‌ خاوه‌ن مه‌رو ماله‌ت بوو ده‌هات په‌ریزه‌که‌ی ده‌خوارد ده‌بویه مه‌ریکیش بدات به‌سه‌پانه‌کان بۆ سه‌برپانه به‌وه‌یان ده‌گوت (سه‌برپانه‌ی شوانکاری).</p>	<p>سه‌برپانه‌ی شوانکاره</p>
<p>عه‌ادات وابوو که‌یه‌کێک نه‌گه‌ر به‌سه‌ردانی به‌هاتیا‌یه (سه‌ردورنه وته‌بارده‌ گیشه‌که‌ر) وه‌یا سه‌پانه‌کان سواره‌کی دووراویان بۆ راده‌گرتن و بلندیان ده‌کرد نه‌ویش نیشانه‌ی ریزه‌ لیچگرتن و لیچ هاتووی لیوه‌شاوه‌ی و که‌سه‌یتی و پیاوه‌تی نه‌وکه‌سه‌ی نیشان ده‌دا، بۆیه له‌پادا‌شتی نه‌م سواره‌بلند کردنه ده‌بویه کاربرای سواره‌ لی‌ بلند کراو شاباش و به‌خه‌شیشیان بۆ بنه‌تری جاخورما کرین بویه، وه‌یا شیوکردن وه‌یا قه‌سپ و دۆشاو ده‌کرایه‌ دیاری بۆ سه‌پانه‌کان.</p>	<p>سواره‌ بلند کردن</p>
<p>نه‌وچار پارچه‌ ناسنه‌ پانه‌یه ده‌خه‌ریچه‌ بن کلچووکه‌و به بزمار قه‌یم کرایه‌ بۆ پاراستنی داره‌که‌ی ده‌وری کلچووکه‌یه، که‌رووبه‌ره‌که‌ی چوار گۆشه‌یه له‌ده‌وری (۱۰-۱۲) سم تر ده‌بیت.</p>	<p>سه‌رۆکه</p>
<p>بریتیه‌ له‌و کوزوو کۆتکه‌یه‌ی که‌له‌سه‌ر سه‌رده‌که‌ی بیژینگ یا سه‌روه‌ده‌خه‌ریده‌بیته‌وه، له‌کاتی بیژینگ و سه‌ره‌ندانی ده‌غل و دانه‌که‌یه چه‌نگ له‌سه‌ری هه‌لده‌گرن و خه‌ری ده‌که‌نه‌وه دووباره ده‌بیکوته‌وه به‌بای ده‌ده‌نو و ده‌غله‌که‌ی لی‌ جیاواز ده‌کریته‌وه.</p>	<p>سه‌رکۆت</p>

<p>بهوكهسه ده‌لی، به‌ئیش و کاری ناغا دئ یه‌كه هه‌لده‌ستی و له‌گشت كاروبارو مامله‌ی چاندن و كیتلان و سه‌رپه‌رشتی مالن ناغاش ده‌كات له‌گشت تینكه و لینگه‌یه‌ك.</p>	<p>سه‌رگار</p>
<p>سپانه مه‌شكه‌ی پیده‌به‌ستن بۆ هه‌ژاندن.</p>	<p>سپنك</p>
<p>زه‌لامی به‌ته‌نیا و ده‌ست والابی نه‌وه‌ی هیچی له‌گه‌ل خۆیدا هه‌ل نه‌گرتبێ.</p>	<p>سه‌نه‌زه‌لام</p>
<p>جۆره دارینكه ته‌زیحی لی دروست ده‌كری، له‌ناوچه‌ی خۆشناودتی هه‌یه.</p>	<p>سه‌نده‌لوس</p>
<p>له‌شیه‌ی دارجفاری ئیستاكه بووبه‌لام دمه‌كه‌ی پان و بئندسه‌ر هه‌ورازبوو پر تووتن ده‌كرا بۆ په‌لی ناگری ده‌هاوشترا سه‌ری و مژی لی ده‌درا دوو‌كه‌لی لی په‌یدا ده‌بوو.</p>	<p>سبیل</p>
<p>كه‌پریکی گه‌وره‌یه‌بۆ سپه‌رو ده‌یوه‌خان به‌كار دیتیری.</p>	<p>سابات</p>
<p>ناسینکی پانی قۆززی لوسه، ده‌خریته فیشه‌كدا بۆ كوشتنی كه‌رویشك و ریوی په‌له‌وهر به‌كار دئ ... هتد.</p>	<p>ساج (سیر)</p>
<p>قورموشیمکی خپی دوو ده‌له ناوقه‌وانی فیشه‌كدا بۆ كوشتنی كه‌رویشك و ریوی په‌له‌وهر به‌كار دئ هتد...</p>	<p>ساجمه</p>
<p>ده‌فرینكه له‌گه‌ل دروست نه‌كری و له‌باتی ته‌شت به‌كار دئ.</p>	<p>سوینه‌ر</p>
<p>خوان، شتیكه نانی له‌سه‌ر بخوریت، سفرد.</p>	<p>سفره</p>
<p>میخ میخیکه له‌ناسنی یادار دروست كراوه، شه‌كوتری به‌زه‌وی یادیاردا.</p>	<p>سنگ</p>
<p>ده‌فرینكه له‌تۆلی باریك دروست ده‌كری بۆ ئیش و کاری ناوما‌ل و په‌ین رژاندن و میوه‌ی تیچدا نه‌بردنی بۆ فرۆشتن.</p>	<p>سه‌به‌ته</p>

فەرمانگى كوردەۋارى

سەتل	دەفرىكە قول قىغولفدار لەمس ياتەنەكە دروست دەكرى بۆ نىش و كارى ناومان.
سەرىشك	بەو كەسە دەلتىن كەيەكەم كەسە بۆ كارىك ھەلدەبۇيردى سەرىشك دەبىن..
سۈتكە	جۆرە گىياھەكە لەدەشتى شىن دەبىو، بەتايىبەتى جىنگايەكى لماوى و دەوناو بىن، لەبنەۋە جۆرە دەنكىكى رەشى پىتەيە، بۆنىكى زۆر خۇشى لى دى، نافرەتان بۆ بۆن خۇشكردى خۇيان بەداۋەۋە دەكەن دەى ھۆنەۋە بۆ خەناۋەكە بۆ بەنكوكەى بىن لەبىن ھەنگرى خۇيان قەيىم دەكرد بە قولابىن.
سەن	نەۋىش لەچەشنى كىسەلەيە، بەلام رەنگەكەى كەمى سېى واژۋە ۋەپتتەك ۋەھمان زىانى ھەيە، زۆر جارىش ناويان پىتكەۋە دەبەن دەلتىن ئەۋگەنە سەن و كىسەلەى لى دايەۋە دەمى كرىدە.
سەى رېى	كەسەكە كاسى كرىن و دەرامەتى لەھاتتو چۆدايىت.
سەرىپەرشقى	كەسەكە چاۋدېرى شت بىكات.
سەين و بەين	تېكەۋلىنكە، كەين و بەين و ماملە.
سەردوور	دوورنىن دورمانەكەى لای سەردەۋەى كوتالەكە.
سەۋدا	گۆزىنەۋە لەماملە.
سەتمەكردن	پى ھەلقىچىنەۋە، رووچون، ھەلەنگرتن.
سەۋداسەر	گېرۆدە.
سەقەت	پەككەۋتە .

سهره ژلندن، بلند و نهوی کردن.	سهره ژاله کاندن
بنه رت، ناجه رت.	سهره جله
یه کم مه پیا بزنی له میتیگه ل ده زئی.	سهره زهن
سهره پئی، لموزه پئی.	سهره سمک
داخ، غم، خهفت.	سوو
سوالکهر، ده رزه کهر.	سایل
ته گهره.	ساتمه
تاریک وروون به یانی.	سه جهر
به لاگیتر، قوربانی.	سه ده قه
بالیف.	سهرین
له یاد چوون له بیر چوون.	سه هوو
سال.	سار
باز.	سه قهر
سه بووری، هیمن.	سوکنا
لۆمه، گله بی.	سهره نشت
خوو، نه خووشیه که.	سهرع
سینگ.	سینه
سهر پیست.	سهر تیز
ناگر که وتنه وه.	سوره تمان
لای سه روو.	سهر پهر
بی حه یا.	سه هنده

فهرمهنگی کورده واری

سیاچان	چالی رهش، بهندیغانه.
سارا	دهشت، سهحرا.
سك پر	ناووس.
سهبه تۆكه	زه مبیله، سهبه تهی بچووك.
سهه پووت	كاروپیشهی نیوه چل.
سهه پهل	سهه رلقی دارو درهخت و گیا.
سهه چل	سهه رلق.
سهه حهد	سنور، حدود.
سهه رخان	نهومی سهه روه له خانوی دووكان.
سهه رخیل	سهه ركۆمار، گهوره و سهه رۆکی خیل.
سهه ركۆزمر	پوشو و په لای دانه و نیله ی پاك كراوه.
سهه رلق	سهه ره پۆه ی درهخت.
سهه له م	ئه و قهردو قۆله یه كه خاوه ن گهنم و جوو پاره دار، به قهردو دیده نه خه لکی پتویست، به سه له می سهه رجوخین، به زۆریش سهه له م له زستانی كه م باران و ووشكه سان ده كری .
سهه ركه و بنگه	سهه روبن، به و مندالانه ده گوتری كه ته مه نیان له ده سان تییه ری نه كرده ی (فلانه كه س شهش مندالی سهه ركه و بنگه ی هه یه)، واته گهوره كه یان هه تا گچكه كه یان .
سهه رگیندان	سهه رگین، پاشه رۆکی گا و مانگا و گۆلكه.
سهه رگیندان	ئه و په نا دیواره یان ئه و ئه و ژوره بچووكه یه . كه پاشاوه ی چیل و كا و كۆتی تیدا كۆ ده كریته وه پاش وشك كردنه وه ی.

ناماده کردنی : هوشیار نوری لهك

سوانده	سوانه، په چمه مه، نهو رډینه زیاده یه له شه قلهو داره رتی خانوو، هر خانوتیک (سوانده ی) هه بویه دیواره کانی له باران پاراسترابوو.
سږه	باشماوه ی په ستراوه ی ناژه لانه، له بهر (میزو، تهرسه قول و ریخ و قشیل)، سالتی جاریک پاک ده کرایه وه، له سهریه ک ده بوه یه ک (تله ی) نه ستور.
سوقیان ده بیته وه	سوق، مجیز، حمز، نار ه زوو، ته ماع، دلچوون، سوقیان ده بیته وه، مجیزیان ده جیتی، حه زیان دیتی، نار ه زوو ی ده کهن.
سهگ شیر	جوینیکه.
سیکاره	چه قوی گوره، کتره.
سفتوسو	نیش و نازار، به ژان.
سهریان تینا	ده ستیان پیکرد.
سورتک	زۆره، زۆر بلتی، نالچاغ، بی نابرو، بی حیا.
سایلی	ههروهک، چه شنی، (منیش سایلی خه لکی گوندی بار ده کم).
سنگورک	ده فه ی سینگ، بهرژک، بچوو کراوه ی (سینگ) ه.
ساموته	گولینگیک ی رهنگا ورهنگه له بهن ده چه نریت، به زینی نه سپ شوږ ده کرته وه.
سهره دیقانی	سهره تاتکی.
سهره ناز	جۆره مافوریک ی ده ستکردی خۆمانه یه چوار مه تره دریزه ده بیت.
ساکه گۆږ	مهیدان، دهشت.
ساوازی	درهنگ زی، بهو مهږ و بزنه ده گوتری که کار و بهرخیان ساوا بی، بهو کار و بهرخه ده گوتری (کۆریه).
سمنله خچکه	بزهی سیتلان، زهرده خنه، خه نین.
سیره یان ده هات	سیره مه مه، نابور، قهره بانگی.

فهرهنگی کورده واری

سهری نه هینابه ری	نه هاته رای، ره زامه ندی نه دای.
سپی کیل	ههر زهویکی کینلراو که بارانی لیدابیت سپی هه لده گه ری.
سهرانگری	کهوتن، رووچوون (بۆ کهوتن له شوینی بلند یان له سهه ولاغ کهوتن)ه.
سورکردنه وه ی خه زمان	ده رهینانی گه می سۆر، کوتینی جۆخین و ده چواندنی گه نم.
سۆیه کی	سۆ، کولک، گری، ههر گریه کی له هه ناو ده به جیت.
سهراو و ده راو	سهین و بهین، تیکه و لیکه، کهین و بهین.
له قه وچه دانه وه	قه وچه، لموز، دهه، زار، چه نه گه، قه پۆز.
سه ده	خالئی ده ست پی کردنی جۆت کردنه، هه تا نه و شوینه ی لپی ده گه ریته وه.
سوخته	سیفته، عادهت، ناکار، رهفتار.
سووگه	پهنا، کهنده لان.
سالدرمه	پیله قه، شهق و زلله، سههه پی، لموزه پی.
سه نگرانه وه	هه لوه سههه کردن، وهستان.
سیر هه نچن	ورد و خاش، کوتین.
سی جرتی	هه له که سههه، له خۆ هه لدان.
سهه بار	سهه بار ی رازی بوون، له گه ل هه ندی، (گه می بر دو برنجیش سهه بار).
سهه	له گیره کردن، جه خههه کردن، جۆت کردن، نهه ولاخه ی لای ده ره وه سهه به نه ویدی به نه به.
سهه ده می	تیکه ی شهت، فام کرد، لیتزاین.

ناماده کردنی : هوشیار نوری لهك

ساقمه	پى هلقرچينهوه، رووچوون، ههلهنگوتن، نووكى پى لهشت دان، روت بردن.
ساييل	وهكو، ههروهكو، چهشنى، (نهمنيش سايلى خهلكى گوندى دهپۆم).
سهردهاو	سهري قسان، سهري كيشهكان.
ساپ ساپانى	ساپ/ پارچه بهردى لوس و تهنك.
ساپ ساپانى	ياريهكى منداآلانهيه، به زۆرى كچان يارى دهكهن.
سكتى له جهمهى كرد	سكتى، چهغه، پى دهنگى پى كردن، وسكتكردن، دهمداخستن.
سپ گوم	بزر بوون.
سهركونه	لۆمه، گازانده لى كردن، سهرزهنشت.
سوكناتى	نۆقره گرتن، نارام بوون.
ستى سهنه	فل قير، بهجهههنهم.
سهويت	به رهم، لهسهرخۆ، هيدى، به كاوهخۆو نهرم نواندن.
سايهد	چاودتير.
سۆدره	قهباحهت، به پهنه.
سوخ	كشت، توند.

پیتی (ش)	
ماندوو، هیلاك.	شەقی
شەر مانەوێی مەرداران لەشونیی کەناوی هەبیت و کۆچکردنیان لەتاریک و زوون بۆ هەواری گەرمیان.	شەوەر
<p>۱- گیایەکی ناسک و خۆشە کولیلە کەمێ زەردو لە کوریکێ خەزیمە دەچیت و لەقەرچوڤ دەپویت.</p> <p>۲- شەوا شینک (لەناوچەمی دەپویت)</p>	شەفک
<p>بێجگە لەواتای باژێر واتای چەقی یاری لە کەلایانی دەگەیهنیت سەرەتا کە لا بۆ ئەو دەهاوێت جا کە لای کێ لە چەقە کە نزیکتر بێت، ئەو دەبیتە پاشای شار.</p>	شار
<p>نەولێواری لە دەواری بیرو چالێ دروست دەکریت.</p>	شارە
ناپروو.	شەفت و شو
<p>ئەو پارەییە کە هەڵپەرشکیکار دەیدات بە مۆزیک لێدەر، کەچی شابان بەزاراوەی لوری بەو مەرە یا شتەمی کە لەبری ژن هینانی کە سێک بە ناغاو خان دەدریت.</p>	شاباش
<p>منداڵیکە دارێکی بە دەستەوێیە هەرچی لیتی نزیک بێتەوێ لیتی دەدا، جا ئەم وشەییە ناماژییە بۆ هەر کە سێکی لیتی نزیک بێتەوێ (شەلم کۆتیم ناپارێزم).</p>	شەلمکۆری
ماندوو - هەندێ لێدا تاشل و کوت بوو.	شل و کوت
بستی، بستی نیتوان دوو کە لا لە یاری کەلایانی.	شەر
کامەیان.	شەتاق

فەرھەنگی کوردەواری

شەوێو	گیایێکە بەتۆو نەچیتندڕێ، گەلای وەک گەلای بیسە گۆلێکی بۆن خۆی ھەبە، لەشەواندا بۆن دەداتەوہ.
شەوچرا	جۆرە چاردیەکی تایبەتییە بۆ (شەوارد) بەکاردیت.
شەوچەرە	خواردومەنێکە لەشەوگاری زستاندا دابندریت بۆ خواردن لە مێوہی ووشکە و گۆیز.
شەوڤێر	کەسێکە لەشەودا ناودرێری بکا.
شیر	ناویکە سپی شیرین لەگروان و مەمک دیتەدەر.
شۆ	کیچلانی زەوی، پاش بارانی پەلە.
شۆڤرین	لەزستانان دەکرێ لەدوای پەلەکەوتن یابارینی بارانیکی چاک لەمانگی (۱-۳) نەورۆز، لەزستان ھەتاجاجی لەق لەق دیت ھەر شۆڤرینە.
شەغرە	بەونا مێردە ساددییە دەلێن کە لەچەند داری دەسکاری (تیروپەر) پێک ھاتووە، لەچەشنی پەیزەوی دارە بۆ کێشانەوہی قرشە بەکاردیت لەپەریزەوہ بۆ سەر جۆخین.
شەبکە شەغرە	بۆ لێک بەستەنەوہی دوو پێچکە شەغرە، چەند شەبکە یەک بەکاردیت، بۆ شەغرە گۆی دێر (۲) دوو بۆ نیسترو بەرزە (۳) سێ شەویش بەقول کردنی پێچکەکانی و دەرھینسانی زمانەوی شەبکەکانەوہ تێک ھەلکشان و بەند کردنە لەگەڵ پەکتەر.
شاگر ئوغلان	بریتییە لە دارێکی دوو گۆی بەقەدەر دارکراوہ دەبیت، لەدوای چەپاندنی پێچکەکانی قادە کە شەغرە لەزەوی شاگر ئوغلان کە دەدریت بەریتشە کەوانە کەمی قادە لە کاتی راست کردنەوہی شەغرە ھەتاوہ کو و لاغی شەغرە دیتەبەر شەغرە کەو بار دەکرێ.

به باکردنی هوردهی جوخینه بۆلیک جودا کردنه وهی دان وکا .	شه نه باکردن
چوونی مه رده بۆله وه راندن له دواى کاتر میتر (۱۲) شهو، واته له دواى نیوه شهو تاثیر ده خوات وده گه ریتته وه هه ویتز .	شه وین
شه و نغوونی و نه نوستنه له ده وری مه لوتکه تازه بوو .	شه واره
له سه ره تایی وهرزی پایزدا به زۆری ده ست پی ده کات، شوانه کان میگه له مه رده بهن بۆ ناوچه ی زوورگه کان ویناری شاخه کان شهو شوتنه ی پاوان و له وه رگاگانی تیا به شهو ناگه ریتته وه بۆ سه ره وهاری خۆیان .	شه وه کیو
بریتیه له چوارلکی ناسن کو په یه کی هیه بۆ به ند کردنی ده سکینکی داره کوکانی له په نجه ی ده ست بار کردن بۆ هه رگیرووه رگیزی قه شه وبار کردنی به کار دیت .	شه نه ناسن
بریتیه له چه ندلکه دار نیوه چه ماوه ی نووک تیژ درژی به کانیا ن زیاتره له (۳۵) سم کو تایی لکه کانی دیک به تیک هه لکیتشان وه بند کردنی ده سکینکی دار به سیر مهو پیسته تووندو به ند کرانه، بۆشنه بای هورده و تیکه ولکه ی کابه کار دیت .	شنه ی دار
به وکسه ده لێن که هه موو نیواران په وسه ده رچوه کان شه قل ده کات و جیتی باوه رومتمانه ی ناغایه، شه قلچپانش یاله ناغای وهرده گری یا ناغا فه رز ده کات که برا که شتیاره کان چه ند رووبه کی شه قلچپانه ی بده نی .	شه قلچی
به وداره به تینه له تکرابه ده لێن، که به ناو کیسه له هاتوو چۆده کات .	شه شیره
له دواى رۆژ نابوون میگه له ده چیتته ناو قه رسیل، وه یا پاوان نزیک دى بۆ تیر خواردن بۆ ماوه ی دوو کاتر میتره یازیاتر ده گه ریتته وه هه ویتز .	شیوه خوار

فهره‌نگی کورده‌واری

شاخ	دوو نیسقانی ردهش ورهق ودریژن به‌قه‌سری رده‌سه ولاغ و مه‌روبزنو ناسک وحه‌یوانه کیتی وگامیشه‌وه له‌پشت گۆتیچکه‌وه ددرین.
شاخاوی	شونینکه وداخ وکه‌ژو کیتی زۆر بی و دکو کوردستان.
شاخی	کیتی، له‌حه‌یوان و دره‌خت وگۆگیا.
شئل	بریتییه له‌تۆجیگایکی تایبه‌تیدا بچیترنیت له‌پاش سه‌وزبوونی و که‌می به‌رز بوونه‌وه‌ی به‌ریشه‌وه هه‌ل نه‌که‌ندرنیت وله‌جیگایکی تردا ناماده‌کرا بی و دکو (گول و دیرار) نه‌نیژری.
شه‌کرۆکه	جۆزه که‌تیره‌ینکه شیرین خۆش، له‌درکی گیای که‌رته‌شیه‌وه په‌یدا نه‌بی زۆر سوود به‌خسه بۆ هه‌ندی نه‌خۆشی و برین.
شاهۆ	شینه شاهۆ په‌له‌وه‌رنیکی گه‌وه‌ی سپی وهرشه، به‌قه‌ده له‌ق له‌ق نه‌بی، به‌لام قاچ و دهنوک رده‌سه‌گۆشتی ده‌خوریت.
شاهین	بالنده‌یه‌کی گه‌وه‌ی بۆری گۆشت خۆزه له‌بازگه‌وره‌تره.
شکارتە	په‌له پارچه دانه‌ویله‌ینکه بۆ که‌سینک چه‌نددرابن.
شکاندنه‌وه	شکاندنی لقی دره‌خت وگه‌لای توتن و گه‌لارن کردنی توتن.
شیلان	ده‌ست و پی نانه‌به‌پشتدا وه‌کو هه‌ویرو یا‌قور، یایه‌کینک قۆرنجی هه‌لستابن ده‌یشیلن.
شیلاوگه	شیه‌لینکه له‌میوه ده‌بیته‌خوار، هه‌غیره‌که شیلاوکه‌ی لی هه‌لنیشتوه.
شه‌خته	سه‌هۆل.
شوق	قلیش ده‌رزی زه‌وی یانه‌ندام.
شه‌قار شه‌قار	قلیش.
شه‌قان	پیناوی کونه.

ناماده‌کردنی : هوشیار نوری لهك

ههنگاو.	شه قتاو
ناورنگ.	شهونم
شیرمژ، ساوا.	شیره خۆره
دژشاو، شیلە ی شه کر.	شیلە
شخارته، شخاته.	شقارته
پاو.	شکار
خونچه گول.	شکۆفه
کزه‌با، بای فیتک.	شنه
گریانو زاری شیوهن.	شین
شین زاری گریان پۆرۆ.	شیوهن
چەم و دۆل .	شیو
گۆراو لیل، رەنگ تێک چوو.	شلۆئ
جوکار، خەمیە.	شوخوا
نەلێن فلانە که‌ش شه‌له‌لی خوین بووه، واته‌له‌خوین نقوم بووه.	شه‌لال
برای میژد، به‌نسبه‌ت ژن برا.	شوویرا
بازنه‌ی شین کردن له‌خۆدان.	شینگا
سه‌هۆل.	شه‌خته
شخارته، شخاته.	شقارته
کاتی رۆژئاوابون، مه‌غریب .	شیوان
شه‌که، به‌رازی مینگی یه‌کساله‌.	شیکه
شه‌وکۆیری، گیاندارتیکه، له‌شه‌ودا کۆیره‌ نابینی	شه‌وکۆیر
ههنگار.	شه‌تاو

فهرمهنگی کوردده واری

شهو کۆر	نهو کهسهی به شهو چاره کانی باش نابینی..
شونک	پارچه دارینکی دوو بست دریتزه، سه رینکی به قهدهر بستیک خۆشده کری بۆ دهست گرتن، بۆ جل شوشتن وهک کوتک به کاردی.
شنگ	توانا، تاقهت، هیز.
شونک	پارچه دارینکی دوو بست دریتزه، سه رینکی به قهدهر بستیک خۆشده کری بۆ دهست گرتن، بۆ جل شوشتن وهک کوتک به کاردی.
شنگ	توانا، تاقهت، هیز.
شتاقه لنگی	شتاق، هیچ کام.
شهو کۆری	نه خۆشیه که تووشی منداڵ ده بی له نه نجامی خواردنی نارینک و نه خواردنی چهورایی و گوشتی مهر.
شینه درۆ	درۆی گهره، درۆی شاخدار.
شه غرهو شه غره کیش	شه غره که رستهیه کی قرشه کیشانه، له پهریزه وه بۆ سه ر جۆخین.
شرت و شوی	ریسوا کردن، به پهنه بردن.
شوپرین	نهو پارچه زهوییه تۆ نه کراویه که له زستان یان سه ره تای به هار ده کیتلدری بۆ کوشتنی کرم و گیای زیان به خش.
شرهکه	خۆر نارابوون، تاریک کهوتن (دره نگه و دنیا شره که بوه).
شه شاگر	ده مانچه، وه پوه.
شاده نوێزه	په نجهی شه هاده، دژاومۆه.
شه لئه	که لبه، ددانی دریتزه، ددانی پیتسوی درنده.
شه بهق	گزنگی رۆژ، کازبوه، رۆژ هه لات.

پیتیی (ع)	
عازهب	گهغی کچان.
عاسئ	سخت، کهچی له زمانی عهدهبی بهواتای یاخی و سه رکیش هاتوه.
عوزراو	نهورایی، نهوشوینه نزمیهیه به هوی کۆکردنهو دی باراناوو دواي وشک بوونی پر دهبیته له دڤک و دال وهیا بهردهوام نارای تیا کۆبۆتهوه به هوی نزیکی له نارای ژیر زهوی.
عه مبار	بریتییه له چاوه خانووهک گهورهو بچوک به گویچردی هه بووه نه بووهی برای گهشتیاره له سهه چهند بههه گهوره، گهوره بهپان و دریتی بنی عه مباره که ریز ده کرای و کاریتیهی دهخزیتسهه بهردهکانو هه رچوار لای دهورهکانی دیواری خشتی له سهه ده کهن وینه کهشی به بۆشی و بهتال ده مینیتیهوه، دهغل و دانی تیده کهن بۆ کاتی پیتویست.
عه لبه	بریتی له پیتوانی (۳۲) ربه که ده کا (۸) ههشت قه زناغ.
عه نهبه ریو	جۆریکه له برنجی سهه دی دریتکار، باریک زۆر بون خۆشه بوونی وه کوبونی (عه نهبه)ه.
عه یار	نه ندازیکه بۆ پیتوانی دانه ویتله.
عه شته با	هیچ، که مترین شت، قهت، نهو وشهیه به زۆری بۆ کهمی دانه ویتله و زهخیره به کاردی (عه شته بای خویان له مالدانیه).
عه جمان / جه جمان	هه راسان، نۆقره، ناره حهت (له تاوان مندانه ساواکه مان هه جمانی لی هه لگرتین) .

فهره‌نگی کورده‌واری

عانه	دراوینکی سردمی پاشایه‌تی بوو، به‌هاکه‌ی چوار فلس بوو، له ولاتی هیندوستان نیستاش کاری پی ده‌کری.
عه‌له‌ق و به‌له‌ق	قه‌ی بی سه‌روشوین، بی سه‌ر و به‌ر، قه‌ی تره‌هات، قه‌ی نارینک.
عولعولی	تام گیل، سه‌ر شیت.
عامیه	به‌رده‌وام، بارانی بی برانه‌ودو زاوده‌ستان.
عه‌ته‌به	کۆسپه.
عوجب	نه‌سته‌م (زۆری پی عوجب بوو له راست ناغار سه‌ر نه‌وی کا).
عه‌لبه‌گه‌نم	عه‌لبه، پیوه‌ریکه‌ سو‌دور کردنه‌وه‌ی گه‌نم و جو‌به‌کار دیت(هشت)قه‌زناخه.

پیتى (ج)	
هوشترهوان	كه ستيكه هه ميهشه له گهه حوشتر دابى، بۆ باره بهرى يا بۆ له وه راندنى.
هوقه	ناوه بۆ نه نذازتك له كيش، دوو كيلۆ كگم .
ههزار	هه لال.
ههيا	ئابرو، شهرم.
هه سه نه وات	كارى باش بۆ خودا.
هه لانه	بۆ شتى كه خورماى تىي بكرىت بۆ هه لگرتن.
هه جيله	گيايىنكى به هارىيه لاسك بهرز وه كو نيرگس، به لام شهه چاوه زه رده كهى بهرزه.
هه جى لهق لهق	په له وه رىنكى زه لامى قاچ و مل دريژ دهنوك و پى سووره خوى سپييه سهرو بال رهش، له سه ره تاي به هاراندا پهيدا ده بى له هاويندا ده پروات.
هه	حاحاو ته بيه كه بۆلى خورپىنى ره شه و ولاغ به كاردىت.
هه رهه گران	به شهرم و ههيا، گران و سه نكين.
هه جمانى لى هه لگرتيمه	هه راسانى لى هه لگرتيمه.
هه ژمهت	خه مو خه فهت، قين و داخ.
هه كاكى	زۆرزان- مه كرپاز.
هه د	تواناى زۆردارى كردن.
هه فته و هه شهت	دهنگه دهنگ، چه چه قه.

فهرهنگی کوردەواری

خانبه، جیتگای داخه.	خه‌یفه
هار، گهرم، شیت، سه‌ر شیت، حالۆری (حایج) بۆ خوشتری نیر به‌کار دئ، حالۆری بۆ نیری یان ته‌گه یان به‌ران به‌کار دئ، که له‌به‌ر گه‌رمیان له‌ مینگه‌لی خۆیان دادابریین و ده‌چنه ناو مینگه‌لیکی دیکه.	حایج
پینکه‌نین به‌ ده‌نگی به‌رز، هارۆنه.	خریته
به‌ هیز، به‌ قه‌وت، توند، به‌ زه‌بر، ته‌وه‌ژم.	خوجهت
هه‌را هه‌را، چه‌قه و گه‌ره‌لاوژدی بی‌ تام.	خولم سی
پیتیست (پاشاش خه‌وجهی گه‌دا ده‌بیست).	خه‌وجه
پینکه‌نینی به‌ ته‌سه‌وه‌ده‌ (نه‌گه‌ر می‌ران نه‌بوابه به‌ خیلکه‌به‌کی گالته‌وه وه‌لامی ده‌داوه).	خیلکه
پیتیستی، ته‌نگاوی، خه‌وجهیی.	خه‌بره‌یی

پیتی (غ)	
سته مکار، زالم.	غه ددار
هەرشتینکی نهستور شان دا بدرابایه له شیتوهی ساقو پیتی دهوترا غه رگه، خه رقه .	غه رگه
غل بوونه وه.	غلۆر بوونه وه
عینادبوو.	غه زری
له بیتشکه دهخری بۆ ژیربوونه وهی مندالتی.	غور غوره
ژه ننگ، تم، لیتلی.	غه ور
دورژن.	غه نیم
مانگرتن، بهتایبه تی مانگرتنی بهراز.	غزرتین
بینگانه یه.	غه واره یه
غار، نهشکه وت.	غار
پۆشین.	غه مر
غهریب، بینگانه، بیانی.	غه واره
ناولینگان، ناوگه لان، (وهك سهگ کلکی له غه ریفی ناوه).	غه ریفی
غومر، تراویلکه، سهراب، تۆزای، غیماوی، بههاران دهشتی قهراج و کهندیناوه (غه مرئ) دهکات، بۆچونیک ههیه که مه خور ناوه که ی له (غه مر) هاتوه (مه غمور) ه.	غه مرئ
مه بهست، نامانج، نیاز، کینه.	غه رهز
گیایه کی به حاریه له کهنگر دهچی، بهلام درکی نییه، به زۆری له قه ره جوغ دهروئی، (زۆر سویره) له گه ل ماست دهخوری.	غه رداره
خیلاف، پیچه وانه.	غیلاف
غه نیم، ناحهز، نه یار، دووژمن.	غه نیمه که تان

پىتى (ف)	
فەتارەت	بەفەوتانى دا واتە بەكوشتىندا.
فرچك	يەكەم مژاندنى مەلۇتكە يە لەژەكى ناو مەمكى دايكى بۆ بەرخ و كارىش بەكار دىت.
فرنجى	قاپۇتى شوانەو لەلواو بەرگ دروست دەكرى شوان لەزستان لەبەرى دەكات.
فرو	شتىكە وەكو ماست لەژكى حەيوانى تازە زا ئەمەيت، بى ھەويئە، واتە ژەكەكە گەرم بولەپاش سارد بونەو ەي خۆى وەكو ماست توند نەبى وئەمەيت.
فريشك	ژەكىكە لەناوسكى كاروبەرخى ساوادا دەردەھىندىرى، خۆش كراود بۆھەويتى پەنير.
فەريك	فەريكە دانەوئەلەيتكى تازە پى گەيشتوۋە رەق نەبۆبى فەريكە نوک يابەرى دەرختتەكە رەق نەبۆبى وەكو فريكە قەزوان و فريكە گويز.
فەرەش كردن	تەختە پۆش كردنى حەوش بەبەرد ياخشىت ياكاش و تەختە پۆكردنى ناوئەستىك بەبەردو قىسل وچىمەنتۆ.
فانۇن	كانىكە لەزەوى دەردەھىندىرى سىبىيە، زۆر سوکە زۆر شتى لى دروست دەكرى.
فيكە	دەنگىكە وەك (جوزەلە) لەدەمەو دەتتەدەر لەگەل (فرو)دا شوان ناژەلى پى لى نەخورىت سوار نەسپى پى ناو دەدات و ھىمنى دەكاتەو، ھەروەھا دزىش ھەفالى خۆى پى ناگەدار دەكاتەود.
فيشكە	دەنگ و فيشاندى مار.

ناماده‌کردنی : هوشیار بوری له ت

فاق	لقى، دار.
فاقه	تله، داو.
فان	هاتنه (تله‌ب) ی ماین و دیتله‌که‌ر.
فانوس	چرای دهستی.
فته‌ح	کردنه‌ود.
فه‌ره‌نگی	فه‌ره‌نسی، بیگانه.
فتیله	پلیته
فروج	باروکه‌یه‌که هیشتا هیلکه‌ی نه‌کردبی.
فوه	فراوان زۆر بی شومار.
فوه	ده‌نگی بالۆن په‌لوه‌ر له‌کاتی فریندا.
فرین	بالگرتن، هه‌لفرین.
فلق	زل فراوان ده‌لب.
فه‌رش	رایه‌خ.
فیرگه	قوتابخانه.
فس‌کردنه‌وه	خۆ کړکردن، نه‌وه‌ی کیشان، قسه‌نه‌کردن.
فاسقی‌خه‌سه‌یه	نه‌و که‌سه‌ی باوه‌ری به‌ پینج‌فه‌رزه‌ی نیسلا‌مه‌تی نه‌بی.
فیته‌به‌ده‌وره	سه‌رپانه‌وه، گه‌ران به‌ده‌وری، چه‌رخه‌له‌کردن.
فه‌راقه	هه‌راش، می‌رد منداڵ، له‌ خه‌م که‌وتوو به‌و منداڵانه‌ ده‌گوتری‌که له‌ته‌مه‌نی (۱۰-۲۰) سالی‌دان. به‌رده‌سی‌ل . به‌رده‌سی‌ر به‌رده‌ ساج، له‌ ناگردان‌سی به‌رد داده‌نین بۆ سیکوچکه‌ نه‌و نه‌و به‌ردانه‌ گه‌رم دادین له‌ زستان منداڵ ده‌وری ده‌ده‌ن، جار‌جاره‌ش کاوکۆتی له‌سه‌ر ده‌کری بۆ گه‌شبوونه‌وه .
فل‌قی‌ر	قیروسیا، چش، تخ.

پیتسی (ق)	
قۆز	گهنج بۆ کوربان.
قاج	لیبوردن، نهوجارهش باقان بیت.
قه پینک	توتیکل.
قاپ	لاق
قامچی	دارینکه لاستیتیکی دریزی نهرمو شلی لی بهستراود بۆ ناؤؤشتنی ولاغ بهکار دیت.
قوش قاقهز	کۆلارد. جۆزه فرۆکهیه کی مندالانهیه له قاقهزینک و چهند پوشکهیه ک دروستنی ددکن، وشه که توریه و واتای بال، ددی له قاقهز دروستکراو ده گهیه نیت.
قهول	پهیمان، سۆز، ههرئ، بهلین، له زمانی عهره بی به واتای قسه گۆتن دیت.
قاشوغ	جۆزه قهرمیکه نه گهر له شفتی و گندۆر رابجیت ددی کاته خارۆزه.
قهی کردوه	رشایه وه.
قه پاندن	۱- قۆبانندن، بردن هوه ناویه کی شت له کازناوانیلۆن دروستکراو. ۲- رقاندنی شت، نهم وایا په یان تاییه ته به شارستانه کان.
قه ره پهسته	قه ره بالغ. قه ره (قه ره = رهش - تورکی) + پهسته (پهستان).
قوتار	رزگار، دورور خسته هوه له ستم و ناخۆشی له قورتاری تورکی و درگیراوه.
قیچکه تهنگ	به په کینکده و تریت زۆر توره بیت.

قاتی	بران له (قگج)ی عه ره بی هاتوه شه کرفاتیه .
قوڤ	گونک، قسمی ناشرین و نارینک .
قوڤنگره	همه موشتیکی دروستکراوی بهرز، کابرا قوڤنگره و قه راته کی دامه زراند هر مه پرسه .
قوڤچاوه	دهنگه ناره، دوو واتا دهگه به نیت داغبوونی روڤن، شکانه وهی پهنجه دارو بار، یانایه ته ژوو ره وه یانا چیته سه رکار، زیاتر مندار دهغه زرن. له (غاچ) ی عه به یه وه هاتوه به واتای توڤه .
قوڤه په ست	نه و قوڤه خوساوه یه که سه ری خانووی قوڤی پی سواتق ده دریت .
قوڤه پ	کهس نیبه بزی قسه بکات .
قه وچه قه وچ	قسمی بی نرخ و بی مانا. نه گه که سینک رای له قسمی یه کینک نه بیت .
قنجیله	جۆره گیایه کی به هاریه و ده خوریت .
قه له خه رمان	فه ریکه خه رمان، دوا ی نه وهی فه ریکسی ره ژگول به ناگر هه رده کوڤو زیندریت .
قوڤسا	ره قبوون، تایه ته به ده وهی مرۆڤ که له سه رمان یا به هۆی نه خوڤی ره ق ده بیت و ناجولیت .
قه پوس	قه وچه، پۆز، به رده م، له قه وچه ی داوه .
قه یاس	هیند، قه یاسه ک شه کری رژاند له (قیاس)ی عه ره بی هاتوه .
قه زوانی هینسه	جۆره قه زوانیکه ده نکه کانی گه وره ترو ره قتره له قه زوانی بنه وشه، خه یلانی پتی ده لین .

تویکل.	قه بئک
جۆرد در کیکه نوقورچه.	قونجرکه
لاستیکیکه و ددکه که می دارد گویدریژی پی لیده خوردری.	قامچی
به و کابرا ده لئین که له دیوه خانی ناغا قاودی لیده ناو و دابهش به سر دانیشتوانه کانی دیوه خان و میوانه کانی ددکرد ناغاش یارمستی دداو قاوه چیاننش له که شتیاره کانی و درده گرت له رووبه رک همتا دوو رووبه.	قاوه چی
بریتییه له پیوانی چوار رووبه ددغل.	قه زناغ
نه و سه پانه یه که ده که ویتسه لای په ره گه (لای په ریژی دوراو) له ریژی سه پانه کان.	قاره
یه که م پله می کوتینی قرشه یه پی به پی هله ددریتسه وه لای راستی جۆخین که پی پی دد لئین زنجیره جۆخین.	قرشه شکینی
له شتیوه می داسرکه یه، به لام ددم و ده که که می تنه نا شیشه و خوار کراوده ته وه تیژییه، تنه نا نووکی که مینک پام کراوده ته وه گیشکه ر (تیله کیش) بۆ خرکردنه وه می سواره و هله گرتنی باوهش و دانانی گیشه و گه لاویژ به کاری جینی سه پانیشبۆ لی نانی شه غره به کاری دینی.	قه رانگ
نه و داریه که قه ساب گۆشتی له سر هورد ده کات.	قیمه کیش
دروستکردنی شوتنی شهر و خنباراستنه، کۆشک و باله خانه.	قونگره و قهرات
هه رکیلاننیک له پاش باران بکریت زه می فه ریک نه بوو بیئت و کزنه بوو بیته وه، هه ر قورپی و کینلگه که هه موی ده بیئت به که سه کی ره ق به مه ده لئین (قورکیل).	قورکیل

<p>وهكو نهنگوستيلهيه سهپان وپالهكان لهكاتى دورنه دا لهپهغهى دهكهن بهرگ ياكيفكياپهغهوانهى پهغهكانه له تنهكه دروست دهكرى تيلكيش بهسهر گرگرهى پشتى داهاتوو نووكتى تيزى بهرهوخوارى ههيه وپۆليهى بهتهنهكهى پتوره دهخن، لهكاتى دورنه(غرينگهى) لى دههات.</p>	<p>قىناغ</p>
<p>قايشيكى بازنهيه، دهكرتته ملى ماصزو تاژى.</p>	<p>قهريته</p>
<p>زمانهى ههوجارهكه دهشكى ولهباسكه ههوجاره و دهبيت سهر لهنوئى زمانهكه لهگهه قۆنكه ههوجارهكه بهند ددكرتته وهبهسايهى چهند كونيك دهكهن لهزمانهكهو قونكه ههوجارهكه، چند پارچه تشتى لهناو رادهكهن وسهرهكانيان دهقاچيتهوههيا بهو دوايه به(بورغى) قهيم دهكرا.</p>	<p>قرومه</p>
<p>بهو كۆمههه گههه و جۆيه چرهى پاله يهك دهلتن، كهشين بوونه بهتاييهتى لهدهورى شاره ميروستانهكان دهبيت. چونكه دهغليان دزيوهو بارانى لى داوهوشين بوه، يالهشويتنى رزائى دهغلهكه لهكاتى تۆدان.</p>	<p>قوپهن</p>
<p>چهند دهسكيكه لهگههه رهشگۆلى تهپى شيرتپهپرى و دهنيين و ناگريك دهكهنهوه نهه دهسكانه دهخهنه سههراگرهكه ههتا ههنديك خاره برژييت وبرژنكهكانى لى دهسرتين و لهدوايدا دهكوترى و گهههكهى يانهوهها دهخۆن وهيا دهيكهن بهشيوهى قهههخرمان ههموو جۆره شتتيكى لهگههه تيكههه دهكهن بهگوپرى عاداتى ههرشويك جياوازيان ههيه.</p>	<p>قهره خهرمان</p>
<p>گرى و لهلهيكه لهقاميش و دار هميزههههه و ههندي گيادا .</p>	<p>قهف</p>
<p>قهههههه، شيرتيكه پهلهورى تيدا بهند شهكرت و تيدا رادهگيرت.</p>	<p>قههههه</p>

فهرهنگی کورده‌واری

قه‌لانگ	دارتیکه دریتو گویزی پی نه‌ته‌کینن، واته گویزی پی نه‌خه‌نه خوار له‌چلهو پزیه‌کی دار گویزه‌وه.
قه‌مچی	شه‌لاخ، قایشیکی هونراوه به‌سوار بۆلی خورینی چاره‌وی به‌کاری دینن.
قه‌مه	قامه تیخیکه وه‌کو شمشیر به‌لام دم راسته‌وه‌وانه‌ی نییه قولایتیکه قه‌ساب گزشتی پیدا هه‌ل نه‌واسیت.
قه‌وزه	به‌لختیکی سه‌وزه وه‌کو(سپال) نه‌که‌ویته سه‌رناوی مه‌ند.
قه‌یسه‌ری	چه‌ند دوکانیکه له‌یه‌ک شویتندا به‌قاپی یازیاتر رینگای نامۆشۆی نه‌بی به‌سه‌رداو سه‌ری هه‌موو دوکانه‌کان گیرابن.
قه‌چکه	کلاییکه نه‌وکریتته‌سه‌ر مندالی ساوا.
قوری	ده‌فرتیکه چای تیدا ده‌کوریت.
قیلم قاسی	له‌کاتی مندال له‌سه رمل دانانتا لنگینکی به‌لای راست ویه‌کن به‌لا چه‌پ به‌پیش سینه‌ی دیته خواره‌وه به‌هه‌ردوو ده‌سته‌کانی خۆی ده‌ستی منداله هه‌لگیراوه‌که ده‌کریت.
قامه‌بن	هه‌ل کردنی گلله‌ی به‌نه به‌راست و چه‌پ له‌سه‌رباری دریتی.
قه‌زمه	سه‌روکلاو (کلایزی قروش باوی) پیشان نافرەتان ده‌بو قه‌زمه له‌سه‌ر دابننن، نه‌ویش بریتیه‌ بوو له‌کلاییکی نه‌خشدار له‌گه‌ل هیتزاری ره‌ش و سه‌پی یان هه‌وری سۆر ده‌پتچرا به‌قولایی له‌ده‌وری کلایه‌که قایم ده‌کرا له‌هه‌ردوو سه‌ری هه‌ورییه‌ که کلکه‌کانی دیته‌خواره‌وه له‌پشته‌وه گولینتیکی لی دهدرا گولینگه‌که له‌نارمووش ره‌شی بوو به‌سیمی سه‌پی ده‌پتچرایه‌وه له‌پشته‌وه سۆر ده‌بۆوه‌و پیمان ده‌گوت (لفکه).
قامه‌به‌ن	هه‌ل کردنی کلله‌ی به‌نه به‌راست و چه‌پ له‌سه‌رباری دریتی.

قاوه‌خانه	چاپخانه جیگای چای و قاوه‌لینان.
قه پوز	لموز، نهو نه‌ندازیه له‌سه‌ر كه‌له‌می و لاغدا له‌كاتی ناو خواردن دانه‌چیتته‌وه ناو ناوو ته‌رده‌بی.
قه‌سه‌ری	كۆكردنه‌وه‌ی دوا دوورنه، بۆ مه‌به‌ستی سوتان و خواردنی مه‌رومه‌لات.
قاده	بهم دارد خوارو چه‌ماوه ده‌لی، له‌شیوه‌ی بازنه‌ی ده‌م كراوده‌یه دوو په‌له‌كه‌ی راست و درێژ كراوه‌ته‌وه راسته پشته‌ی قرشه‌كه ده‌گریته‌ نایه‌لی شه‌غره‌كه برژیته‌ و په‌رت بیته له‌داری گوێز وه‌یا به‌روو دروست ده‌گریته.
قون ناگردان	قوانچکی جیتی كاودار و به‌رده‌ستیره‌و ناگردانه.
قوناغ	شوینی راگرتن و هه‌سانه‌وه‌و پشودانه.
قه‌سپۆك	خاکی رده‌قی هه‌له‌شاهه.
قوتكه قوتك	سه‌رده‌هینان و به‌رزبوونه‌وه بۆ سه‌یركردن.
قه‌بوور	پێ رازی بوون، وه‌رگرته‌وه.
قشتیله	جوان.
قه‌ف	گری و له‌له‌یکه له‌قامیش و دار هه‌یزه‌ران و هه‌ندێ گیادا.
قه‌نه	سبیل، قلیان.
قه‌ن	قه‌ند، شه‌كر.
قرچه	کاتی گه‌رمای نیوه‌رۆ.
قرژ	پۆپ لقی وردی دره‌خت، یامروی سه‌ر.
قوچ	شاخی هه‌یوان و سه‌ر وه‌شاندنی هه‌یوان له‌شتی تر .
قوچ	قوربانی.
قوچه‌کانی	به‌رده‌کانی، قه‌لماسك.

فهرهنگی کورده‌واری

قورخ	قهده‌غه کردنی زهوی له‌برینی دارو دره‌خت و گیا.
قوره	بۆردی مانگاو گاجووت.
قورپ	گون زل، وه‌ته‌با.
قورپگ	گه‌پرو، قورقوراگه.
قول	قاچ، پین.
قول	بال ده‌ست.
قیت	قنج راست.
قون ناگردان	قولنچکی جیی کاودارو به‌رد‌سیرو ناگردانه.
قرساندن	گیر کردن، تووند کردن.
قورقه‌پ	لیوخستنه سه‌ریه‌ک و قسه نه‌کردنه.
قه‌ره به‌قه‌ره	شان به‌شانو دوور نیتینگ.
قه‌د	به‌ژنو بالا بۆگیان دارو دره‌خت.
قازانچ	سود، کار، دهرناماد.
قه‌تاره	ریژ به‌ستنی قازو قولینگ وشتی تر.
قافله	کاروان.
قه‌تارچی	کاروانچی.
قالب	شتیکه خشتی پی شه‌بردئی، یا پیتلوی له‌سه‌ر نه‌دوریت، یاد‌کو قالبه سابونه.
قانی	فه‌رش، مافور.
قامک	په‌نجه، نه‌نگوست، کلک.
قه‌بره‌غه	قه‌وره‌غه، لاپه‌راسو، که‌له‌که.
قه‌پ	گاز.
قه‌پان	کیش، ته‌رازوو.

ناماده کردنی : هوشیار نوری لهك

قرساندن	گیر کردن، توندگرتن.
قه به	گه وره.
قورقه پ	لیوه خستنه سه ریهك وكركات نه كردنه.
قشپیل	پیسایی مهروبزن.
قه لوغان	گولیتکی دركاریه، تاساوابی ده خوری .
قهوی	زۆر، توند.
قوم	فرلی دان.
قه رات	قه لات.
قومارباز	فیتلباز.
قه د	هیج.
قه یماغ	تویژی شیری کولاره
قه هر	خهفت، خه م، قه هر، دلتهنگی، (له قاران گینگلهی ده خواردود).
قوشمه	غارغارین به ولاخ، هه لاتن به ولاخ، کئی برکی.
قوره پهست	بهو دیواره ده لاین که به ته نیا به قور دروستکراوه و به بی به کارهینانی خشت و بهرد.
قیت	بلند، راست، هه ستانه وه (له جیگاگهت قیت بهوه).
قوت و فرت	دلراوکی، نیگه ران.
قه وچه	قه پۆز، دهو، لموز.
قه ره پهستانی	شوینی بهرتهگ، به زه جهت چوونه په ناپهك، به زۆر ناخینه ناو، پاله په ستۆ.
قوته پۆش	جۆره بزنیکی کوردییه، نیو چاوانی داخه مهیه کی سپی تیدایه.

فهرهنگی کورده‌واری

فویتاس	گولینگیتیکی له زیو دروستکراوی نافره‌تانه‌یه، له هه‌ردوو لچکی هه‌وری سرکه‌یی دهبه‌سترتیت.
قان	پارچه، بر، (ریقلاو پیی له قانه تۆلکه‌یه‌ک گیر بوو).
قه‌وام	توان، شنگ، هیتز، (دیواره‌که به‌رز له قه‌وامی نییه سه‌رکه‌وی).
قیچیک	که‌میك، نه‌ختیک، تۆزیک، بریک، هه‌ندیک، پیچیک.
قرشه	ئه‌و گه‌م و جۆیه دوراوه‌یه که کراوه به جۆخین، ئاماده‌یه بۆ کوتان.
قاشو	داری سه‌ر چه‌ماو بۆ گۆبازی (قاشوانی) یاریه‌کی کۆنی کورده‌واریه، نیستا له جیهان (گولفی) بی ده‌گوتری.
قه‌مته‌ره	ئه‌یوانی ده‌رگای هه‌وشه.
قۆر	ناریکن خراب، پوچ، چرووک، (تخونی شه‌و نیشه قۆرانه مه‌که‌وه).
قوتار	ده‌راباز، نه‌جات، ده‌رچوون.
قه‌نداری	قه‌نده‌هاری، جۆره‌گه‌فیکه.
قه‌لاشکه‌ری	داری وشک کراوه، دار به‌رووی به بیور شکاو، داری قه‌لیشراو.
قنچکه‌ته‌نگ	بی سه‌لیقه، بی هه‌سه‌له، بین ته‌نگ.
قوله‌س	جۆره‌بزییکه چاره‌کانی سورن و گوپچکه‌کانی پان و درینۆن له زه‌وی ده‌خشین.
قه‌له‌زراو	ترسنۆک، بی زات، بی زاخ، زه‌نده‌ق چوو.
قرمسا	ردق بوو، ردق بوو، (له سه‌رمان ده‌وی قرمساوه).

ناماده کردنی : هوشیار نوری له

گیر کردن، توند کردن.	قېرساندن
کاتی بی، ودختی بی.	قافی بی
پینوه رینکه ده کاته چوار(ربه) یان (۳۶) کیلوگرام.	قه زناغه
درک، سۆ، گیایه کی درکاری به زهوی وه دهنوسی.	قونجرکان
قلپینه، قرقینه.	قلپ
چه پکینک، ده سکینک، قه فتهک.	قامکه
ماده للابی، چهن دوچۆن کردن، ئەم لاو ئەولا کردن.	قون بادان
تەنگه، بن هەنگل، تەرۆک.	قه پرغه
ته قه لیدان.	قه لاقوچکه
وشت، بههست.	قولاخ
تووړه بوو، سل بوو، تیکچوو.	قه بز بوو
قه له بالخ، گوندی گهوره.	قه وغه
سه ره تا، پیشه کی.	قه ره مور
قاوغ، پینست.	قه پینک
دهم و لیو، لموز	قېروقه پۆز
جۆره مافورینکی کوردییه، به لām درێژ نییه.	قالی
ئەو کیفک و چه نه کیشانه به که سه بان له به نه بیان ده کردله دروینه کرد.	قه ییناغ
ئەو خاکه به که خۆله کهی چه شنی ورده به رده، ناکریتته قوړو یه کدی ناگری.	قه سپۆک
دوژمن، غهنیم، مهراق، تاسب، (زالمه ی بووینه قاندری کوره که مان).	قاندر

پىتى (ك)	
كۆر (كول)	۱- رك. لۆھەندە بەكۆر كاردەكەن. ۲- كول زۆر بەكول دەگرىتت . يان بەماناى چەقزىيە كە زۆر كۆزبۇود.
كفت	ماندوو، ۋەستىيائى، هىلاك.
كسكە	دوای كولاندن و تاواندەن ۋەى دونگى مەپ دروست دەپىتت بەلوورپ پىتى دەلئىن قورمە.
كەپ	ددان.
كىشتان	دوای ھەلاتنى رۆژو بان.
كەسەر	خەم، ئەندوو.
كۆرك	كۆخە رەشە.
كەچە	كۆن، بى كەلك لەكار كەوتوود.
كۆچك	دېوھان، پىشك، لەزاروۋى لوپى پىتى دەلئىن سورستان.
كەپەك	سقى نەۋبەلكە تەنكەى گەنە لە كولاندن و ھارىنى جىيا دەپىتتەۋە، بەزاراۋى لوپى پىتى دەلئى، سۆسى.
كەين و بەين	راز.
كەلا	مات، كەلايانئ ماتانئ، يارىبەكى مندالانە.
كەپكە	خۆلردانى مار بۆ خەوتن و پشودان.
كەمۇ	جاقى، زۆرزان.
كپ	۱- بى دەنگ، ھىمن . ۲- كورك بوونى مرىشك و ھەلئىشتىنى لەسەر ھىلكەكانى.

كه چ	خوار، مل كه چ، تهوین.
كه په سیسه	قهردبالغ.
كوتان	جهمه خواردنیکی میگه له مهره له پاون، به گشتی میگه له مهره هر رۆژی له به شینکی پاون ده له وه پیننکه پتی ده لیتن دانگه، بۆ رۆژی دواترش ده بیه نه شوینی دیکه له هه مان پاون واته دانگه یه کی دیکه ی دهوئ.
كۆنډر	كه نډر، نهو قولته ی ناو دریتی له كەندان.
كاش	هه موو.
كز	بی زهوق، بی گیول، نرم، بیهیتز.
كروړ	جۆره كاردیه كه له سهر بهردان ده پوئت.
كه لهك	تهرۆك، ته نكیش.
كوریكه	كوریکی برکه گوندۆره.
كه ل و كروم	پارچه پارچه، دهمو ددانی كه ل و كروم كرد.
كه رزپی	به خورتی، به تۆزی.
كوزر	بریتییه لهو نیوه گولنه پاچاریه كه لهو گولانه ی كه به بهر په پری جه نجر نه كه وتوون و نه كوتراون، به كوتك یابه گیره ده یكوتن و ده غله كه ی له ناودا ده ردیت.
كفر و گهز	دوو جۆره دارن ناوه كه یان بۆغۆش بۆوشكه بیرو به كاردی.
كاره كه ر	له سه رده می كۆن و ئیستاش له زۆر شوین و له زۆر مال به تاییه تی له مالی ناغاكان و له مالی سه رۆك خیله كان یه كیتکیان نه كرده (كاره كه ر) چ پیاو یاخود ئافره ت بۆ خزمه تکردنی خۆیان مال و منداله كانیان.

<p>كۆپەران</p>	<p>پارچە قايشىكى خوار كراۋەيە بۆملى ولاغىبە كاردى، كۆپەران ناۋ قايشە كە زۆر جاران (خورى) ياخود بېستە) نەخەنە ناۋى بۆنەۋى نازار بەگىيانى ولاغە كەنەگىنى كۆپەران لەكاتى رۆيشتىنى ولاغ و عەرەبانە بە كاردى لەلۈول كوردنى گۆش و كۆنەپەرۆو كۆنەلباد دروست دەكرىت، دەۋرى بەقايش دەگرن.</p>
<p>كەندوو</p>	<p>پىشان كەندرو ھەبوو، سەرەتا خۆرە كەيان نەكردە تورپماۋەيەك لىنكىان نەداۋ بۆنەۋى بېى بەقورنىكى چاك ئىنجا رۆژ بەرۆژ دروست دەكرا لەلای خوارۋە كونىكى لىندەكرتا پاشان (ناردو ساۋار برنجيان) تى دەكرد.</p>
<p>كەژى</p>	<p>لەگوريس پانترە ۋادارىكى ۋەك نەلقە پىۋەيە پى دەلئىن ھىسى.</p>
<p>كارك</p>	<p>جۆرە پىلاۋىكى كۆنە لەپىستە دروست دەكرا.</p>
<p>كەژاۋە</p>	<p>لەكاتى بوبك ھىنان، دەپازاندرایەۋە بۆ بوبك .</p>
<p>كيسەلە</p>	<p>كيسلەش جۆرە گىيان لەبەرىكە لەدەغل دەدات ۋشیرەكەى دەخوات وقەپىلكەكەى بەباتالى دەمىنىتسەۋە، لەشىۋەى كيسەلتى ناۋناۋە، بەلام رەنگەكەى بۆر ۋرەشە.</p>
<p>كورك</p>	<p>نەۋىش نەخۆشپەكە بەزۆرى توۋشى گەنم دەبىت نەۋىش چەند دەنكىك لەگولەكە، ۋەياگوالەكان بەنىۋەى رەش ھەلكەرىن لەشىۋەى دەرمان رەشك ۋايە گەلتى نەرمەۋزۋوش تۆزەكەى پەرت دەبىت ونوكى دەنكە گەنەكە دەكرى نەمنەخۆشپە توۋشى (جۆش دەبىت ھەروەك گەنم).</p>

<p>شاخی گیان له بهر تیکه که هه ندیك که ره ی تیده کهن بۆ سوینی داسه کانی به زلیه قسه لک جار به جار چه ندیکی لی دهرده هینریت ده یخه نه سه رده می داسه کان و ههسانی به سه ردا ده گێرن بۆ تیژ کردن.</p>	<p>که ره دان، که ره شاخ</p>
<p>پیسته ی بز نه له کاتی سه برینا که ولتی ناکه ن و ده ری ده هینن، یانی پیسته که ی له ناوه ندر ا شق ناکه ن به لکو به هیمنی گۆشته که ی له پیسته که ی ده که نه وه پیسته به ساغی ده مینیتته وه و چه فت و په لکه هه نارو مازی تیده که ن و به رغ ده کریت و نه رم و شل ده بیت و ده غاری و ناوی تیده که ن بۆ سه پانه کانیان پر ناویان ده کردو ده یان برده سه ر په پێژ.</p>	<p>کونده ی ناو</p>
<p>به شوینی دایشتن و هه سانه وه ونان خواردن ده لئی، و نهو شوینه ی که گشت که له په لیان لی داده نین.</p>	<p>کۆگه</p>
<p>پوش و کلۆشی گه نم و جۆی ورد کراو.</p>	<p>کا</p>
<p>له چه ند باره ش قرشه پیک دیت بۆ له ناوانی کونده ناو و دۆدانه ی (دۆ) بۆ ساردو فینکی به کار دیت، کونده رانی دیش له گوند هه یه دوو دیواری به قه ده به ژتیک دروست ده کریت ده بیتته دوو نهوم و سه ری ده گرن دار له ناو دیواره که رایه ر ده که نو پوش و په راشی ده خریتته ژیر کونده و ناوه چۆره که ی دیتته قه دی خوارئ.</p>	<p>کونده رانی په ریژن</p>
<p>به و کونانه ی ناوتۆپ (جه نجه ره که) ده لێن که کلچوو که کانی حوشرۆکه ی ده چینه ناوو پر ده کریت له به زو دوونگ و کاره موو بۆ سوپانی بالته که هه رتۆپیک دوو کونی تیدایه پێیان ده لئی، کلدانه، که به هه ردو تۆپ ده کا چوار کلدانه.</p>	<p>کلدانه</p>

فهرمهنگی کورده واری

<p>بریتییه له چوار ناسنی لووسی خری، پری به کلدانهی له حوشترۆکه کان به نندن به سایه ی کلکیکی تیژی باریک و دووفلیقانه له لای دهردهوی حوشترۆکه هه ره بریکی به لایه کدا نوشتایته وه.</p>	<p>کلچووکه</p>
<p>به وداره پشت کورده ده لاین که پشکه کانی کرتۆته ناوه خزی به گویره ی پشکه کان کیلیله ی له سه ر دروست ده کریت و له چه شنی پشتی کیسه له (له جیاتی کیلۆنی دهرگا به کارده هات).</p>	<p>کیسه له</p>
<p>له شیهوی جامی ناو خوار دهنهویه له دار دروست ده کریت بۆ دۆخوار دهنه وه به کار دیت.</p>	<p>کۆتک</p>
<p>بریتییه له گوریستیکی به دوو پیاوبیگری.</p>	<p>که مه ند</p>
<p>له (۵) گه ز قوماشی نه زۆر ته نک بی ونه نه ستور دروا به تیریتۆ قه ره که ی به رکیشک ده دورا پینان ده گوت (کراسی شکاکی)، ناوقه ده که ی به بشدینی باریک له ناوقه د له پشته وه ده به سن تۆزیک باغه لئی بچووکی ده بوو.</p>	<p>کراس</p>
<p>له (۵ و ۳) سی گه زونیو قوماشیکی نه ستوری به سیمی جوان ده دراو به شه قه ل یاقوماشی خامه کی مۆ رنینجا له سه ر کراسه که له ر ده کرا جیاوازیه کی نه رتۆی نییه له گه ل که وای ده شتی هه ولیر.</p>	<p>که وای</p>
<p>له (۵ و ۴) چوا ره تر و نیو قوماشیکی ته نک به سیمی ناسک ده برا.</p>	<p>کراس لایر</p>
<p>له (۳) مه تر قوماشیکی نه ستوری ره نگاو و رهنگی گولدار</p>	<p>که وای</p>

<p>كه وایان ده درووی ده گه پریاه وه سه رزه و قس نافرته ته كه ش له گه ل جلوبه ره كه كانی.</p>	<p>به شه قه ن</p>
<p>به و دارو كاریتیه به ده لئین كه ده دریتیه به پریدی كاریتیه كانی، وه یا ده دریتیه بهر كاریتیه شكاوی خانوو.</p>	<p>كۆنه گه</p>
<p>له (١) مه تر قوماشی ساده ی ته نك دوولای روخه كانی گولینكه ی بچوكی به نارموشی په شی به سیمی سپی گولینگه كه ده پیتچرا هه شیوو رۆخه كه می به پبولكه دروست ده كرد. واته پوله كه ی لی ده دوری.</p>	<p>كۆلوانه</p>
<p>به هورزی زستانان نافرته تان كه وای به لۆكه یان له بهر ده كرد نوری ش به ریان له كه ویکه ده داو هه ندی لۆكه یان له ناو ده كرد ئینجا خهت خهت ده یاندووری.</p>	<p>كه وای به لۆكه</p>
<p>خانوو یكی بچوكه، بژ به له وه رو (میشك) ده گرت.</p>	<p>كۆریت</p>
<p>له دیهات نافردت ده چنه ده روی گوند بژ خۆشوتنو جل شوتن.</p>	<p>كۆر</p>
<p>به م داره نه ستوو ره دهوتری كه ده هاویشریته سه ردیوار له كاتی خانوو دروست كردن.</p>	<p>كاریته</p>
<p>كورتكه و شهروال له سی گهز قوماشی ده دروا كۆنترین مۆدیلی جلی كوردیه.</p>	<p>كورتكه و شهروال</p>
<p>كراسی سپی له پۆلینی سپی له خهزنه ی ده یاندووری به نهنگوچك یان هه ندیک جار و دیان ده دوری سه ردهستی به قه رچه و یه خه ی كراسه كه بوزستانان پشت ملیان لی ده دوری به هاوینان بی پشت مل ده دورا.</p>	<p>كراسی سپی</p>

<p>کلاو</p>	<p>دروستکردنی کلاو به‌زۆری له‌خامه‌کی مۆر بوویان زۆر جارایش کهسک بوو به‌زۆری له‌دووچاره دروست ده‌کرا به‌کیان خړبوو نه‌وهی دیکه‌یان درێژ پارچه‌که‌ی ده‌که‌وێته سه‌سه‌ری خر هه‌لده‌برا، پارچه‌که‌ی تری چوار په‌نجه پان و دوو‌یست درێژ بوو، کلاویش چهند جوړتیکی هه‌بوو .</p> <p>۱- کلاوی سپی له‌داوی په‌مۆ دروست ده‌کرا.</p> <p>۲- کلاوی ره‌شو سپی په‌مۆده‌ریسن و به‌داو له‌گه‌لّ ده‌زوی ره‌ش به‌شیشکه‌ی ده‌یانچنی به‌نه‌خش شه‌ویش ده‌بوه کلاوی نه‌خش دا رکوره جاحیله‌کان له‌سه‌ریان ده‌نا.</p> <p>۳- کلاوی به‌سیم نه‌م کلاوه به‌قوماشی دروست ده‌کری.</p> <p>۴- کلاوی خوری له‌خوری مه‌ری دروست ده‌کرا، به‌زۆری پیاوه به‌سالآچوه‌کان له‌سه‌ریان ده‌کرد.</p>
<p>کۆچک</p>	<p>به‌وپارچه په‌رۆکه ده‌لێن که ده‌کریته سه‌ری منداڵ له‌بن گه‌رده‌نی به‌داویتیکی نیفوی کۆچکه‌ی گریّ ده‌دری پارچه‌که‌ش درێژه هه‌تایشتی پی منداڵه‌که ده‌هات (له‌شیه‌ی چارۆگه‌ی نافره‌ته).</p>
<p>کلینه</p>	<p>کلێته جوژه کلاوتیک بوو له‌خوری ده‌ریسرا، ده‌کرا به‌داو شه‌ویش ژنان دروستیان ده‌کرد، تایبه‌ت بوو به‌کورد (جاحیلان).</p>
<p>کارکه‌چه‌م</p>	<p>له‌پێستی چیلّ دروست ده‌کرا نه‌م پیتلاودش تایبه‌ت بوو به‌ جوتیاران.</p>

<p>په مۆیاخوری ده رتسرا ده کرا به داو، نینجا سناعه تکار دروستیان ده کرد بنه کی لاستیتی رده شه ویش تایه ی نۆتۆمبیل بوو سه ره کلاشه که یان ده چنی له وینه ی که ناماده یان کردبوو به سوژن ده یان چنی.</p>	<p>کلاش</p>
<p>نهم پیتلاوه بنه که ی له پستی حه یوان دروست ده کرا تا سه ری کار که که به نارموش ره نگاو ره نگ سیمی سپی زه رد ده نه خشا نهم پیتلاوه تایه وت بوو بۆ پیاوه ده وله مه نده کان و ناو داره کان بۆ زه ماوه ندو خۆشی له پیتیان ده کرد.</p>	<p>کارک</p>
<p>له تاسیه کی زیو یانزیر له دووه هوری سه وز و سووریان دوو میشکی و کلاوتیک پیکه اووه نهم دووه هوریه به ده دوری کلاوه که ووه ده پچرئو به قولابه قایمی ده که ن، نینجا تاسه که له سه ری کلاوه که و ده دورن.</p>	<p>کلاوتاس</p>
<p>زه ویتیکه باران لیدراو، که قورنه بی به کاری شه و هیت جوتی تیدابکریت که ش هاتووه، واته کاتی کیتلانی هاتووه.</p>	<p>که ش</p>
<p>دزی و وشک کراوه، شیوی گه نه کوتایه.</p>	<p>که شک</p>
<p>چیتشیتیکه له بروش و گوشت پیک دیت.</p>	<p>که شککه</p>
<p>شتیکه سپی بۆش له سه ر ناو یابه هۆی شور دنی شته ووه له سابوون پیتا ده بیت.</p>	<p>که ف</p>
<p>دوو ده دانی دریشو سه گو گورگ و پشیلهو شیرو په لینگ و به راز.</p>	<p>که لبه</p>
<p>زه ویه که به که لک کیتلان بیت.</p>	<p>کینگه</p>

فهرهنگی کوردیه واری

کش	کشه، بۆ ده رکردنی مریشک به کار دئی.
کزه	دهنگی سرتانی گۆشت.
کفن	پۆشاکیکه له مردووی ده نالینن.
کلور	بۆش، ناوبه تال و ده کو قامیش.
کوپه	گۆزدهی گهوره.
کیلان	زهوی هه لده ده ریتته وه به گاسن و بیل.
کاژ	پییستی مار، وه کو کراس بساغی به ساغی خۆی دای شه مالیت به بی دران.
کاسه	ده فرتیکه بۆ ناو خواردنه وه به کار دیت.
کالیار	ترۆزتییکه له برک نه کرابیتته وه و زۆر گه ورد بوی، و هه لگیرایی بۆتۆ.
کالا	پارچه ییکه بۆشاکی لی دروست بکرت.
کانی	کانیاو، چاوگه، زهوییکه له خویه وه ناوی لیه ده ده قوتی بۆ هه میشه یاله به هاردا.
کاوێژ	دهم به یه کدادانه وه کو بنیشت جووین، یا کاوێژی حه یوان.
کونده	بۆ سار کردنه وهی ناوبه کار دئی له پیسته ی بزن دروست ده کری.
که ره	رۆن چه ورینیکه له ماست و شیر شه گیریت له پاش ژه ندنی به مه شکه که ره تا نه توتیه وه و بیسی و دۆیه کی نه گیری پی نالین رۆن.
کۆران	کۆلان.
کن من	لای من.

ناماده‌کردنی : هوشیار نوری لهك

كەسب	كار، نیش.
كله‌تان	هاوخەم.
كه‌لهك	تەرمی مردوو.
كه‌سافەت	هەژاری.
كێهان	كامە.
كه‌پوو	لوت، دفن.
كه‌ناو	ناودر.
كۆز	خاوخیزان.
كۆپه	بێ كەلكە.
كار	پیشه، فرمان.
كاروان	قافلە.
كاروان سەرا	خان.
كاس	گێژ، وری، بێ هۆش.
كوچكه	گاشە بەرد، خێرکە.
كۆردە	سەرانی ناژەل.
كه‌لهش	لاشە.
كه‌سەر	غەم.
كوچاگر	بەو كوچكە بەردانت دەوری ناگردانە دەلێن كەمەجەل وشتی تری دەخەنسەر ناگری لەبندادە كەنەوه.
كز	نیوه وشك بونەوهیە.
كه‌ساس	بێ ئەوا، هەژار.

فهره نگی کرده واری

قهوم، که سوکار.	کهس
سهوزا، سهوزای .	کهس
کهژ، کیو، شاخ.	کهش
کهله شیر.	کهله باب
بالآبهرز.	کهله گهت
پشت.	که مهر
سیس.	کرچ
بای فینک وسارد.	کزهبای
فنجان.	کوپ
په لکه، پرچی هونراوه.	کهزی
خه، خفت.	که سهر
به رزم و نزم.	که ندوله ند
سنور.	که وشه ن
کزنه لان، مه بهست جیتی ژوان.	که ونه لان
که بیانو، ژنیکه گه وری مال بیت.	کاباب
کایه ن، جینگای کاتینکردن.	کادان
کارژوله، کرژیله، بیچوی بز ن.	کار
کیرد، چه قز.	کارد
کالهک، گندوره.	کارهک
کیتلان، ودرده برین.	کاشتن
که سیکه (کا) بفرۆشن.	کافرۆش

کاکله	ناوی گوژی پاك كراوه.
كهز	كویدریژ.
كهت	چواریا، چاریایه.
كاكه نه	برنجی كه له ی پاك كراو پلاوی.
كاكیله	چوار ددانن له بنه وه كه كهوتن دهرنابنه وه.
كان	كرچ، میوه ی نه گه یشتوو.
كالا	پارچه ییكه پۆشاكی لی دروست بكریت؟.
كان	مه عده ن.
كانیاو	كانی، چاوكه، چه شم.
كه په نهك	كه په كه، فهره نجی.
كو	چۆن.
كیهان	كامه.
كوچك	بهرد.
كه نوو	بۆ هه لگرتنی (نارد) به كاره هات، له قور دروست ده كرت، بلندی به بالای مرۆفێكه، له خواره وه پێچكه ی هه بوو، له به شی خواره وه له ناوه راستی كونیکی بۆ ده كرا به قه دهر ده ست پی وه كونیك، بۆ نارد دهره ینان، به په رۆ ده گه را .
كلك فس	جۆره مریشكێکی كورده وارییه، كلکی نییه، به زۆری رهنگی قاوه ییه (مریشكه كلك فسه كه مان مرردار بۆوه)، مریشكه قونده شی پیده یین.
كونده لان	كونده، كوونه، كونده لان نهو شوینه یه كه وهك سیبهرێك دروست ده كرت بۆ دانانی كونده و دۆدانه و جار جاریشی هێزه ی روون.

فهره‌نگی کوردە‌واری

کولانکه	خه‌لانکه، له ده‌لاقه بچو‌کتره، به زۆری خه‌ دروست ده‌کری، نه‌گه‌ر رووی له شه‌ماله‌ بوايه‌ بایه‌کی فینک ده‌هاته‌ ژوری.
کۆسه‌به‌به	نه‌و مرۆشه‌یه‌ که‌ سه‌رکرده‌ی تیبی یاری بووکه‌ به‌ بارانی ده‌کات.
کوهه	چۆن، چاوان، چتۆ.
کردبوویه‌ خۆ	خه‌رووی پتیه‌ گرتبوو.
کزه‌که‌ی کرد	گه‌رانه‌وه‌ به‌ دلته‌نگی، بی هیژ، خۆ کز کردن.
کوسکه‌ کوسک	زه‌قه‌ زه‌ق، بریسکانه‌وه‌ بۆ چاو.
کشت	تونده‌، وشته‌، چوست، به‌ په‌له‌، (ناورینیکی کشتی داوه‌).
کۆره‌ کۆر	قه‌مه‌بور، خۆ چه‌مانده‌وه‌، خوار بوونه‌وه‌.
کونده	کونه‌، له‌ پیتستی بزن دروست ده‌کرا، پاش غارانده‌ن، ناوی تیده‌کرا بۆ خوارده‌نه‌وه‌.
که‌په‌نگه	که‌په‌نگ، فه‌رده‌نجی، له‌ لوا به‌رخ دروست ده‌کری.
که‌شکه‌ نه‌ژنو	ره‌قی نه‌ژنو، کلاوه‌ چۆک.
کۆره‌ ری	باریکه‌ ، رینگای بچوک، بزنه‌ ری، رینگایه‌که‌ که‌ زۆر له‌میژه‌ پیاده‌ی پیدا نا‌روا.
که‌به‌ر	درکینکی هاوینه‌یه‌، بۆ هه‌راشی خانوبه‌کارده‌ی، به‌ریکی هه‌یه‌ پیتی ده‌گوتری(شه‌فه‌له‌)، که‌سینک ماری پتیه‌ بدات نه‌و به‌ره‌ بخواست باشه‌.
که‌تن که‌ر	که‌تن، مزیر، خرابه‌، زیان. نه‌و که‌سه‌ی خرابه‌کاری ده‌کا
که‌یف و ماشا	هه‌وه‌س، نا‌ده‌زو.
که‌وده‌ری	هیچ نه‌دیت، نه‌دیتکه‌، نه‌دی و بدی.
که‌سمان له‌ که‌س	پاکبوونه‌وه‌، هه‌رکه‌س بۆخۆی.
کۆریس	بزن و کارو ته‌گه‌و مه‌رو به‌رانی بی شاخ، بی قۆج.

ناماده کردنی : هوشیار نوری لهك

كاره كۆرپه	كاره ساوا، كارى بزينكى درهنگ زى.
كايىنك	كه لهش، لهش و لار گهوره.
كېر	كې بوونهوه، وسكت بوون، ژير بوون.
كانيسه ستوور	رهزا گران، رهزا قورس، به كهسيك ده لىن له بهر د لان خوش نه بى.
كويرژگۆكه	بجوو ككراوهى (كوپ)ه.
كۆتك	نهو جام (باديهيه كه له دار دروست ده كرا، تاييهت بوو به دۆ خوار د نهوه.
كوچكه كه	خركه بهرد، پلاره قسه.
كه ره مستانى	ياريه كى كورده واريه شهوان ده كرا به زۆرى له كاتى گمه لاره و هى جوانان، برتتويه له (نن) كلاو، نهنگوستيله يه كى له ناو ده شار درا يه وه.
كه پوو	لووت، دفن.
كۆز و شه شه	تير و په ره، پر به پىستى.
كىوه	بۆكوى، بۆچ جينگه يه ك، كيهه.
كه تره	كه نهفت، په ككه وته.
كه سته كه	نهو خۆلويه كه ناو رهقى كردوه.
كۆز مه	كوزر، نهو گۆله گهغه ي كه دانى ته واو لى پاك نه را وه ته وه.
كيرمىز	نيزينه، نهوه ي توخمى نير بى.
كۆريت	ژورويكى بچووكه له لا چه پىنك بۆ مريشك و په له وهر.
كسپه	كزه، كسپه، دل سوتان، دهنگى ناو به ناگر دا كردن.

پیتی (گ)	
گور	<p>۱- گوریه ناگر، بلیسهی ناگر.</p> <p>۲- پهلامار، تاودان، گوری کردی واته پهلاماری دا.</p>
گهردی بهیانی	کازیوه، تاریک و روونی بهیانی.
گن فوکانن	<p>جۆره یارییه کی منداآنهیه نهوکهسهی که یاریه کهمی له دهست، نه گهر بیگهنن گویی راده کیشن تا شته که فره نه دات گویی بهرنادات ده لیت گیتی فه قیران رامه کیشن ئینجا شته که فره ده دات.</p>
گرناگه	مهراق، همردهیهوئ- گرناغهی لی داگرت.
گهرش	۱- گروو، ۲- نۆبه. گهری تۆبه گۆرانی بلیی.
گهردوو وورد	زهوی به یاردوای باران بارین بچیندریت پیتی ده لیتن گهردو وورد.
گهلور	تویری.
گه مپور	ناپیاو.
گۆرده	که سیکه یارمه تی هه ژارانو براده رانی نه دات و هه همیشه کلکی ناغا بیت.
گیزهن	شریتیکه له ناری رووبارو زینه کان به هۆی نهودی زۆر قولهو ناو ددهزیت، هه سروشتیکی لیوه راده کیشیت.
گاشه	گاشه بهرد بهردیکی گه وریه که مرۆژ ده توانیت راییره شینیت گاشه بهردیش له کوچکه بهرد گه ورتیه.
گه مه	یاری، وازی.
گرد کردنه وه	کۆبوونه وه.

گاز	دۆخ. له سه رگازی پشت نووستیه.
گرناغه	سووریبون، گرناگه.
گهیی	پینگه یشت، بز میتوه به کاردیت.
گۆتنگهر	ناژاره.
گینچهر	شهر پیفروشتن.
گرونیو	نهو پارچه قوماشهیه که له بن ههنگلی کراس و کهوی ده به نهوه.
گهر	گۆری، ریز، نۆبهت، گهری کییه، گۆزانی بلی، ده گرتیهوه، سه رجهم، خۆشی بۆ دوانه گهر له هه مووانه.
گه	گرینی دهست و پی.
گۆیان	له دهست و هردانو بی خیرکردن شیواندن، گۆیانندی واته ههری پشیتوا.
گوپ	کاتیك دم پر ناو پا پر ههوا ده گرتیت روومت بهرز ده بیتسهوه له و کاته بهروومت ده گوتریت گوپ، ههروهها بهروومتهی پری مندالان ده گوتریت گوپ، نهو مناله گوپی خپ.
گیشکه	له بیژینگدانی دانه و تلهو فیه دانی کوزه ره کهی.
گلیره	دوای نهوهی کوریکه ی برکه ی بیستان (گندۆره، ته روۆزی و خیارو...) دهوری، ژیره کهی که له ده نکه نوکینک گه وره تره، پیی ده گوتریت گلیره.
گردبوونهوه	خپبوونهوه، کژیبوونهوه.
گرپ	۱- دهست به سه رداگرتن، نه م ههواره گر دراوه. ۲- ددانی شاش، واش و گه وره. ۳- گوریه ناگر- گپی تی به ربوو.

<p>یه کیتک یه کیتک بریندار بیئت و له ناو خویته که می غلۆز بیئتسه وه، نه گهر گوی در یژنیک خۆی له خۆل وهر بدات. بریندار بیئت و له ناو خویته که می غلۆز بیئتسه وه، نه گهر گوی در یژنیک خۆی له خۆل وهر بدات.</p>	<p>گه وزین</p>
<p>(نۆژدن) نهو گوره ناسنه خوشکر دایه به که له لای پشتسه وه ی له چشنی نیو بازنه ی خوار کرا وه ته وه و زمانه ی هه و جاری تیدا گیر ده کری که پێ ده لێن کوبه ی ناسن، به سایه ی تۆپق وه یا بازنی گاسن نایه لی زمانه ی هه و جار بترازی و له گاسنه که جودا بیته وه.</p>	<p>گاسنی ته خته</p>
<p>بهم جۆره چاندنه ده لێن که یب رای که شتیار مان شو یا وه ردی هه بووه نه یترانیوه له پایزی پیچشی باران په ره تو ی بکات له دوای بارینی باران وه یا په ره که تن ده یچینی به وه ده لێن گهردوه ره.</p>	<p>گهردووهر</p>
<p>بۆ دابرینی بهری دوور نه به سه رباله هیلکی راست دد دوری و قه درو بهری پی دیاری ده کات، به ره که جیاواز ده کات وه له ته باره که بۆ دورین هه رچهنده قه دو بهر کورت بیئت، ههنده سه پانه کانباشه چونکه زۆر ماندونابن پشت راست ده که نه وه.</p>	<p>گاز</p>
<p>گیره بریتیه له دابه ستانی چهنده و لاغ جا چ (گۆی در یژ) که ره، وه یا و لاغی به رزه (نیستر) و (باگیر) و (ماین و نه سپ) وه یا دابه ستانی چهنده (گایهک) له ته نیشته یه کترو به ستن و دیان له ملی یه کتر چ به ریشمه و قه راسه، چ به قولفه ی گوریس و له مل کردنی و لاغه کان.</p>	<p>گیره</p>

<p>سه پانه که وهیا (گێره که ره که) گوریستیک له ملی، وهیا ده یکاته دهست جه له وی و لاغی (بنه ی) گێره . به قامچی و لاغه که ی سه ره وه نه وانی تر ده سوړینی به سه ر قرشه که، هه تا وه کو جوان قرشه که هورده بیت و ده کریت تارمه و شنه باده کریت و گه نم و کابه که لیکتر جیا ده کرایه وه .</p>	
<p>له دانانی چه ند باوه شی گه نم پینک دیت به مه رجی گو له گه نه کان بکه ونه ده ره وه، و چنکه گو له کان به هیزه و بۆ سوړ هه لگه رنی گه نه که یه له (۴-۵) ریز داد نه ریت .</p>	<p>گه لاوێژ</p>
<p>به پیاویکی به ژن کورت و گچکه ده گورتیت .</p>	<p>گو له</p>
<p>له دانانی باوه شی جۆیتیک دیت، به مه رجی گو له جۆیه کان بکه ونه ناوه وه ی گیشه، له بهر ناسکی و کیشانی (شی) و قل و بوونی جۆیه، چونکه جۆهیشتان نیمه ته ری هه یه که دهست ده کرێ به دورینه وه ی .</p>	<p>گیشه</p>
<p>(به کره) بریتیه له داریکی لوله ی زمانه ده ره یندراو، بۆ به ند کردن و تیکه له لکیشانی پینچه شه غره کان به کار دیت درینۆ یه که ی نزیکه ی (۵۰-۶۰) سم ده بیت .</p>	<p>گه ره گه ره</p>
<p>بۆ هه ر شه غره یه که یه که گوریسی درینۆ به کار دینن و دوو زه نگو له ی پتوه ده به ستن ویا دوو گوریسی به کار دینن .</p>	<p>گوریسی شه غره</p>
<p>به حیران و لاوک بیژ ده لئین، که له کاتی ژن هینان به زم و ره زمی شایی لاوک و حه یران مه قام ده لئین .</p>	<p>گو ئنده</p>
<p>کۆمه لیک له دهنگ خۆش و گۆزانی بیژ له کاتی دانیشنیکی تاییه تیدا هه موو به شداری گۆزانی گو تنده که ن به وشپوه گۆزانی یانه ده لئین (گه ره لاوژه) .</p>	<p>گه ره لاوژه</p>

فهرمهنگی کورده واری

گورگه لوقه	جۆره رۆیشتنیتکی وه کو راکردنه.
گاسن	گاسنیتکی زلی دهم پانه و دریش لهشکلێ بیل، بهلام گاسن گهوره تره، ده کریت زبانهی هه و جاردا زهوی پی هه ل نه درئ، و پی نه کیندرئ.
گهواره	بارانیتکه له هه ندئ جینگا بیاری و له هه ندئ جینگانه باری.
گۆدریژ	که.
گاز	بانگ.
گور	گول.
گورمه لان	شوینی سیبه روسارد.
گه ری	گه لی.
گۆلم	چهنگ، ناوده ست.
گازمه ری پشت	برپه ری پشت.
گورمگومه	مه سینه ی قاره.
گاپان	کۆمه لیک مانگا.
گاز ده کوری	بانکی ده کرد.
گزییر	هه ژار.
گراو	یار.
گابهرد	بهردی زۆر گه وره.
گهزه	قه پ.
گازگرتن	قه پ گرتن.
گامینشی	جوریتکه له لهش ڕه شه ولاغ و له مانگا گه وره تره.
گه نور	بیتکاره ته مه ل.

ناماده کردنی : هوشیار نوری له

گله	بلیسه‌ی ناگره.
گر	تاوو بلیسه ناگر.
گران	قورس، به‌نرخ.
گمه	ده‌نگ و ناله‌ی کۆتر.
گو	شتی خپ.
گوو	پیسایی نادمیزاد.
گوپ	روومه‌ت.
گويزان	کاخرامان، چه‌قوری سه‌رتاشین.
گیان	رۆح، هۆی ژیان.
گیه‌په‌ره	نه‌ستواری مل.
گیز	کۆیز.
گیزژ	وورپی هۆش.
گیسک	کاری بز له‌ته‌مه‌نی به‌کسالیدا.
گیل	نه‌فام، بی‌عه‌قل.
گینگل	پیتج خواردنی مار.
گیلاس	نالوبالو.
گه‌پیده	گه‌پۆک.
گه‌وه	پیتچی کیتو.
گیشه	که دروینسه‌ی جو ده‌کریت مه‌لۆکان کۆ ده‌کریتسه‌وه، له شوینتیک له‌سه‌ر به‌کی داده‌نین، گوله‌ جوپه‌کان بۆ ناوه‌وه ده‌بن و پیتی ده‌گوتری (گیشه)، هه‌رچی گه‌فه له کاتی دروینسه مه‌لۆکان کۆده‌کریتسه‌وه له‌سه‌ر به‌ک پیتی ده‌لین (گه‌لاویژ) گولتی گه‌فه‌کان بۆ ده‌روه ده‌چن.

فهرهنگی کوردده واری

گهز	پتوره ریتیکی جاران بوو له جیاتی مهتر به کار دههات، ۹۰ سم ده بی، پتوره ریتیکی نینگلیزییه بهک (یارده) به.
گیسک	کاری له شیر بر او، کار پاش چوار مانگ ده بیته (گیسک) به رخیش ده بیته (کاوپ).
گجیلوکه	بچوک، گچکه، ورد، سوکه لهی گچکه به.
گروازه	لول، قزی گری گری.
گردان	دهست به سه سردا گرتن، کردنه هی خۆ، گهسک له دهوره دان.
گژ	خهریک، (دایکم خهریکی نان کردنه)، به گژ داچوون، شهر پینفرۆشتن.
گوراج خوش	دلخۆش، به هه وهس، به زهوق، به کهیف.
گینمه گیلیم	چه ند و چوون، گه مه و گالته، (هۆ بایینه کابرا گیلمه گیلیم نازانی).
گۆد	گۆج، سپ بوون.
گزوفت بدات	دیق بکات، تامه زۆ، دلچونیتی زۆر.
گۆده گۆد	رۆیشتنی نارێک، خراب ریکردن، سست رۆیشتن.
گوردی مس	بزنی ناوچه وان سپی.
گرده بر	له ناوه راسترا، به زۆری بۆ شکان به کاردی (دهستی منداله که گرده بر شکا).
گهشکه	خوو، فی، له خۆچوون.
گزگل	کورت به بالا، قوته، به ژن کورت.
گۆلمه	گۆلم، پری ههردوو دهست به ویک هینانه وه و کورژکده وه.
گردان	هه لکردنی نوتومبیل، به گری خست، لیخورین، ناژۆتن له کاتی ههویز مالدین سهردتا گرش دهدری.

ناماده‌کردنی : هوشیار نوری لهك

گوباج	كهيف، زهوق، هه‌هه‌س، دلخۆش.
گه‌وز	نه‌ملا و نه‌ولا.
گه‌وزاندن	له‌بنه‌خۆنان، هه‌لگه‌تێ و وه‌رگه‌تێ كردن، جۆره‌ ياره‌يه‌كه‌ كورده‌واره‌يه‌.
گاز	گاز كردن، بانگ كردن.
گاز	يه‌كه‌م ده‌ست بپه‌ركردنی درويته‌.
گوتته	نه‌و په‌نايه‌يه‌ له‌سه‌ربان دروست ده‌كړی، يان پشت به‌ستی ديواره‌ له‌ ترسی كه‌وتن.
گۆرين	جاران، پيشان(به‌سه‌ر ديواره‌كه‌ی گۆرين هه‌لگه‌را).
گيا نير بوون	كاتيك كه‌ گيا گول ده‌كات و ناوی ناميتنی.
گه‌رناگه	مه‌راق، هه‌ز، ناره‌زوو.
گورگه‌ لۆقه	نهرمه‌ غار، هه‌روه‌له‌.
گورگه‌ لۆقه	هه‌لاتنی له‌سه‌ره‌خۆ، نهرمه‌ غار.
گاگۆنه	يه‌كه‌م رۆيشتنی مندالان له‌سه‌ر دوو ده‌ست و پي.
گورگه	ليوار، مۆزه، نه‌و قوربه‌سته‌ زياده‌يه‌ له‌سه‌ر ريشی سه‌ره‌وه‌ی ديوار داده‌نريت.
گۆنگه‌ر	گۆبه‌ند، شه‌رفروشی، ته‌شقه‌له‌، به‌زمی شه‌ر.
گيره	كوتانی جۆخين، چه‌ند ولاختيك لينكدی جه‌له‌ ده‌كه‌ن به‌سه‌ر جۆخين ده‌خزين و له‌سه‌ر ده‌سورين، نه‌م كاره‌ بۆنه‌وه‌يه‌ كه‌ جۆخين ناماده‌بێ بۆجه‌نجه‌ر كردن.

پیتی (ل)	
له بهر	بۆ خاتری. له بهر وی نه هاتم.
له چك	لايه كى چه نه يان بهرام پيل.
له چاك	لاسى گزوكيا.
له چهك	چه فه.
له زهوانى نابوو	تهنگى پى هه لچنيسوو.
بۆگه	نهو گيايه كه لده و روبه رى ناوى وه ستاو ده پوت
لاكىل	لاكيل نهو زهويه يه كه جووتيار ده بكيتلى و به جيتى ديتلى، واته لهم گونده نيشته جى نابى، جانگه ر هات نهوا ده يدور تته وه، نه گه ر نه هاتيش بوو وازى ليد يتت.
له وچه	زۆر بلى.
له نكاوړا	كتوپ.
لاييده	بينگانه.
لاهل	لاسا.
ليراو	بيلاد، به فراو، به مهرجى به فركه ي ناو ده كه زياتر بيت.
لا ترقه وچ	نارنك.
له دواى داوه	بوارى پى داوه.
لات	نيشانه و ديار كردنى پارچه زهويه كه بۆ تۆدان و كينلان.
له وده	بريتيه له چوار ديوارى به قه ده ر پيشتينه ي زه لام ده به ستيت، دوو ديوارى دريژه نهو سه ره كمش وهك خانووى جزيرى به سى گۆشه ي ديواره كى دروست كراوه دريژه و كورتى به گوتيره ي زۆرى و كه ميبه.
لۆله پ	دارتيكى له مەشكە دەبەستری، بۆنەهەى نافردت دەستی پێوه بگرن، له كاتن مەشكە هەژانداندا.

پارچه ناسنیکه له چه سنی پیشه قانه، به لآم دهمه که ی نیو بازنه یه جوتیار به کاری ده هینسی بۆ گۆکردنه وه ی گاسنو هه وجار به تاییه تی له جوت کردنی زستان و به حاردا.	لاجوتته
ده فریکه وه کو سینی پان له دار دروست کراوه بۆ هه لته کاندنی دانه و یله.	له نگه ری
شوتیکه ناژه لی تیدا بله وه پیت خواردنی تیدا بخوات وه کو کز و گیاو پوش له ناقاردا.	له وهر
به و خوریه ده گوتری که بۆیه که بچار له به رخ ده کریتته وه.	لوا
ته وقه سه ری شاخ و کیتو به رزترین شوین له سه ر شاخ و لق پژی دره خت.	لوتکه
لیو.	لج
بۆچی.	لۆچی
تم، غوبار.	له یل
پتوبست.	لازم
هه ژار بی نه وا.	لات
که رته، نیوه، پارچه.	له ت
شتی دوو که رت، وه کو له تکه نوک، له تکه هه رمن.	له تکه
لاواز.	له ر
له رزوتا، ترس، له رزه.	له رز
جهو جۆلی نه ندام به هۆیکه وه.	له رزین
لاشه، نه ندام، به دهن، جهسته، کهن.	له ش
سویا.	له شکر
دانه له غاو.	له غاو

فهره نگی کورده واری

لهف	پیتچانه ویدی شت وه کر جینگاردی لهف
لهق	شل
لهقه	جوتسه وه شانندن یالیدانه بیه پی
لهقاندن	جولاندن، شل کردن.
لهموز	قه پوز، ددم لچی ناژهل، نهو نه نداودی له کاتی ناو خوار د نه و ددا ته پنه بی.
لق	چل، لق و پزیی دره ختو گژو گیا.
لم	چه وزیخ.
لینگ	قاج، پی لاق.
لوج	چرچ، گرژ.
لوره	ددهنگی سه گ و گورگ و چه قه ل.
لوس	بی موو، ساف، فر.
لوژ	لوش، زویر، مات.
لیته	قوراو، چ لپاو.
لیخن	ناوی پیسی و لیل.
لینزه	ره هیله بارانی توند، تزق.
لیژماو	لافار.
لیس	لیسک، لیزگ، هیلانه کردنی پاساری به کومه ل.
لیسانه وه	زبان به شتدا هیتان.
لینشاو	زور زه به نه.
لیف	لیفه.
لیفه	لنکه ی خورشوردن.
لیک	ناوی ددم.

ناماده‌کردنی : هوشیار نوری لهك

لینج	شتیکه بنوسیت به په کدا وه کو چریش.
لینوار	که نار، قهراخی شت، زروار.
لینوان	سه‌رپر.
لیویان	لیهاتن، ژان کردن
لگن	قاپی گه‌وره، له‌نگه‌ری، ده‌فری گه‌وره.
له کن	له لای، له په‌نا کنه من، لای من.
لپر لپر	لوزچاری، گری گری، دم و چاویت که زیپکه و قینچکه‌ی زۆری لیهاتین.
له کودیله‌ی دلیه‌وه	له هم‌مو دلیه‌وه، له ناخیه‌وه.
له نکاوپا	له پریکه‌وه، له هی‌کرا.
له شروان	له خه‌فته‌تان، له چه‌ژمه‌تان، له سوپیان، له خه‌مان، له تاوان، (له شروان له هه‌ناوه‌وه ده‌کولن).
له چه‌ژمه‌تان	چه‌ژمه‌ت، داخ، سوی، نیش، خه‌فته، که‌سه‌ر، خه‌م.
لۆ	بۆ، بۆچی، (نه‌وه لۆ فیره نان کردن نابی؟).
لارښه	تیراره، نه‌خوشییه‌کی ناژه‌لانه‌یه.
له‌وغه	ده‌نگه‌ ده‌نگ، گاله‌ گال، هه‌را هه‌را، زۆر بری، هاتوو هاوار.
له‌زگ بوو	خه‌ریک بوو، زۆری نه‌صابوو، (له زگ بوو له زروکه بدات).
له عۆده‌شی نایه‌ت	ده‌ره‌فته‌تی نایه‌ت، له توانای نایه‌ت، پیتی ناوه‌ستی، ده‌ره‌فته‌تی نایه‌ت.
لۆی مه‌یسه‌رنابن	مه‌یسه‌ر نه‌بوون، جیبه‌جی نه‌بوون، ریکنه‌که‌وتن.
له سه‌رین	له جیاتی، له باتی، له بری، (له‌سه‌رینی په‌نجه‌ گه‌ستم دارکاری ده‌که‌م).

فهرمهنگی کورد هوارى

لايين	ليتره مه بهست (مستهر لايين) ه له سالى (١٩٣٤) زهوى به سهر ناغاكسانى كوردستان دابهش ده كرد. ههروهه سالى (تهوسيه) شى پى ده گوتى.
له حيدده تان	له تووره بيان، له قه هران، له جهژمه تان.
له گوپ دان	گوپ، لا روومت، كه دم داده خرى و پر ده كرى له (با)، له گريدان بۆ كه سى به كاردى كه نه توانى كارىك نه بجام بدات.
لاگر	لالووت، دووشك، ته ره فدار.
له ته شكى خويدا	گه راپه وه بى نه ودى هيچ جيبه جى بكات.
له زنگه	له وانويه، خهريكه، رهنكه، (له سويان له زنگه ديق بكه م).
له خرتورى و وردان	له زهوى كوتان، له خول و وردان، له بنه خوتان (بۆ شهرو دهسته كه مه به كاردىت) (كاوه غه نيمه كهى بلند كردوله خرتورى و وردا).
له قارچهى ژورى	بنه بان، له قولينچكى ژورى، له تاريكايى ژورى.
له بينه و بهستانداى	بينه و بهسته، تيكه و لينكه، سهين و بهين، ماملهت، ليتره پتر بۆ كارى خراب و فرت و فيتل به كار ديت.
له قهوام	قهوام، توانا، (نه و خواردنه له قهوامى من دا نيه).
له شمه شم	فينگه فينگ، گريان، نيود گريان.
له نيم دهرىوو	كهوته قسان، زمانى گهرا، (هه ره هنده ليم دهرىوو چى خراب بو گوتى).
له جهژمه تان	جهژمهت، خهفته، رق، له حيدده تان.
له مگيز	له ره قاز، به تام، خوش.
له تامى رهتدا	له حهد دهرچوو، بى تامى كرد، گه يشته زندهى، تيبه پاراندىن، زيده روى كرد.

لای نه هوهنتر بوو	نه هوهنتر، ناسانتر، خۆشتر، سهختتر، دژوارتر، نازارتر، (مردنی له لای نه هوهنتر بوو له گریان) .
لنگی دایی	پری دایی، پری کیشی کرد، هه لیکوتایه سر.
له هیکهوه	له نکاورا، له پریکا راجه نین، مورچکه .
لامل	که لله رهق، عیناد، بۆ که سینکه که خراب بیهه رایی.
له واشه	فاق، که رسته یه که له دوو دار پینکه وه گری دراو پینکه اته، نالبه ند، له کاتی ئالکردنی و لآخی چه مووش له ههردوو لهجی سه ره وه و بنه وه ی ده به ست تا کو له بهر نیشو نازار نه توانی خزی هه لدا .
له بهرت ده روا	بۆت ده لوی، بۆت ده ره خسی، (هه رچی بکه ی له بهرت ده روا) .
له هیزه گرتن	هیزه چه شنێ کونده و مه شکه یه له پیستی بزنی دروست دکرئ، رۆنی مه ری خۆمانه ی تیده که ن، که سینک بکه وتایه یان هه لئێر ابوایه، یان به لێدان نازاری هه بوایه، بۆ نه رم بوونه وه له هیزه یان ده گرت .
لات	پارچه زهوی خهت بۆرا کینشراو، له کاتی تۆکردن زهوی ده کریته چه ندلاتیک، بۆنه وه ی له تۆدان لیبان تیکنه چی .
له چیان کردن	ده رخوا ردیان داره، به که سینکی به رتیل خۆر ده گوتری .
له یهاتن	نه خۆشیه کی کوشنده یه، به زۆری به کولکی گه وره ده گوتری (له یهاتن) .
له وه	کادین، لۆده، له ده ره وه ی ناوایی دروست ده کرا له چه شنێ خانوئیک .
له مه چیتر	نه جنده، جنۆکه .
له وشوئ	بۆ شیبیی، بۆ نانی شتواران .
له وچه	سوورتك، منجر، قسه نه زان .
له نیهت ده چیت	قیس، کیسی، له ده ستت ده روا .

بیستی (م)	
مزمووره	جۆره چیشتیکه جاران له ناههنگی سووک گواستنوهی چیشتی مزمووره ددرا نافردتان ویلاو ساواریا پراغ ددرا پیوان.
مهراق	۱- میگز، تامه زرق، ناره زوو- مهراقمه بجمه ناگری. ۲- خم، په ژاره- نه وندنه مهراق له برابه چه پرا غه کهت مه خۆ.
مرخ	ته ماح، چاولیبون، مرخی لی خۆشکر دیه.
مروده	به حه زردت، قاندر، خوپیوه گرتووه.
مشوهش	نیگه ران.
مۆن	کاریکی به دکرابی و به چاویه وه دیار بیست، چاوی چه ندبه تاییه تی یۆ مندالان.
موچرک	ته زین، راجله کین- رۆسته م موچرکی به له شی داها.
مقهسه	جۆره رووه کیتکه به هاران ده رویت، بنکه که می ده خوریت و له شیوه ی سه ره کی قیز به له و پیفۆک و شیلماشاقه.
موکر	سوور بوون.
مشتومر	کیشه و خفت و هشت.
مشت	پیر.
مشتو مان	پیر له سه ر لیوان.
مات	مه لول، حه یران و سه رگه ردان.
مهنگۆز	ته ره س، قسه یه کی ناشرینه به یه کیتکه ده گوتریت که باباشی نه جولیته وه.

کاندی	ماندوو، کفت، له فارسی (ماندد، کوفته) ده گوتریت.
مپه بند	مه ورده، له بر به بند هاتوو، نهو شته چه نده به هیتزه ده لیتی مپه بنده .
مۆره	نهو قوره خوساو پر له کایه به که ده خریته دواریزی خشتی حه وشه گردانو کردنه مولک له یاری مندا لان، مۆره مۆره مۆره لیتداوه کس دهستی لی نه داوه.
مپوده	هۆگر.
مله و مز	مله ستور، به مرزقی به خۆده ده گوتریت.
مشتمپ	حه فت و هه شت، کیشه، شهرو هه را.
مله و پ	که لله ره ق.
مردوخ	ته مبه ل له کارو جولانه وه.
مزانه	داریکی نه ستوری دریزی دۆله، نزیکه ی دوومه تر ده بیته وه ک کاریتیه هه ردوو سه ره که ی چه ند کونیکه تیدایه لای هه و رازی بو ناو (بۆسه) زه نگوله ی نیرده چیت به سایه ی سه رمزانکه له نیرده که به ند ده کړئ، سه ره که ی تری له گه ل باسکه هه و جار تووند ده کړئ به چه ند سنگی دار یاناسن که پئ ده لیتن خه په، واش ده بوو چه ند تۆقی ناسن وه باسیق لی ده دراو توند ده کړا.
مه ره غان (مه راغان)	له شتیه ی داسی دوورنه به، به لام ددمو ده سکه که ی گه و ره و دریتزه بو دوورینی گیاو گۆلی سه ر قاده نا خۆشه کانی (چیا) و زه مه نده و ده و ناوه کان به کار دیت له ترسی زینده وه در ناریکی شوین به م چۆره دروست کړاوه.

فهرهنگی کورده واری

مه دۆ (مه لۆ)	چهند سوار ديه كه خړ ده كرتتوره سه رهيك له (١-٤) سواره پي ددلين (مه لۆ).
ملهی سه پان	له گه ل كۆمه له سه پانتيكي تر چهند سه پانتيك وديا دو سه پان دهبوه (رکه ومله) له دوورنه كرندا، مه رچيان دد كرد كه پشت راست نه كه نه وه هه تابه رته واو ددهيت وديا هه تا چيشتاني زۆر جار كه له كار دده ترازا (سه پان) پشتيان راست و دكردوه هه تا نه و سوار وه باوه شه دوراوانه ره وانه ي گوند ده كرانه وه له گونديش ژنان دهيان كوتاو گه نه كه يان به ده ستار ده هاري و دهيان كرده هه وير نان و نه ستورك دهيان هينا وده سه ر په ريز نينجا سه پانه كان پشتيان راست دد كردوه نه و ستور كه يان ده خوارد.
مروومو	كه پان و سوران ويۆنكر دنه بو دۆزينه ودي خوارد مه ني .
ميشكه	به رخی سوا كه دايكي ميري پي ده لين (ميشكه).
مله جه لجه	جمله شتودي جه ره يه كي بچووكه ومل باريكه جوتيار ناوي پي ده باته سه ر زوي بو خوارد نه وه.
ماده	نه ساس و بنه رته و بنچينه بو دروستكر دنه هه مووشتن (هه وئين).
مانگابيره	كاتي نيورده ل به هاردا كه گاگل دتته وه بو ناوايي بو هه وانه وه دوشين.
مانگابه كهن	مانگابه كه هاتيته كهن و كه له گاي زۆري به دواوه ديت.
مجرو	كوير بووني ونه ديتني چاود.

ناماده‌کردنی : هوشيار نوری لهك

مه‌شیره‌وه	ونی مه‌که، په‌نای مه‌ده.
مه‌حس	داوی له‌چهرم دروست کراوه.
مه‌فته‌ن	ولات، وه‌ته‌ن.
مه‌چلیس	کۆری دانیشتنی پیاوان.
مه‌چیلدی	دراویکی زیری سه‌رده‌می عوسمانییه.
مه‌یت	تهرم، لاشه‌ی مردوو.
مه‌یدان	گۆزه‌پانی جه‌نگ.
میگه‌ل	رانه‌مه‌ر، یابزن.
مجیور	به‌وکسه‌ ده‌لین که‌خزمه‌تی مزگه‌وت و چاک و پیره‌ مردوو‌ه‌کان ده‌که‌ن.
موچرک	راچه‌ نینه‌کی کورت.
میرابی‌مل	ده‌وره‌ی مل.
میرده‌زمه	حنزکه، نه‌جنده.
مانوس	به‌رازی میته.
مار	مال.
منداز	نیشان.
میعی	پور خوشکی دایک یا خوشکی باروک.
مه‌شکۆره	مه‌شکه‌ بۆ دروست کردنی که‌ره‌و دۆ به‌کار دیت.
موشه‌چه‌ر	گولدان.
مانقول	پیاوی لی‌وه‌شاوه، په‌سند.
میرخاس	که‌له‌میرد، پیاوی نازا، جوامیر.

فەرھەنگى كوردەھوارى

مەردوم.	مەرۆڭ، پىياو، زەلام، مەردوم.
مەزىن	گەررە.
مەزھەب	رېچىكە.
مەنزىل	ھۆدە، خانى.
مەلۇكىش	كىشكەر، تىلە كىش.
مەشغول	خەرىك.
مەلىيان	تەژى، پىر.
مەرام	مەبەست.
مۇر	نىشانە، شەقل.
ماچە	ھىستىرى مېنگە.
مارانگاز	مارانگەستە، كەسىكە مار پىتەدى داىبىت.
مافا	حەق.
ماكەر	دېلەكەر.
مان	دارايى، سامان، مار.
مامەر	مىر، مېرىشك، مرنىچ، كەمرگ.
مان	قېن، رىك كەيەلگرتىنى چارەدوئى.
مانگۇر	گەررە كىچ، كەنىشكە غازدەب، مانگۇر.
مانگۇ	ماندو ھىلاك.
مايىنە	مىيىنە، دژى نىرىنەيە.
ماووس	نەشكەنجە، خەركەمان، خەركەوان.
مان لەيەك	ھاوماڭ، ھاوبەش.

ناماده کردنی : هوشيار نوری له ك

مالۆكهڤ	مال بر .
مانج	سواغ دان.
مالين	گهسهك دان.
مان ووردان	به هاره وه هار، بهوكاته دهگوترى كه خاوهن معرو شوانكاره كان له گوندو لاديهه كان، بارگه و بنه تيكدهنين و بز نهو شوينانهى دهچن كه له وهرگاي تيدايى، شوينى ره شمالى به هارانه .
مات	مزه نده، (ماتى بويهك و بيست و سى دهچى) .
مقهيه ت	هوشيار، ناگادار.
مل تورلى	(تورلى)، بالندهيهكى ناويهه، مل و لاقه كانى دريژو باريكن، همر كهسيك ملى باريك بيت پى ي دهگوترى مل تورلى يان (مل باميه) شى پى ده ليين .
مؤرووى شين	له پكهى شينى هفت كونه.
مله و مز	به تين، گهوه، زه به لاج، به خۆوه، نه فره جا.
مؤنجه	قهره بالقى، ناوه دانى زۆر، ناپۆره.
مۆره	چينهى ديوارى قور، همر ديوارتيك له پاس تهواو به مرز كردن، له سهروه مۆرهى به قوره پهست بز ده كرا.
مه جووه وه	جوين، كاويژ كردن، قسهى دووباره كردنه وه، زۆر له سهر قسهيهك رزيشتن، (چيديكه نهو قسانه مه جووه وه).
مېر بوون	تير خواردن
ميراب	رۆخ، ليوار.
مرخيش	بينه و بهرده، هيتان و بردن، راكيش راكيش.
مه علان دن	مه علان، ليزان، فير بوون، راهيتان.

فهره‌نگی کورده‌واری

مژاش	تینکه لکردنی گه‌تم و جو بۆ کردنی به نارد.
مه‌علائدن	ده‌رسان، لی‌راهیتان، (نهو ده‌یزانی چۆنی مه‌علائندابین).
مخه‌نەت	دل‌ره‌ش، بی‌نه‌مه‌ک.
مه‌شکانی	دانانی خشت له‌سه‌ر دیوار به مه‌رجیک به‌رینی دیوار به دریتۆی خشته‌که بیت.
مه‌رگه‌مووش	ژه‌هر، زه‌هر، ژار.
ملی بۆ نه‌هینابه‌ری	سه‌ری بۆ دانه‌نواند، سه‌ری بۆ شوڤ نه‌کرد.
مۆزه مۆز	کۆڤر گه‌یشته مه‌رزه‌کاری (مۆزه مۆز ده‌کات)، ده‌وره‌دانی ژن.
میشه‌که‌رانه	نیره‌میش، میشی‌گه‌وره، میشلش ردش.
مه‌یسەر نابێ	په‌یدا نابێ، جیبه‌جێ نابێ، ریک ناکه‌وی (له‌و ده‌مه‌ی بۆم مه‌یسەر نابێ).
مه‌عن	مه‌نع، قه‌ده‌غه، ریتینه‌دراو، بی‌ره‌زامه‌ندی.
مه‌عینمان	نیوانان.
مه‌کرووفه	کوفره.
مۆنجه	سیره، ناوه‌دان، قه‌له‌بالغ.
ماته	خۆشی، عیتر، نیشان، گه‌یو.
مه‌ساسه	لاپوته، له‌بیشه‌قان بچو‌کتره.
متووی	متوو / خوڤ، حه‌ز، متووی / خودان، خوڤ پتوره‌گرتن.

پیتی (ن)	
هه‌ئسوكه‌وتی خراب، چه‌تون، كابرابه ناره‌حه‌ته.	ناره‌حه‌ت
ناته‌واوه، كاره‌كه‌ی به‌نیوه‌چری به‌جی هیشته.	نیوه‌چر
جۆره چیشته‌یكه بریتیه له مه‌نجه‌لێك ناوی گهرم كه‌مێك روون و خزۆی و ناوی ته‌ماته‌ی تینه‌ده‌كرا نینجا نه‌په‌له‌كه‌نانانه‌ی چه‌ند رۆژ له‌مه‌وبه‌ر كه‌نه‌خورابوو تینه‌ده‌كرا نه‌ چیشته‌ش هه‌ربۆ خاتری خه‌سنه‌بوونی نانه‌كه‌ سازده‌كرا.	نان هه‌ربۆئیره‌وه
وه‌رگێزان، ناودیه‌و كردن . نه‌و مه‌نجه‌له‌ی نغون بكه‌وه.	نخون
پاره‌وه، نوزانه‌وه.	ناورانه‌وه
كه‌مه‌ر.	ناوقه‌د
گوزه‌ره‌انی خراب.	ناگزور
ناوساجی.	ناوسیری
ناته‌وار. نا + بود - بوت (هه‌بوون) نه‌بوونی له‌شێکی رێك.	نابوت
وره، نه‌ته‌ی به‌ردابه، واته‌ وده‌ی دابه‌زیوه.	نه‌ته
مرۆڤی دواكه‌وتور و بی‌خه‌به‌ر له‌ پێشكه‌وتن.	نه‌دیتكه
كه‌سێكه‌ به‌رده‌وام چه‌ز به‌خواردن بكات.	نه‌وسن
دارێکی راستی لوله‌یه، درێژی یه‌كه‌ی بۆ نێسترو ولاغ به‌رزه نزیكه‌ی (۱ و ۴) م ده‌بێت، بۆ گوێدرێژ (۲۵ و ۱) م ده‌بێت چوار كونی تینه‌دیه‌ دوولای راست و دووشی له‌لای چه‌پ پێیان ده‌لێن كونی داركرداوه‌ دوو داریشی له‌ناورده‌استا چه‌سپاوه‌ كورتن به‌ینه‌كانیان نزیكه‌ی (۱۲- ۱۵) سم ده‌بێت بۆ راگرتنی هێرته‌یه كه‌پێی ده‌لێن (دار خه‌زنه) وه‌یا (دووكونی نێر) وه‌یا (كێروشكه) بۆ نێسترو ولاغ به‌رزه ده‌بێت وبۆ گۆی درێژ (۲۵ و ۱) م ده‌بێت.	نیر

فهرهنگی کوردده‌واری

ناویه‌ر	دابړینی پارچه زده‌ویه که له کینلگه له‌بهر چند هۆو گه‌رانه‌ودی جوتیاربۆ کینلانی به‌پارچه پارچه‌یی نهم زده‌ویه تاوده‌کو هه‌م‌ووی ته‌واو ده‌کات.
نه‌قیزه	بریتییه له‌بزماریتکی تیژ نه‌کریت به‌سه‌رلووتی داریتکه‌وه بۆ لی‌ خوریینی و‌لاغ و‌گۆی درێژ، زه‌خته.
نزیکه‌گا	سه‌رمزانه‌که له‌کونی دووهم یاسیتییه‌می مژانه به‌لای خوارده‌وه نه‌ویش مات ده‌بیته، به‌لام و‌ولاغ نه‌زیه‌ت نادات له‌ کینلانی زده‌وی، چونکه گاسنه‌که ناکه‌وئی.
نه‌مام	دره‌ختیته‌که ساوا به‌ریشه‌وه هه‌لکه‌نرابی بۆ نه‌ودی له‌شوینتیکی تر بنیژریت بۆ سه‌وز بوون.
ناسکه‌نان	دروستکردنی نه‌ستورکه به‌سیر بکه‌ره‌و روونی مه‌ر چه‌ور ته‌رئ ده‌که‌ن، هه‌نگین یاشه‌کری به‌سه‌ردا ده‌که‌نو ده‌خوری خواردنیکی زۆر به‌تام و‌به‌ه‌هایه له‌کوردده‌واریدا.
ناودۆک	داریتکه به‌دریژایی مه‌شکه‌یه، به‌سه‌رسکی مه‌شکه‌دا ده‌پیتچرئ له‌گه‌ل هه‌ردوو لۆله‌په‌کاندا.
نزار	نسا‌ر قه‌د شاخیتکه هه‌تاو نه‌یگریته‌وه به‌زۆری سییه‌ریی .
ناعور	چه‌رخیتی له‌چالنییه‌وه ناوی پینه‌لنه‌گوزریت بۆ به‌رزی بۆ سه‌رکشوکال.
نافه‌ک	به‌ینی دوولنگه‌و ده‌رپی و‌ده‌مه‌ل قۆبان.
نال	نه‌ویارچه ناسنه‌یه به‌بزمار نه‌دری له‌ژیر سمی چاره‌وئی.
نه‌زۆک	ناژه‌ل، یازنیکه قسریته‌ واته‌ نه‌شو‌ربیی سک و‌زا نه‌کات و‌ مندالی نه‌بی.

ناماده کردنی : هوشیار نوری لهك

نەوشتە بەراوچی لەشکاردا بێگرنی و بیکوژی.	نێچیر
نەرجه یوانە ی بەچکە ی خۆی نانا سیتە وە.	نەبان
بیتگانە ی، نەناسی، غەریب.	نامۆی
نارەحەت.	ناگزور
رێك ناکەوئ ناگوئین.	نالوئ
رۆژی پێ ناکە و تۆ وە.	نەشە مزاو
دەنگ، پخە، نكە.	نقە
قورگ، بینه قاقە.	ناق
نیو، چل، کاری ناتەواو.	ناقر
نەهاتی، نەگبەتی بێ بارانی، قاتوقۆری.	نامەد
نەهیشتی جەنگ (سولج).	ناویژی
بنچینە و رەگەز.	ناو پشته
ناحیە.	ناوچە
پرەپاتالی ناوماڵ.	ناوماڵ
سواغ، ساوین، تلان.	ناوین
جۆرە شەکرێکە بۆدەرمان بە کار دەهێنرێت.	نەبات
نازا نەبەز، لی هاتوو.	نەبەرد
نەو، رۆڵە.	نەتەو
نەقد، کاشی.	نەخت
نەقش، وینە، رەسم.	نەخش
نەدارا، گەدا، هەژار، بێ نەوا.	نەدار

فەرھەنگى كوردەۋارى

نەدامەت	بەشىمانى.
نەدى بىدى	تازە پىياكە وتتو، تازە دەۋلە مەند.
نەژاد	رەگ و بىنچىنە.
نەساز	نارتىك ناھە مووار.
نەسۆز	پايە دار.
نەسىم	باى فىنك.
نەعل	پاپۆش، پىتلارى سەرىپپە.
نەفت	نەوت.
نەفەس	ھەناسە.
نەفەقە	گوزەران دان، بۆتۈى.
نەقل	گواستەنەۋە.
نەگبەت	بەدشانسى، بەدبەخت.
نەگرىس	قىرىيچم، لاسار، بى گۆزى.
نەنك	نەنە، داىكى داىك، ياداىكى باوك.
نەنگ	رىسۋاى، عەيب و عار.
نەنگىن	رسواۋ بەدناۋ.
نەۋە	رۆلە، رۆلەى رۆلەنەۋدە.
نەۋەرس	تازە بى گەشتوۋ.
نەۋسن	چلتىس.
نەھاتى	بى بارانى قات و قرى گرانى وۋوسك سالى.
نەخۇشى	بىمار.
نەۋىن	نايىنا، بى سۇما، كۆتۈر.
نرخ	قىمەت، بەھا.

ناماده کردنی : هوشیار نوری لهك

نواندن	نیشاناندان.
نواندن	خه و لی خستن.
نوپه	نوپه ی سه گ نوزه.
نوستن	خهوتن.
نوش	خواردنهوه، نوشکردن.
نوکهه	خزمهتکار، پی کوره.
نومان	تازه مال.
نوی	تازه، نفت و نوی .
نوین	پی خهف.
نیاز	ههوس، نارەزوو.
نیان	نهرم نیان لهسه رخۆ.
نارههه	گۆزانی گوتن بهدهنگی ی گپ وغهنگین.
نواله	جینگای نهرمان و بۆههینی چیا
نهفههجا	گهوره، زه بهلاح، زل.
نوردی	تویشه، زاد، چههه نانتیک(شوان، گاو، جوتیار، سهپان، ریبوار) ههلی دهگرن.
ناورانهوه	پارانوه، نوزانهوه، کروزانهوه.
نهورایی	کهندهلان، شوینی نزم، ههدهشتیک که چواردهوری بهرزایی بی.
نکار	له نزیك، له رۆخ، لهکن.
نهقیزه	زهخته، ههه شتیکی نوك تیژ بی بۆ کهه ناژوان.
نیر	نهو داره درێهیه که مژانکه و سههه مژانکهو نهقههیه لی دهههستیت، درێهیه کهه لی نهههستیر و کهه جیاوازه، چوار کونی تیهدایه.

پیتی (ه)	
هیره	دکرد، هیری پینکرد.
هینکه‌بر	پشتی بر.
هه‌رمیشک	جۆره خواردمه‌نیه‌که.
هه‌پۆک	جۆره گیایه‌که به‌ره‌که‌ی له‌شیره‌ی وشیه‌ تریشه‌و ددخوری‌ت‌و کاتی دورنه‌ی جۆ پی ددگات به‌زۆری له‌ چیا‌ی قه‌ره‌چو‌غ ددبیندریت.
هیشکه هه‌رقه‌ن	نه‌وزه‌ویه به‌ر له‌باران بارین تۆ بکری‌ت، هه‌میشه‌ نه‌و ددخله گیای زۆر ددینی.
هه‌ری	به‌یمان، سۆز، هه‌ری پی‌دام سه‌ری مانگی‌ هه‌زار دینارم بداتی، به‌لین .
هه‌رکه‌و	قۆرتنه‌ ناوی سه‌ربه‌ردی چیا، دوا‌ی نه‌وه‌ی باران ده‌باریت، نه‌و به‌ردانه‌ی ناویان قۆله‌ پر ناو ده‌بن، نینجا شوانان نه‌م قۆرتانه به‌تاشه‌ به‌رد دا‌ه‌پۆشن نه‌وه‌ک نا‌ژه‌ل بیخۆنه‌وه یا‌پییسی بکه‌ن، جا شوانان به‌مه‌به‌ستی خواردنه‌وه نه‌و ناوانه‌.
هه‌نجن هه‌نجن	پارچه، پارچه، منداله‌که نه‌و کراسه‌ی هه‌نجن هه‌نجن کرد.
هه‌روه‌سته	که‌میک راوده‌ستان له‌جوله‌یا له‌ قه‌سه‌کردن.
هه‌رنج	بیزلی‌بوونه‌ود.
هه‌ر کوروزا	نیوه‌ برژاوه، سوتانی سه‌ره‌وه‌ی موو.
هه‌وره	ناگا، خۆی له‌هه‌وره‌ برد، خۆی بی‌ ناگا کرد.
هه‌نگران	زۆر ده‌وله‌مه‌ندبوون، زۆر خواردن. هه‌ند ده‌وله‌مه‌ند بووه هه‌نگرایه یا‌هه‌ندی خواردیه هه‌نگرایه.

ناماده كوردنى : هوشيار نووى له ك

هينور	له سهر خۆ، نارام.
هينور	له سهر خۆ، نارام.
هه پميين	شتي ك كړياري زۆر بيت
هه را	ناژاره.
هه رويزنين	لول دان.
هه نجن هه نجن	پارچه پارچه هه لا هه لا.
هه راش	۱- بړي ك گه وره، باخۆش مندالتى له خهم ره خساو. ۲- نهو پۆشو گياو قاميش وكفرو شه واشينكه ي له سهر كاريته و شه قره داده نريت له سهر گرتنى خانوو.
هه نوكه	نوكه، نها، نيستا.
هه ند گاوى	هه رنيستا، ويگاوى فينگاځى.
هه وهننه	به خۆزايى.
هه رى	په يمان و سۆز.
هۆرته هۆرته	هورده هورده، له سهر خۆ، سالدانه سالدانه، يا پشى پشى، هۆرته هۆرته، گه رايه وه ياغر، ياغر.
هه ش	جزره ره كيكه له چه شنى توورو چه و نده ره ده كړي ته خم و جلى پى ره ننگ ده كړي ت قور، هه شت به سهرى چۆن سهرده كه وى.
هه پينه	مرؤځي كه به هۆى نه خۆشى ناگاي له خۆنه مي تى و قسه ي بى سه رو به ربكات.
هه رنه هوت	جزره بۆني كى ناخۆشه.
هه شتاو	به په له، سالخۆك زۆر به هه شتاوى هات.
هيشكاووز	به وتۆوه جۆته ده لى تى كه له پايزان ده كړى و پيش بارينى باران ويه ره كه و تن.

فهره‌نگی کوردده‌واری

هاونیر	بریتییه له‌جیا‌کردنه‌ودی (مه‌رو بزن) له‌گه‌ل کاروبه‌رخ پاش تیبه‌ردان و مژین.
هۆدانه‌وه	له‌سه‌ر‌کۆتایی خالی سه‌ر سه‌ده جوتیار هۆده‌داته‌وه ده‌گه‌ریته‌وه.
هاونیر	یه‌کسانی هه‌ردوو‌ولاغه‌ دابه‌سترا‌ده‌کانن له‌به‌رزو‌نزمیدا.
هه‌سان	نه‌به‌رده‌لو‌وسه‌ لاکیتشه‌یه‌که‌پانیه‌که‌ی نزیکه‌ی (٦)سم ودریژه‌که‌ی (١٥-٢٠) سم ده‌بیت، بۆ سوینی داسه‌کان وتیژ‌کردنیان به‌کار‌دیت.
هۆده	بریتییه له‌چوار دیوار دیواری به‌قه‌در پشتینه‌ی زه‌لام ده‌بیت، دوو‌دیواری دریژه‌ نه‌سه‌ره‌که‌ش وه‌ک خانووی جزیری گۆشه‌ی دیواره‌که‌ی دروست کراوه‌ دریژو کورتی به‌گوێرده‌ی زۆری و که‌می ده‌بیت.
هۆرده‌کوت	دووم پله‌ی کوتینی قرشه‌ شکیته‌ و به‌لای چه‌په‌ی پی‌ یه‌کدا وهرده‌گیردی، (ره‌ندی جوخین).
هۆزه‌بانه	ناهه‌نگ و خۆشی، داوته‌ی له‌دایک بوونی منداله.
هه‌وار	شوینی هه‌لدانی ره‌شمالی به‌هارانه.
هه‌وین	به‌ویه‌ک دووملاکه‌ماسته‌ که‌له‌شیر ده‌کری بۆ هه‌وینی ماست هه‌وینی به‌نیرشی هه‌یه‌ له‌کلینه‌جه‌و کاندۆره‌و چه‌ند شتی تر ناغل نه‌و خانووه‌ی مه‌ری تی ده‌که‌ن.
هۆل	ناغل نه‌و خانووه‌ی مه‌ری تی ده‌که‌ن.
هات	وه‌رزی به‌پیت و فه‌ر، سالی به‌پیت و ده‌غفل و دانزۆر، دژی نه‌هات.
هاریی	نه‌خۆشیه‌یه‌که‌ تووشی گیان له‌به‌ریا ناده‌میزاد ده‌بی که‌سه‌گی هارگازی لگرتین.

هاو پشت	برا.
هاوینه هاوار	کریستان.
ههرهت	کات، وهخت که نه که ههردتی دهرهویهتی.
ههساره	نهستیره.
ههگبه	خورجین.
هو	ووشهیه که جوتیار به کار دههیتین له کاتی جووت کردنا بژگه رانه و دی گاجووت له سهه هیله وه.
هیل	خهتی جووت.
هوده	ژوور.
هه مبانه	له پیسته ی گیسک و بزن دروست ده کرا که وه ده کرا و ده غار درا، رهنگدار بو، زه خیره ی گه نم و جۆ نیسک و نۆک و ماش و ساوارو برسوش و شتی دیکه ی تیندا هه لنده گیرا دهرکی به به منی کشت ده به ستر، له سهه هه رزاله داده نرا .
هه رزاله	که پر، نه ویش وه کو نه ستیرک بوو به لأم هه رزال به زۆری زه خیره و دانه ویتله ی له هه مبانان له سهه داده نرا.
هیر	بهخت، شانس، به خیال، (ههتا بلینی هیری باشه).
هه نۆب	جاریکی دیکه، دووهم جار، که ره تیکی دیکه، پیده چی نهم وشه یه له ناو زمانیکی تر هات بیتته ناو زمانی کوردی.
هه وهل که رهت	جاری به کم، له سهه رتا (هه وهل که رهت باوه ریان نه هات).
هو بابینه	نامرازی بانگ کردنه بۆ کۆمه لیک.
هو باب	نامرازی بانگ کردنه بۆ که سینک.
هه ترهش	زراو، زه ندهق.
هه له که سه ما	جۆزه یاریه که، سه ما و شایشی پیده لیتین، له هه ردوو (دلته هنگی و خوشی نه نجام دهریت).

ناماده کردنی : هوشیار نوری لهك

هواره به ئۆ	جۆزه ناوازیکه به شمشال ده ژه ندری.
هه لده کارا	حه سودی پی بردن، نیره پی بردن.
هه لاونیر	هاویر، لیکدی جوایه ز کردنه وهی مهر و بز ن له گه ل کار و بهرخ.
هریان کرد	هر پردان، غار، شالۆ، هورژم، هریان کردی، پریاندا پی.
هه رو کیف	گهف، ترساندن به قسه، هه ره شه کردن.
هه ته ره ی نه کرد	قسهی نه کرد، نه دوا، وسکت بوو، متقی نه کرد.
هۆی داوه	دوباره ی نه کرده وه، گه رانه وه له سه ر سده به زۆری بۆ جوت کردن به کار دیت.
هه رمان	زبان، (تا سپیده هه ر گه وزم دا خه وم لی هه ر مابوو).
هه پیه ی لی کرد	یالالی لی کرد، به ری که وت.
هوپه	بای رۆژه لات، بای گه رمه، به پیچه وانه ی بای ریژنه، له زستاندا نه گه ر بای هوپه ی پی باران ناباری.
هه رزه لین	ساته کردن، رووچون.
هه ته ره	دیتن، بینین (هه تا چاو هه ته ره ی ده کرد سه وزایی بوو).
هه ر قوش	کلاو قوت، عاره به ره ش، بهر حوشتر نه انه جۆری گندوره ن.
هه راش	گه وره، میترد مندال، هه رزه کار، بهو دارو شه قله و کاریته و گیاو گۆله ده وتری که ده خریتته سه ر خانو.

پیتسی (9)	
واق و پماو	حه‌په‌ساو.
ورات	ولات له‌ده‌شتی هه‌ولیر ته‌نھا به ناوچه‌ی کویتی ده‌گوتریت (وراتی کۆیی)، زۆر جاریش ده‌گوتریت و رات به‌قورپی بگیریت، زۆر جاریش له‌بیتوین به‌ناو ماڵ ده‌گوتریت و رات.
وه‌سه	ه‌شتیکه وه‌کو خه‌نه، ژنان نه‌یکه‌نه سه‌ریان، له‌گه‌ل خه‌نه به‌کاردی ره‌ش کردنی مووی سه‌ر.
وولاغی به‌رزه	نیستر و باگیر نه‌سپو ماین ده‌گریتته‌وه.
وه‌چه	وته‌پیکه بۆلی خوړینی ره‌شه ولاغ و به‌کارده‌هینریت.
وهرین	که‌وتنه خواره‌وه‌ی به‌ری دره‌خت بۆ بن دره‌خته‌که یادانه وینله بۆ سه‌ر زه‌وی وین ساقه‌که‌ی.
وهردانه‌وه	له‌به‌هار ده‌ست پی ده‌کات بۆکوشتنی هه‌موو جوژه میکروپیتیکی زیان به‌خش، نه‌ویش لیدانی گاسنی دووه‌مینه له‌دوای شۆبرین بۆ په‌سندی وهرد.
وشی	کۆکردنه‌وه‌ی نه‌و گوله‌گه‌نم و جو‌یانه‌یه که‌له‌که‌له‌نی پیتی سه‌پان به‌رده‌بیتته‌وه وه‌یا له‌گه‌ل وه‌یا له‌گه‌ل دورینا ده‌په‌ریت وه‌یا شکاننده‌وه‌ی داوهره به‌جی ماوه‌کانن.
واز	وازه‌یتان، ده‌ست هه‌نگرتن، ده‌ست به‌ردان.
واق بوون	سه‌ر لی شیتوان سه‌رسام بوون.
وه‌چه	نه‌ته‌وه، نه‌ولاد.
وه‌خت	کات، سات. ده‌م.

ناماده‌کرنی : هوشیار نوری لهک

وه‌زی سال.	وه‌زی
وه‌زی‌یار، پاله، جووتیار، دوه‌وکوه، دره‌وان.	وه‌زی
حه‌په‌ی سه‌گ.	وه‌ره
سه‌نگ وکیشان.	وزن
ته‌غار، (۳۰) روبه.	وه‌زنه
تۆوشاندن، تۆبلاو‌کردنه‌وه به‌سه‌ر زه‌وی یاجوته وه‌شاندنی وولاغ.	وه‌شاندن
وه‌رام.	وه‌لام
بۆلی خورینی گوئیره‌که‌یه.	وه‌له
رتن ریژۆتۆ قسه.	وتار
گیژ.	وو‌پ
قسه‌کردنه به‌ده‌م خه‌وه‌وه.	ورینه
هورگ، گهرگ، سک، زگ.	ورگ
زانا، دانا.	وردبین
ورده‌واله‌فرۆش.	ورد‌فرۆش
که‌م که‌م، تۆزه، تۆزه.	ورده‌ورده
نقه.	وورته
روخسه‌ت، نیجازه.	ورمن
توانا، تاقت.	وره
گنه.	وو‌په
هوشیار.	ووریا

فهرمهنگی کوردده واری

وورشه	بريقه، بریسکه.
وۆش	هۆش، بۆ راوستانى گویدریژ.
ووشه	وته، واته.
ووشتر	هوستر، حوشتر.
ووشکه سالن	سیاسان، سالی رهش، دژی ته‌ره‌ساله، واته سالی بی باران و نه‌هاتی وقاتی گرانی.
وولاخ	حه‌یوان چاده‌روی، ره‌شه ولاخ.
ون	گم بو، نادیار.
ویل	سه‌رگه‌ردان، هه‌له، به‌ره‌لی، ریگا‌وو‌شکردن، سه‌رلی تیتیک چون.
وریست	بیتزار.
ولسات	به‌هه‌موو وولاخی به‌رزه ده‌گوتری وهک (نه‌سپ، ماهین، هینستر).
وردو هه‌پا	وردو خاش، هه‌پرو به‌هه‌پرون.
وهک توپ	زۆر باش، چاک، توپ هیمایه بۆ باشی.
واره‌وار	هیدی هیدی، له‌سه‌رخۆ، به‌کاوه‌خۆ، یاغر یاغر، به‌هیمنی، یاپش یاپش.
وهردینه	نه‌خۆشیه‌که تووشی چاو ده‌بیت، به‌زۆری تووشی چاوی منداڵ ده‌بی، له‌تۆز و خۆل و به‌د خۆراکی په‌یدا ده‌بی.
واژی	ناوه‌ژوو، هه‌لگه‌پنه‌وه، لیک‌کردنه‌وه، به‌ره‌واژی کردن، هه‌ل‌دانه‌وه.
وهکات	ته‌نکید، دل‌تیا بوون، رەپ و راست (سه‌بی وه‌کاته دیمه لات).
واریقات	به‌سه‌رهات، رووداو، سه‌رهاتی.
ولاش	هاوپی، دۆست، براده‌ر.

ناماده کرینی : هوشیار نوری لهک

وچاخ کۆر	بسی نهوه، بسی منداڤ، بسی وچاخ، به نافرته تیک یان به پیاو تیک ده گوتریت که نهوه یان نه بی و ناگردان کۆرن.
وهک جه زیه ی گرتبیت	جه زبه، هیدمه.
وهرد	نهو زهوییه به که له به هاردا شو بپراوه بو کوشتنی گیا و گۆلی زیان به خش و له کاتی تز کردن گاسنیک کی دیکه ی لیتده دری.
زینده مان	گیانله بهر به گشتی، هه موو نهو شتانه ده گیتریته وه که له مالدا زیندوون، (مه ر و مالآت ... هتد).
زار	زمان، (نهوه ی زاری له دهو دایه).
زه رگه زهوی	گیاه کی به هاری خۆرسکه له چه شنی بیفۆک و که نگر.
زۆره زۆر	دهنگی بلند (حه مه زۆره زۆر ده گریتت).
زراویردی	زراو، زه دندق، ترس، وره.
زدی	زد، دژ، لایه تی.

فەرمانگى كوردەۋارى

پىتىسى (ى)	
يەك ھېشە	ۋەردىكە يەك جار كىتراپى.
يەغبار	شەنس، بەخت.
يەدوك	نەسپتىكى زىادەيە سوار لەگەل خۇيان نەيباۋ جارجار لە جىياتى نەسپەكە ى تر سوار دەپى.
ياخە	مىسگ ۋەبەرۆك.
يەساۋل	ياساۋل، پاسەۋان، يارسول، نىشككر، نۆبەتدار.
يەكانە	بەرازى نىرەكە بەتەنيا بگەپى.
يەندا	درىژتيرىن شەۋى سال.
يا	بۆ دوورخستىنەۋە دەكردنى چاردەۋى بەكار نەھىترى.
يابوو	بارگىر نەسپى ژىر بار.
ياسمىن	گولتىكى زۆر بۆن خۆشە.
يىخ	نەمر كرددە بەۋ وشە بۆ ھەيوان.
يەك ركىب	ركىب، پى، راستەوخۇ، غار.

سوود نه و سه رچاوانه و مرگير اوه

- * داستان و گورانی فولکلوری کوردی - عومەر شیخه لّلا ده شته کی
- * فهرمه نگی کشتوکال (۱-۲) معروف قهره داغی مەردۆخی.
- * لیره یه ک له گه نجینه ی نه ته وه ی کورد- نه سعه د عه دز
- * گولتیک له ره وه سه ی فولکلوری کوردی- داود شه رۆل
- * لاوک و سترانی کوردی- یاسین حه سه ن گۆران
- * له گه نجینه ی کورده واری- مولود قادر بیخالی
- * راوشکار- حه ویز حاجی نیبراهیم ناغا دزه بی
- * ره سه ن- ژیان هاوار نیبراهیم دزه بی
- * پیره هه ولتیز- پیرداود مه خموری
- * گۆفاری ناسۆی فولکلور

